

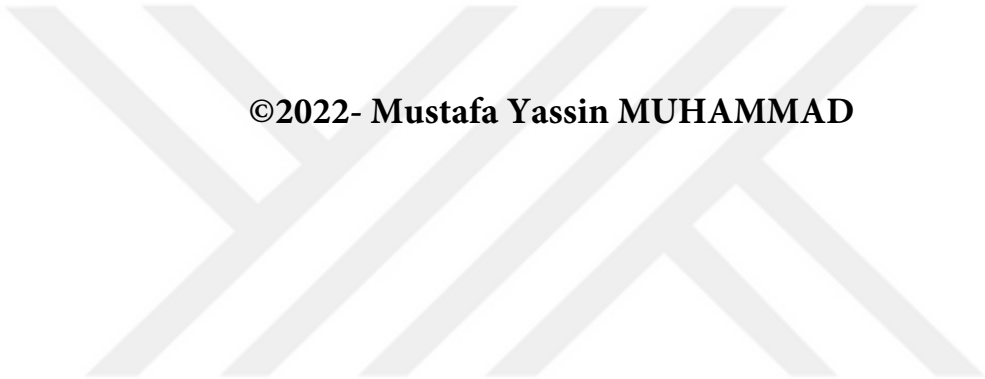
T.C.
KIRŞEHİR AHI EVRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

DİJİTAL DİPLOMASİ VE SİBER GÜVENLİK

Mustafa Yassin MUHAMMAD

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KIRŞEHİR–2022

©2022- Mustafa Yassin MUHAMMAD

T.C.
KIRŞEHİR AHİ EVRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

DİJİTAL DİPLOMASİ VE SİBER GÜVENLİK

DIJITAL DIPLOMACY AND CYBER SECURITY

Hazırlayan
Mustafa Yassin MUHAMMAD

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Doç. Dr. Erman AKILLI

KIRŞEHİR-2022

KABUL VE ONAY

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Mustafa Yassin MUHAMMAD tarafından hazırlanan “*Dijital Diplomasi ve Siber Güvenlik*” adlı tez çalışması .../.../2022 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından oybirliği/oyçokluğu ile **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Danışman(İmza)

Doç. Dr. Erman Akıllı

Üye.....(İmza)

Prof. Dr. Ahmet Gökbel

Üye.....(İmza)

Doç. Dr. Kayhan Atik

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.../...2022

(İmza)

Prof. Dr. Hüseyin ŞİMŞEK

Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- ☐ Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- ☐ Tezim sadece Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- ☐ Tezimin yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

.../.../2022

Mustafa Yassin Muhammad

İmza

ÖZET
DİJİTAL DİPLOMASİ VE SİBER GÜVENLİK
YÜKSEK LİSANS TEZİ
Hazırlayan: Mustafa Yassin MUHAMMAD
Danışman: Doç. Dr. Erman AKILLI
2022- XII+77 sayfa
Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü
Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı
Jüri
Doç. Dr. Erman AKILLI
Prof. Dr. Ahmet GÖKBEL
Doç. Dr. Kayhan ATİK

Son zamanlarda uluslararası arenada modern kavramlar yaygın olarak ortaya çıkmış olup bu kavramlar haklarında çok konuşulmaya başlanmasının başlıca nedeni yaygın olarak kullanılan Facebook, WhatsApp, Twitter, Instagram gibi modern dijital teknoloji uygulamalarının yaygın olarak kullanılmasıdır.

Bu dijital araçların olumsuz etkilerine rağmen, izleyici ile iletişimi kolaylaştırdıkları ve ayrıca dünyayı küçük bir köy haline getirdikleri için olumlu etkileri göz ardı edilemez. Uluslararası diplomasi, özellikle dijital diplomasi alanında yaygın bir şekilde yayılıyor olsa da her durumda geleneksel diplomasiinin yerini tutmamaktadır.

Bu tez çalışması dört bölümden oluşmaktadır: İki kısımdan oluşan birinci bölümde siber güvenlik ve dijital diplomasi kavramlarını ele alınmış, birinci kısımda siber güvenliğin yazılım, bilgisayar donanımı veya ağlara saldırma risklerini azaltacak bir dizi araç da dahil olmak üzere birçok tanımı yapılmış olsa da, yine de kapsamlı bir siber güvenlik tanımı yoktur, ancak bu tanımların çoğu bilgisayar programlarının, sistemlerinin ve ağlarının maruz kaldığı tehlikelere ve bu tehlikelerden korunmalarını sağlayacak araç ve yöntemlerin bulunmasına odaklanmaktadır.

Dijital diplomasi, bir kamu diplomasisi biçimi olarak tanımlanmakta ve dijital teknolojinin, medya platformlarının, sosyal medyanın ve halkla ucuz bir şekilde iletişimin kullanılmasını içermektedir.

Dijital diplomasiinin ulaşmaya çalıştığı pek çok amacı vardır ve bunların en önemlisi izleyicilerle sanal olarak iletişim kurmak ve internet üzerinden devletin resmi

araçlarını kullanarak kamuoyuyla iletişim kurmak ve etkilemek için yeni iletişim araçları sağlamaktır. Dijital diplomasinin araçları arasında sosyal medya, sanal elçilikler, web siteleri ve diplomatların çevrimiçi eğitimi bulunmaktadır.

İkinci bölüm, dijital diplomasinin yararlarını ve risklerini içermektedir. Bu faydaların en önemlileri arasında; diplomatlar ve hedef kitleler arasındaki uzun mesafeler, düşük maliyeti ve yüksek getirisinin yanı sıra modern teknolojinin yaygınlaşmasıyla daha az önemli hale gelmesi yer almaktadır.

Diplomaside gizlilik unsurunun ortadan kaldırılması da dahil olmak üzere dijital diplomasinin risklerine gelince, web siteleri de kasıtlı olarak bilgiye saldıran ve diplomatik çalışmaları engelleyen bilgisayar korsanlarına maruz kalabilir.

Üçüncü bölümde, İngiltere, Fransa, Amerika Birleşik Devletleri, Kanada ve Türkiye dahil olmak üzere bazı ülkelerde dijital diplomasinin uygulamaları tartışılmıştır.

İngiltere, kamu diplomasisini etkinleştirmek için dünyanın birçok dilinde, mümkün olduğunca çok sayıda web sitesi ve sosyal ağ kullandığından, dijital diplomasiyi en fazla uygulayan ülkelerden biridir. 2016 yılı Dijital Diplomasi Raporuna göre İngiltere, dijital diplomasi bağlamında küresel olarak ilk sırada yer almış ve Fransa ve Amerika Birleşik Devletleri de dahil olmak üzere dijital diplomasi alanında daha fazla ilgi gösteren ülkelerin önüne geçmiştir.

Fransa, dijital diplomasi alanında en geniş alanları kaplayan ülkeler arasında yer almakta olup, bu durum ilk sırada yer alan İngiltere'den sonra ikinci sırada yer almasıyla kanıtlanmaktadır. Fransız Dışişleri Bakanlığı 1995 yılından bu yana internet üzerinde web sitesi kuran ilk Fransız kurumu olmakla beraber bu sitenin takipçi ve ziyaretçi sayısı 9,6 milyon ziyaretçiye ulaşmıştır.

Dördüncü ve son bölümde Irak siber güvenlik ve dijital diplomasisi ele alınmıştır. Siber güvenlik, çeşitli araçlarla yerel ve küresel güvenlik boyutunun yeniden çizilmesine katkı sağlayan, güvenlik alanı da dahil olmak üzere hayatın çeşitli alanlarında etkisini göstermekte, ülkelerdeki birey ve toplumların siyasi ve güvenlik bilincini ve algısını gerçek dünyada olduğundan daha farklı şekillerde yeniden şekillendirmeye çalışmaktadır. Siber savaş, siber terörizm ve siber suçlar güvenlik konusunda en çok konuşulan konular arasındadır.

Siber uzayın güvenlik alanında sahip olduğu etki, devletin iç gerçekliği ile sınırlı kalmayıp, uluslararası ortama da uzanmakta ve uluslararası ilişkilerin ve uluslararası

güvenliğin doğası gereği uluslararası güvenliğin biçim ve içeriğinin yeniden çizilmesini etkilemektedir.

Araştırmanın bulguları:

1- Siber güvenlik, kullanıcılardan para çalmak amacıyla hassas bilgilere erişmeyi, bunları değiştirmeyi veya yok etmeyi amaçlayan dijital saldırılara karşı sistem, ağ ve programların korunması olarak tanımlanırken, dijital diplomasi ise bir kamu diplomasisi biçimi olup dijital diplomasi ile medya ve sosyal medya platformlarının kullanımını içermektedir.

2- Dijital diplomasinin, modern teknolojinin yaygınlaşmasıyla diplomatlar ve hedef kitle arasındaki uzun mesafelerin öneminin azalması da dahil olmak üzere faydaları olsa da, tehlikelerinden biri de diplomaside gizliliğin ortadan kaldırılması ve bazı durumlarda karar vermenin zorluğudur.

3- Birleşik Krallık, Fransa ve Amerika Birleşik Devletleri gibi birçok ülke dijital diplomasiyi hayata geçirmiş ve uzun mesafeler kat etmiş olsa da hala bu konuda hasret çeken ülkeler vardır.

4- Irak'ta dijital diplomasinin uygulanmasında büyük zorluklar söz konusu olup Irak'ta dijital diplomasinin başarısı için güçlü bir strateji geliştirilmesi gereklidir.

Öneriler:

1- Dünyadaki çoğu dışişleri bakanlığında olduğu gibi Irak Dışişleri Bakanlığı'nda dijital diplomasi için özel bir bölüm oluşturulması.

2- Iraklı diplomatların dijital diplomasi eğitimlerine tabi tutulması ve çoğunun Facebook, Twitter ve diğerleri gibi modern teknolojide resmi hesapları olmadığı göz önüne alınarak diplomatik çalışma becerilerinin geliştirilmesi.

3- Diplomatlar ve yurtdışındaki Irak toplumları arasında veya Dışişleri Bakanlığı ile diğer büyükelçilikler arasında iletişim için dijital platformların tasarlanması

4- Diğer ülkelerdeki muhataplarıyla yapılan görüşmelerde Iraklı delegelere hizmet eden ekonomik, endüstriyel ve kalkınma gerçekliği hakkında hassas bilgiler içerdiğinden devlet kurumlarının web sitelerinin güncellenmesi.

ABSTRACT
DIGITAL DIPLOMACY AND CYBER SECURITY

M.Sc. Thesis

Preparer: Mustafa Yassin MUHAMMAD

Advisor: Doç. Dr. Erman AKILLI

2022- XII+77 pages

Kırşehir Ahi Evran University, Graduate School Of Social Sciences

Department Of Turkish And Social Sciences Education

International Relations

Jury

Assoc. Prof. Dr. Erman AKILLI

Prof. Dr. Ahmet GÖKBEL

Assoc. Prof. Dr. Kayhan ATİK

Recently, modern concepts have appeared widely in the international arena, these concepts have become widely spoken about, and the reason for this is due to the widespread use of modern digital technology and its various applications such as Facebook, WhatsApp, Twitter, Instagram, etc., which are now widely used.

Despite the adverse effects of these digital m, the positive effects are non-neglectable, as they facilitate communication with audience, in addition that they made the world resultsthe , to become like a small village. International diplomacy, especially in the field of digital diplomacy, is spreading widely, but, it is not a substitute for traditional diplomacy.

We have held this study four chapters: In the first chapter, we dealt with the concept of cyber security and digital diplomacyand , within two sections, we devoted the first of them toideancept of cyber security, where many definitions of cyber security were said, including: it is a set of means that will reduce the risks attacking software, computer hardware or networks, and despite that, there is no comprehensive definition of cyber security, but most of these definitions focus on the dangers to which computer programs, sys,tems and networks are exposed, and finding means and methods that provide them with protection from these dangers.

Digital diplomacy, it is defined as a form of public diplomacy, and it involves the use of digital technology, media platforms, social media, and communication with the public in an inexpensive way.

Digital diplomacy has many goals that it seeks to achieve, the most important of which is communicating with the audience virtually and providing new communication tools to the public to communicate and influence it using the official means of the state via the Internet. Among the tools of this digital diplomacy are social media, virtual embassies, websites, and the online education of diplomats.

The second chapter, it includes the benefits and risks of digital diplomacy. Among the most important of these benefits, the long distances between diplomats and the target audiences have become less important with the spread of modern technology and to its low cost and high returns.

As for the risks of digital diplomacy, including eliminating the element of confidentiality in diplomacy, websites may also be exposed to hackers who deliberately attack information and obstruct diplomatic work.

In the third chapter, we discussed the applications of digital diplomacy in some countries, including Britain, France, the United States of America, Canada, and Turkey.

Britain is one of the countries that has applied diplomacy to a great extent. It has used as many websites and social networks as possible, in many languages in the world, to activate public diplomacy. Britain ranked first globally in the context of digital diplomacy, according to the 2016 Digital Diplomacy Report, and has advanced of countries with broad interests of digital diplomacy, including France and the United States of America.

France is among the countries that have covered vast areas in digital diplomacy, and this is evidenced by the fact that it ranks second after Britain, which occupies the first place, as we have shown in previous pages. This type of diplomacy is called (influence diplomacy), if the French Foreign Ministry the first French institution that has established a website on the Internet since 1995. Their number of followers and visitors to this website has reached 9.6 million visitors.

For the fourth and final chapter, we dealt with cyber security and digital diplomacy in Iraq. Cyber security exercises its effects in various areas of life, including the security field, which contributes through multiple tools to redrawing the local and global security dimension and works to reshape the political and security awareness and

perception of individuals and societies in countries in a diwaysrent way than it was in the real world. Cyber war, cybe,r terrorism and cybercrime are the most prominent talk on the security issue.

The effect that cyberspace has on the security field is not limited to the internal reality of the state but extends to the international environment and affects the redrawing of the form and content of global security, By the nature of international relations and international security.

Findings of the research:

1- Cyber security is defined as the protection of systems, networks, and programs against digital attacks, which aim to access, change or destroy sensitive informationto seizeg money fr. In contrast,s, while digital diplomacy is a form of public diplomacy and involves the use of digital diplomacy and media and social media platforms.

2- Digital diplomacy has benefits, including the fact that long distances between diplomats and the target audience have become less important with the spread of modern technology. One of its dangers is the elimination of secrecy in diplomacy and the difficulty of decision-making in some cases.

3- Many countries have implemented digital diplomacy and traveled vast distances, such as the United Kingdom, France, and the United States of America-wide wide, . Theresome countries that that that are still craving in this regard.

4- There are significant difficulties facing the application of digital diplomacy in Iraq. You need to develop a strong strategythe success of digital diplomacy in Iraq.

Recommendations:

1- Creating a special section for digital diplomacy in the Iraqi Ministry of Foreign Affairs, similar to what is found in most foreign ministries.

2- Enrolling Iraqi diplomats in training courses for digital diplomacy and developing their skills in diplomatic work, knowing that most of them do not have official accounts on modern technology such as Facebook, Twitter, and others.

3- Designing digital platforms for communication between diplomats and Iraqi communities abroad or between the Ministry of Foreign Affairs and the rest of the embassies

4- Updating the websites of state institutions as they contain sensitive information on the economic, industrial, and developmental reality that serves the Iraqi negotiators with their counterparts in other countries.

ÖN SÖZ

Danışmanım Dr. Erman Akıllı'ya şükran ve saygılarımı sunarım. Bana her zaman sunduğu çabaları, desteği, tavsiyeleri ve talimatları çok takdir edilmektedir. Pratik düzeyde güçlü bir akıl hocası ve motive edici olarak işlev gördü, ihtiyacım olan her şeyde beni destekledi. Benim için yaptığı şey inanılmaz ve bunu asla unutmayacağım.

Annem, babam, abilerim ve ablalarım da dahil olmak üzere sevgili ailem her zaman benim yanımda oldu. Onların desteği ve değerlendirmeleri olmasaydı, bu görev için mümkün olduğunca dürüstçe çok teşekkürler.

Ayrıca herkese teşekkür etmek istiyorum Departman personeli, olmasaydı şu anda bu satırları yazmazdım.

Bu küçük görevin tamamlanmasına yardımcı olan her çaba, sonsuza dek minnettar ve unutulmaz

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
BİLDİRİM	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	vi
ÖN SÖZ	ix
İÇİNDEKİLER	x
BÖLÜM I	1
GİRİŞ	1
1.1. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ	3
1.2. YÖNTEM	3
1.3. BÖLÜMLER	3
BÖLÜM II	4
2.1. SİBER GÜVENLİK VE DİJİTAL DİPLOMASİ KAVRAMI	4
2.1.1. Siber Güvenlik Kavramı, Türleri ve Faydaları	4
2.1.2. Siber Güvenlik Kavramı	5
2.1.3. Siber Güvenlik Türleri	9
2.2. DİJİTAL DİPLOMASİ KAVRAMI	9
2.2.1. Dijital Diplomasi Kavramı	12
2.2.2. Dijital Diplomasi Hedefleri	14
2.2.3. Dijital Diplomasi Araçları	16
BÖLÜM III	19
DİJİTAL DİPLOMASİNİN FAYDALARI VE RİSKLERİ	19
3.1. DİJİTAL DİPLOMASİNİN FAYDALARI	19
3.2. DİJİTAL DİPLOMASİNİN RİSKLERİ	23
3.3. DİJİTAL DİPLOMASİNİN ULUSLARARASI İLİŞKİLERE ETKİLERİ	27
3.3.1. Dijital Diplomasinin Uluslararası İlişkilere Olumlu Etkisi	27
3.3.2. Dijital Diplomasinin Uluslararası İlişkilere Olumsuz Etkileri	31
3.4. IRAK'TA SİBER SORUNLAR VE BUNLARI AŞMANIN YOLLARI ...	32
BÖLÜM IV	35

BAZI ÜLKELERDE DİJİTAL DİPLOMASİ UYGULAMALARI	35
4.1. TÜRKİYE’DE DİJİTAL DİPLOMASİ	36
4.2. BİRLEŞİK KRALLIK'TA DİJİTAL DİPLOMASİ	38
4.3. FRANSA'NIN DİJİTAL DİPLOMASİSİ.....	40
4.4. ABD'NİN DİJİTAL DİPLOMASİSİ	43
4.5. KANADA'NIN DİJİTAL DİPLOMASİSİ	43
4.6.HİNDİSTAN'IN DİJİTAL DİPLOMASİSİ	45
BÖLÜM V.	46
IRAK'TA SİBER GÜVENLİK VE DİJİTAL DİPLOMASİ.....	46
5.1. IRAK'TA SİBER GÜVENLİK	47
5.2. IRAK'TA DİJİTAL DİPLOMASİ	51
5.2.1. Irak Dışişleri Bakanlığı'nın Sosyal Medya Kullanımının Etkinliği .	52
5.2.2. Dijital Diplomasinin Irak'ın Diğer Ülkelerle İlişkilerine Etkileri....	55
SONUÇ	59
KAYNAKLAR	61

BÖLÜM I.

GİRİŞ

İletişim yöntemindeki değişim, yöntem ve araçlarda genel olarak uluslararası ilişkilere ve diplomasiye yansıtacak olup, diplomatik uygulamalar ve onların yapıları da bu durumdan etkilenecektir. Bu nedenle, özellikle uluslararası ilişkiler alanını hem teorik hem de pratik olarak sürekli etkileyen en önemli değişkenlerden biri olan bilgi ve iletişim teknolojisi alanındaki muazzam gelişmelerin bir sonucu olarak, bu alandaki gelişmeleri ayrıntılı olarak açıklayan yeni araştırma ve teorik çalışmalara acilen ihtiyaç duyulmaktadır¹. İnternet içeriği ve hükümetlerin siber alemi kontrol etme rolü ve politikaları konusunda, güçlü ülkeler internetin yönünü ve alanını etki altına almaya ve gelecekteki yönünü belirlemeye çalışmaktadırlar. Buna karşılık, bu alanda daha zayıf olan ülkeler, olumsuz ve savunmacı bir bakış açısıyla içerik filtreleme gibi önlemlerle interneti etkilemeye çalışmaktadır. Böyle bir ortamda Batı ve diğer ülkeler arasında ortaya çıkan ciddi rekabet her geçen gün farklı bir şekil almaktadır.² Dijital diplomasi, geleneksel diplomatik kanallardan farklı olarak kendi yeni kanallarını yaratmış olup bu yeni diplomatik dünyadaki aktörler, büyük dijital şirketlerin ülkelerin ve büyük uluslararası kuruluşların yerini aldığı geleneksel siyaset dünyasındaki emsallerinden farklıdır. Günümüzde ülkelerin dış politikalarını desteklemek için kullandıkları diplomasi türleri olarak adlandırılan paralel diplomasi olmamakla beraber, bunun aksine, geleneksel diplomasiden farklı olarak kendine has tarzı ve çalışma yöntemleri olan bağımsız bir diplomasidir.³ Siber siyaset alanında, siyasetin diğer alanlarında olduğu gibi siyasette ve uluslararası ilişkilerde de hükümetler, örgütler, devlet ve sivil toplum kuruluşları, devlet aktörleri ve hatta üreticiler, distribütörler, tüketiciler ve bireyler gibi çeşitli aktörler tarafından "değerler" ve "çıkarlar" önemli ve yeni bir konu olarak görülmektedir. Gerçekten de, geçmişten farklı olarak, siber siyaset, uluslararası ilişkilerin en önemli oyuncularını olarak hükümetlerin yanına, bazen siber alemde hükümetlerden daha yetenekli ve başarılı olan yeni aktörleri yerleştirmiştir.⁴ Ancak

¹ Mateusz, Mads, ve Jaszczolt Fritzboeger. *The Development of Public Diplomacy as an International Academic Field in Relation to Practice*, 2017, s. 34; Locke, Gary. "Cybersecurity, Innovation and the Internet Economy." *Internet Policies and Issues*, 5(12), 2015, s. 15.

² Rashica, Viona. 2018. "The Benefits and Risks of Digital Diplomacy." *SEEU Review* 13(1): ss. 75–89.

³ Reardon, Robert, and Nazli Choucri. 2012. "The Role of Cyberspace in International Relations: A View of the Literature." *ISA Annual Convention 2012* 6(23): s. 10.

⁴ Sakkov, Sven ve Kenneth Geers, *Cyber War in Perspective*, 2015, s. 5.

internetin tüm avantajlarına ve olumlu özelliklerine bakılmaksızın, gerçek şu ki internet "siber savaş" olarak bilinen "savaş için yeni bir alan" sağlamıştır. Bu savaş türünde devletler ve diğer aktörler interneti casusluk yapmak, sabote etmek, ayaklanmalar ve devrimler yaratmak ve hatta diğer taraftaki askeri ve diğer hayati tesisleri ve merkezleri yok etmek için kullanmaktadır.⁵ Elbette internet, ülkeler arasında (işbirliği için) ve (etkileşim için) yeni bir alan da oluşturmuştur, bu bağlamda internet, yüksek hızı ve doğruluğu nedeniyle, hükümetler, bireyler, kuruluşlar ve çeşitli kurumlar dahil olmak üzere tüm aktörler arasında ucuz ve kolay ilişkiler kurmuştur. Sonuç olarak, işbirliği ve etkileşim koşulları eskisinden daha iyidir. Aynı zamanda ülkeler ve diğer aktörler, internet alanında geniş çaplı uluslararası işbirliğine duyulan ihtiyacın farkında olmakla beraber siber alemin uluslararası alanda yeni bir işbirliği alanı yarattığını bilmektedir.⁶ İnternetin bireylerde farkındalık ve bilgiyi yayarak siyasetin ve uluslararası ilişkilerin tüm yönleri üzerindeki geniş etkileri ile ilgili olarak, gerçek şu ki internet, ulusal ve uluslararası düzeylerde bilgi ve bilgiye erişimin kolaylaştırılması ve geliştirilmesine büyük ölçüde yardımcı olmuştur.

Günümüzde diplomasi, ülkeler arası ilişkilerin temelini oluşturmaktadır. Ülkelerin uluslararası strateji hedeflerini ifade etme ve tanınmamış hükümetlerin ve insan gruplarının seçimlerini ve davranışlarını etkilemek için çabalarını, değişim, anlaşmalar ve diğer karşılaştırılabilir faaliyetler yoluyla, savaş ve gaddarlık dışında, organize etmelerinin temelli yoludur. Başka bir deyişle, devletlerin kendi aralarındaki sürtüşmelerin azaltılması da dahil olmak üzere özel veya daha geniş çıkarları güvence altına almak için kullandıkları asırlık araçlardır. Uluslararası stratejinin genel amaçlarının, yöntemlerinin ve stratejilerinin gerçekleştirildiği temel araçtır. Uyum ve planlarına ayak uydurmaya çalışmakta olu katılımlarında veya katılmamalarında adil olmalarını garanti etmek amacıyla dış ülkelere ve insan gruplarına karşı fedakarlığı teşvik etmeyi planlamaktadır.⁷

⁵ Westcott, Nicholas.. "The Impact of the Internet on International Relations." *Oxford Internet Institute* 76(July): 1–30, 2008, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1326476, (Erişim Tarihi: 12.08.2021)

⁶ Adesina, Olubukola. 2017. "Foreign Policy in an Era of Digital Diplomacy." *Cogent Social Sciences* 19(6): s. 169.

⁷ Amoroso, Edward G., *Cyber Attacks*, 201.

1.1. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

Çalışma, diplomatik ilişkilerde dijital diplomasinin önemi de dahil olmak üzere birçok sorunu gündeme getirmekte olup şu sorulara cevap aramaktadır:

- Dijital diplomasi uluslararası düzeyde kabul gördü mü?
- Dijital diplomasi yeni bir diplomasi türü mü yoksa biçimi midir?
- Dijital diplomasi, kamu diplomasisi veya geleneksel diplomasinin yerini alabilir mi?
- Covid-19 krizi dijital diplomasinin gelişimi açısından bir kriz mi yoksa fırsat mı doğurdu?

1.2. YÖNTEM

Çalışma, dijital diplomasiyi kamu diplomasisi veya geleneksel diplomasi ile karşılaştırma yaparak uluslararası ilişkilerdeki önemini olumlu ve olumsuz yönleri ile karşılaştırmalı olarak incelenmesi, diplomatik çalışmaların geliştirilmesi için hangi diplomasi türünün daha etkili olduğunu ve son olarak, bu çerçevede, dijital diplomasi kullanımında tecrübe sahibi ülkelerdeki uygulamalarının incelenmesi suretiyle Irak'taki dijital diplomasi tecrübesinin açıklaması ve geldiği aşamalar ile dijital diplomasinin analitik yaklaşımının irdelenmesi amaçlanmaktadır.

1.3. BÖLÜMLER

Bu çalışma giriş bölümünü takip eden beş bölüme ayrılmıştır. Birinci bölümde siber güvenlik ve dijital diplomasi kavramları ele alınmıştır. İkinci bölüm, dijital diplomasinin yararları ve risklerine ayrılmıştır. Üçüncü bölümde, Türkiye, İngiltere, Fransa ve Amerika Birleşik Devletleri de dahil olmak üzere bazı ülkelerde dijital diplomasinin uygulamaları sunulmuştur. Dördüncü bölümde dijital diplomasinin uluslararası ilişkiler üzerindeki etkisi tartışılırken, son bölümde tartışma ve önerilere yer verilmiştir.

BÖLÜM II.

2.1. SİBER GÜVENLİK VE DİJİTAL DİPLOMASİ KAVRAMI

Bilişim teknolojilerinin gelişmesi ve gündelik hayata her geçen gün daha fazla temayüz etmesiyle sosyal media ile internet üzerine geliştirilen birçok kavram Uluslararası İlişkiler disiplinin konusu haline gelmiştir. Bunun nedeni şüphesiz modern dijital teknolojinin benzeri görülmemiş bir şekilde yaygınlaşması ve artık gündelik hayatın bir parçası haline gelen sosyal media mecralarından, örneğin; Facebook, WhatsApp, Twitter, Instagram ve benzeri çeşitli uygulamalarından, kaynaklanmaktadır.

Bilhassa Covid-19 pandemisi sürecinde insanların sosyal hayattan izole olduğu bir dönemde bahse konu sosyal media araçlarının bireyler arasındaki iletişimin sağlanmasında önemli bir role sahip olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Ancak faydalarının yanında internet kullanımının, internetin doğası gereği, bir takım tehlike ve olumsuzlukları da bünyesinde barındırdığından bahsedilmesi gerekmektedir. Vurgulandığı üzere, bilişim teknolojilerinin gelişmesi ve sosyal medyanın yaygın hale gelmesi ile bireyler arasındaki iletişim çok kolay hale gelmiş ve küreselleşme için plesenk olmuş söz olan “dünya’nın artık küçük bir köy” olması metaforu gerçekleşmiştir. Özellikle geniş bir alana yayılan ancak her durumda geleneksel diplomasinin yerini alamayan dijital diplomasi alanında, siber güvenliğin tanımlanması ve dayandığı en önemli ilkelerin ifade edilmesi elzemdir. Ardından çalışmanın akışında dijital diplomasiye ışık tutulacak ve onu geleneksel diplomasi ile karşılaştırılacaktır.

2.1.1. Siber Güvenlik Kavramı, Türleri ve Faydaları

Siber Güvenlik kavramı, etmolojik olarak birçok tartışmaya konu olmuş olsa da kavramın doğası gereği tek bir tanım üzerinde durulması oldukça zordur. Elbette bilişim teknolojilerinde her geçen gün yaşanan gelişmelerin de kavram tanımının genişlemesine sebebiyet verdiği de bir gerçektir. Nitekim öncesinde Siber Güvenlik, bankaların veya şirketlerin bilgilerinin ve/veya ağ güvenliklerinin siber saldırılarından yani zararlı dijital virüslerden korunması olarak ifade edilmekteydi. Ancak bugün ülkelerin ulusal güvenliklerini dahi tehdit edebilecek seviyede siber saldırıların olduğu, bilhassa 2022 yılı içerisinde başlayan Ukrayna-Rusya Savaşı temelinde de görülmüştür.

- Nitekim kritik altyapı, güvenlik uygulamaları, ağ güvenliği, bulut güvenliği ve nesnelerin internetinin güvenliğinin korunmasında temsil edilen belirli siber güvenlik

türleri bulunmaktadır. Siber güvenliğin esas olarak koruma gerektiren cihaz ve ağların korunmasına katkı sağlayan güçlü bir iş tabanı elde edilmesini sağlamak amacıyla teknolojinin kullanıcı ile işbirliğine bağlı olduğu bilinmelidir . Siber güvenliği sağlamak için üç ana sistem vardır.Bunlar bilgisayar üzerinde temsil edildiği şekliyle yönlendirici (router), ağlar (network) ve elektronik bulut (electronic cloud)'tur.

2.1.2. Siber Güvenlik Kavramı

Siber güvenlik kavramı üzerine birçok tanım yapılmıştır. 2007 yılında yayınlanan siber güvenlik kitabının yazarı Edward Amoros, siber güvenliği yazılımlara, bilgisayarlara veya ağlara yönelik saldırı riskini azaltacak araçların toplamı olarak tanımlamıştır.⁸ Bu bağlamda kullanılan yöntemler, (dijital) korsanlığa karşı koymak, dijital virüsleri tespit etmek, durdurmak ve şifreli iletişim sağlamak için kullanılan araçları içermektedir.

Benzer şekilde bilgisayarların, sunucuların, mobil cihazların, elektronik sistemlerin, ağların ve verilerin kötü niyetli saldırılardan korunması yani kısaca bilişim teknolojileri (IT) güvenliği olarak da adlandırılabilir.⁹ Elbette bu korunma bir süreci kapsamaktadır; bu nedenle Siber Güvenlik, bilgisayar sistemlerinin, ağların ve hassas bilgilerin dijital saldırılara karşı korunmasını ifa eden bir zaman döngüsünü tanımlamaktadır. Bu dijital saldırıların amacı, yukarıdaki satırlarda vurgulandığı üzere, siber güvenliğin ilk zikredildiği günlerde olduğu gibi sadece kullanıcılardan para çalmak veya normal çalışma operasyonlarını kesintiye uğratmak amacıyla hassas bilgilere erişmek, bunları değiştirmek veya imha etmek olarak ifade edilebilir. Ancak günümüzde Siber Güvenlik, bir ülkenin ulusal güvenliğini dahi tehdit edebilecek unsurların önüne geçebilmeyi öngörmektedir.

İnsanların her geçen gün teknolojik cihazlara gündelik yaşamlarında daha bağımlı hale gelmesi ve saldırganların gelişen teknoloji ile eş değer şekilde yenilikçi hale gelmesi sebebiyle, siber güvenlik önlemlerinin uygulanması günümüzde büyük bir sıkıntı haline gelmiştir.

Siber güvenlik, kişisel bilgisayarlardaki işletim sisteminin doğru işlemlerinden veritabanı dosyalarına, kayıtların ve diğer hassas bilgilerin korunmasına kadar temel bir

⁸ ”شديخاياسدين خال دس المهندس، ”ف يه وال تحكم المعلومات نظم أمن“، <https://www.noor-book.com/en/ebook-pdf>, (Erişim tarihi: 22 Eylül 2021).

⁹ Tsakanyan, V.T. 2017. “The Role of Cyber security in World Politics.” *Vestnik Rudn International Relations* 17(2): 339.

anlayış çerçevesinde cereyan etmektedir. Öyle ki, dosya transferi ve e-posta, e-ticaret vb. bilgisayarlar arasında değiş tokuş edilen bilgileri korumanın yanı sıra muhasebe işlemleri için koruma sağlar.¹⁰

Bir örnek olayla açıklamak gerekirse; örneğin, bir mesaj göndermeye çalışırken, ona güvenli erişimi sağlamak ve ona çeşitli yollarla ulaşmaya çalışan insanlardan korumak istiyoruz. Bunun için üç temel aşamada güvenliğin sağlanması gerekmektedir: Birinci adım: Güvenlik polisinden oluşan bir güvenlik mimarisi oluşturmamız gereklidir. Kimin bilgiye erişmesine izin verildiğini ve kimin olmadığını belirtir. Başka bir deyişle, neye izin verilip verilmediğini belirtir. İkinci adım: Güvenlik mekanizması oluşturulması elzemdir. Bu sayede bir kişinin politikaları güçlendirmek için kullanabileceği tüm algoritmalar ve protokoller tanımlanmış olacaktır. Üçüncü adım ise Güvenlik Servisi'nin oluşturulmasıdır. Bu sayede şifreleme veya şifre çözme, koruma ve önleme süreçlerini güvence altına alınır. Bu nedenle siber güvenlik, kritik sistemleri ve hassas bilgileri dijital saldırganlardan koruma için bir takım adımlar neticesinde gerçekleşen bir süreç uygulamasıdır.¹¹

Siber güvenlik, siber saldırganlar için yeni ufuklar açan modern teknolojilerin gelişmesiyle sürekli değişen bir alan olmakla beraber yalnızca büyük güvenlik ihlalleri bildirilse de genellikle virüslerin ve kimlik avının hedefi oldukları için küçük işletmeler güvenlik ihlalleriyle ilgilenmek zorundadır.

Siber güvenliğin kapsamlı bir tanımının olmadığı görülmektedir. Bu bağlamda Siber Güvenlik hakkında söylenen tanımlara dikkatli bakılırsa, hepsinin bilgisayar programlarının, sistemlerin ve ağların maruz kaldığı tehlikeler kategorisine girdiğini ve onları bu tehlikelerden korumayı sağlayan araç veya yöntemleri içermekte olduğu aşıkardır. Siber güvenlik, bilgisayar sistemlerini, bilgisayar programlarını ve ağları zaman zaman kendilerini etkileyen dijital saldırılardan korumayı amaçlayan bir dizi araç ve gereç olarak tanımlanabilir.

Siber güvenliğin uluslararası system içerisindeki tanımından ve uygulamasından ayrı olarak Irak, kendi siber güvenliği için özel bir strateji benimsemiş olup bu stratejinin temel amacı, Irak'ın siber alemdeki varlığının güvenliğini ve korunmasını

¹⁰ Tsakanyan, s. 340.

¹¹ “السد يبراني الأمن في متواضعة مكان العراق يد ح تل: الرقمى لام الإع مركز”, <http://non14.net/110629>, (Erişim Tarihi: 25.09.2021)

sağlamak için tutarlı önlemler ve stratejik önlemler sağlamak ve Irak'ın hayati bilgi altyapısını korumak, güvenilir bir İnternet topluluğu oluşturmaktır. Ulusal siber güvenlik stratejisi, tüm ulusal öncelikleri kapsayan ve siber tehditleri ele alan çeşitli stratejilerden (kısa, orta ve uzun vadeli) oluşmaktadır.¹²

Unutulmamalıdır ki, tüm dünyada ulusal çıkarları tehdit eden çeşitli büyük siber tehditler vardır:

- Sibersuçlar,
- Siber terörizm,
- Siber çatışma,
- Siber casusluk.

Irak için ulusal siber güvenlik stratejinin amacı aşağıdaki gibidir¹³:

- Siber alem, önümüzdeki birkaç yıl içinde ülke ekonomisini güvence altına almak ve geliştirmek için mükemmel bir fırsat sunmaktadır.
- Her vatandaş, herhangi bir engel olmaksızın internete ücretsiz erişime sahip olacak ve siber alem, ulusal entegrasyonun sağlanması ve dijital ekonominin etkinleştirilmesi için baskın trend haline gelecektir.

Siber güvenlik teriminin yaygınlaşması, bununla ilgili diğer terimlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur, çünkü siber güvenlik, bilgisayarlara, ağlara, programlara veya kullanıcının koruyabileceği verilere kurulan birkaç koruma katmanından oluşmaktadır. Bahse konu yeni kavramlar şunlardır¹⁴:

❖ **Siber alem** bir grup dijital cihaz, ağ sistemleri, yazılım ve kullanıcılardan oluşan, ister operatör ister kullanıcı olsun, fiziksel veya maddi olmayan unsurları içeren etkileşimli bir dijital ortamdır ve modern orduların dördüncü kolu olarak adlandırılır.¹⁵

¹² Detaylar için bkz: *الرقمي الوسائط مركز*, <https://dmc-iq.com/2019/08/31/> (Erişim Tarihi: 25.09.2021)

¹³ Jeetendra Pande, *Introduction to Cyber Security*, Uttarakhand Open University, Haldwan, 2017, <https://www.uou.ac.in/sites/default/files/slm/Introduction-cyber-security.pdf> (Erişim Tarihi: 25.09.2021), s. 15.

¹⁴ Reardon, Robert, ve Nazli Choucri. 2012. "The Role of Cyberspace in International Relations: A View of the Literature." *ISA Annual Convention 2012*, 6(23): s. 2.

¹⁵ *الامتطاءات ووالشكالات المفهوم: السديبراني الردع*, <https://democraticac.de/?p=43837> (Erişim Tarihi: 25.09.2021).

❖ **Siber caydırıcılık** dijital alanda milli varlıklara ve alan operasyonlarını destekleyen varlıklara yönelik zararlı eylemlerin önlenmesi amaçlanmaktadır.¹⁶

❖ **Siber saldırı** Saldırının sistemi müdahalesine olanak tanıyan belirli bir zayıflıktan yararlanarak kişisel veya siyasi amaçlarla bir bilgisayar ağının yeteneklerini ve işlevlerini zayıflatan herhangi bir eylemdir.¹⁷

❖ **Siber Suç** faillerin bulunması, soruşturulması ve kovuşturulması için bilgisayar teknolojileri ve bilgi sistemleri üzerinde özel kontrol gerektiren, internet üzerinden elektronik ekipman veya cihazlar aracılığıyla gerçekleştirilen bir dizi yasa dışı eylem ve eylemdir.

Donanım, yazılım ve veriler dahil olmak üzere internete bağlı sistemler tarafından siber saldırganlardan korunmaktadır. Bilgi işlem bağlamında güvenlik, her ikisi de kuruluşlar tarafından veri merkezlerine ve diğer bilgisayarlı sistemlere yetkisiz erişime karşı tasarruf sağlamak için kullanılan siber güvenlik ve fiziksel güvenliği içermektedir. Verilerin gizliliğini ve kullanılabilirliğini korumak için tasarlanan güvenlik, siber güvenliğin bir alt kümesidir.⁽¹⁸⁾

Ağların ve programların güvenliği ile ilgili olumlu yönlerin risklerden korunmasında siber güvenliğin önemini ve ayrıca aşağıdaki gibi özetlenebilecek faydalarını inkar etmek mümkün değildir:

- **Gizlilik:** verilere erişimi kontrol etmek ve yalnızca izin verilenlerin kullanımına sunmak.
- **Güvenlik:** Veri ve bilgilerin bütünlüğünü korumak ve kötü niyetli saldırılardan ve hırsızlıktan korumak.
- **Hazırlık:** Tüm sistemlerin, hizmetlerin ve bilgilerin hazır olması ve şirket veya müşterileri tarafından talep edildiği şekilde kullanılabilirliği.

¹⁶ Bendovschi, Andreea, “Cyber-Attacks – Trends, Patterns and Security Countermeasures”, 7th International Conference on Financial Criminology 2015 13-14 April 2015, Wadham College, Oxford, United Kingdom, <https://core.ac.uk/download/pdf/82035298.pdf>, (Erişim Tarihi: 05.10.2021), s. 26.

¹⁷ Pande, a.g.e., s. 15.

¹⁸ السيد بران الأمن, tech-ye.com/A-cyber-security/, (Erişim Tarihi:10.03.2022). <https://tech-ye.com/%D8%A7%D9%84%D8%A3%D9%85%D9%86-%D8%A7%D9%84%D8%B3%D9%8A%D8%A8%D8%B1%D8%A7%D9%86%D9%8A-cyber-security/>

2.1.3. Siber Güvenlik Türleri

Siber güvenlik türleri şu şekilde özetlenebilir:

Çok önemli altyapının güvenliği: Bu durum, ağın fiziksel ve elektronik altyapısına bağlıdır ve genellikle trafik ışıklarında ve ticari merkezlerin ağlarında bulunur.

Güvenlik uygulamaları: Cihazları ve ağları elektronik izinsiz girişlerden koruyan doğru programın seçimidir. En önemlileri antivirüs programları, güvenlik duvarları ve bilgi şifreleme programlarından oluşan birkaç iyi bilinen türü vardır. İnternet kullanıcının bilgili olması, bilgi ve verilerin elektronik izinsiz girişlere karşı korunmasına katkıda bulunur. Koruma programları ve kullanımları konusunda şantaja ve hacklemeye maruz kalma riskinin çok ötesindedir.¹⁹

Ağ güvenliği: Ağ güvenliği, onu harici ağ penetrasyonundan korumaya yönelik olup yeni parolalar, virüsten koruma programları, casus yazılımdan koruma programları, güvenlik duvarları ve siteler ve elektronik platformlar üzerinden kullanıcıya ait tüm bilgi ve veri kaynakları için bir izleme ve koruma sistemi olan güvenli bulut gibi ağ güvenliğinin korunmasını sağlayacak araçlar vardır. Bu durum, kullanıcının en tehlikeli siber konuları görmezden geldiği anlamına gelmemekle beraber, bunun yerine bilgilerini ve verilerini sürekli olarak korumaya özen göstermesi gerektiği anlamına gelir.²⁰

Nesnelerin İnterneti: Bahsedilen bu cihazların verilerini koruyacak televizyon, sensör, yazıcı gibi birçok temel sistemi içermektedir, ancak kullanıcının buna dikkat etmesi ve takip etmesi gerekir zira, hacker korumaya ulaşır ve sistemin kodunu çözer.

2.2. DİJİTAL DİPLOMASİ KAVRAMI

Dijital Diplomasiye değinmeden önce kısaca Kamu Diplomasisine vurgu yapmak, kavramın daha iyi açıklanması açısından elzemdir. Öyle ki, Kamu Diplomasisi'nin, bugün Dijital Diplomasi olarak tabir edilen iletişim türünün öncülü olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. 1965 yılında Edmund Gullion tarafından ilk

¹⁹ ال سد ي براني الأمن،

²⁰ اندي ال سد ي بر الأمن،

²¹ Nicholas J. Cull, (ed.) *Public Diploma cy: Lessons from the Past*, Figueroa Press, 2009, University of Southern California.; Gilboa, Eytan "Searching for a Theory of Public Diplomacy", *Science Academy of Political and Social The ANNALS of the American*, ss. 58-59.

defa zikredilen Kamu Diplomasisi kavramı²¹, Kamu Diplomasisi kavramı ilk olarak 1965 yılında Tuft Üniversitesi Fletcher Hukuk ve Diplomasi Okulu'na bağlı olan Edward Murrow Merkezi'nin başkanı olan Edmund Gullion tarafından yapılmıştır; Gullion kavramı, “kamu davranışlarının dış politika oluşumunda ve yürütülmesindeki etkisi” ve geleneksel diplomasinin dar kalıplarından ziyade, diğer ülkelerdeki kamuoyunun etkilenmesi, bilginin ve fikirleri akışı, ülkelerdeki çıkar gruplarının etkileşimi gibi geniş bir ilişkiler spektrumunu kapsadığını ifade etmiştir. Kamu Diplomasisinin ana fikri, yabancı halkların düşüncelerini etkileyebilmek adına onlarla doğrudan iletişime geçilmesi ve bir ülkenin icra ettiği politikaları, eylemleri, ekonomik ve politik sistemleri hakkında olumlu bir imaj oluşturmaktır; bu bağlamda Kamu Diplomasisinin devlet başkanlarının resmi ziyaretlerinden, akademik değişim programlarına kadar uzanan bir yelpazeyi kapsadığını ifade edilmektedir.

Eytan Gilboa'ya²² göre Kamu Diplomasisi, çeşitli kanallar ve teknikler bağlamında icra edilmektedir; nitekim küresel yayıncılık, bilimsel ve kültürel öğrenci değişim programları, burslar, sanatçıların ve entelektüellerin konferanslara, festivallere veya sergilere katılması, ticari işbirliği, ortak derneklerin kurulması, kültür merkezlerinin kurulması ve dillerin öğrenilmesi Kamu Diplomasisinin araç ve teknikleri arasında saymaktadır. Bununla birlikte Gilboa, kitle iletişim kanallarının kamuyu doğrudan etkilemek için kullanılırken kültürel kanalların daha çok kamuoyu üzerinde etkisi olacağını ve bu nedenle de kitle iletişim araçlarının güncel mevzular üzerinde yoğunlaşırken kültürel kanalların hassaten uzun dönem ifa edecek algıların oluşmasına yoğunlaştığının altını çizmektedir.

Kamu diplomasisi kavramı etimolojik olarak ele alındığında kavram, kısaca; “bir devletin, her alandaki ulusal çıkarlarını uluslararası arenada ileri götürmek amacıyla, yabancı ülkelerin kamuoyları nezdinde yürüttüğü faaliyetler bütünü” olarak özetlenmektedir. Asıl olarak kavramın popülerlik kazanması, 11 Eylül 2001 tarihinde yaşanan terör eylemleri sonrasında oluşan anlayış neticesindedir; zira söz konusu terör saldırıları, artık “sert güç” anlayışının güvenliği sağlama hususunda yüzde yüz başarılı olmadığını gözler önüne sermiştir. Tüm dünyada oluşan ortak kanı, sert güç araçlarından ziyade yumuşak güç araçlarına başvurularak güvenliğin uzun vadede ancak

²² Huntington, Samuel P.; *Medeniyetler Çatışması ve Dünya Düzeninin Yeniden Kurulması*, (çev.) Mehmet Turan ve Cem Soydemir, Okuyan Us Yay. İstanbul, 2002.

kesin şekilde sağlanmasının daha önemli olduğu yönündedir. Öyle ki, Huntington'ın ünlü "Medeniyetler Çatışması"²³ tezinde üzerinde durulan medeniyetler arasındaki ihtilafın, henüz zihinlerde dahi oluşmadan bertaraf edilmesi şüphesiz yumuşak güç araçlarının etkin biçimde kullanılması ve istenilen etkinin oluşturulması neticesinde gerçekleştirilebilecek bir durumdur. Bu bağlamda, dünyaya barışı getirmenin yegâne yolunun, silahlarla yapılacak savaşıardan ziyade "kalpleri ve akılları kazanmak" için gösterilecek çabalardan geçtiği inancı, günümüzde giderek daha fazla taraftar toplamaktadır.

Diğer taraftan küreselleşme ve teknoloji alanındaki gelişmelerin (özellikle internet ve kitle iletişim araçlarının bu sayede küresel hale gelmesi) uluslararası ilişkilerin, Realist anlayış minvalinde, yegâne aktörü olan devletlerin ve devletlerarası diplomasi anlayışının da değişime girmesine neden olmuştur; zira devlet düzeyindeki geleneksel diplomasiden halk düzeyindeki diplomasiye doğru bir değişim gerçekleşmiş, hükümetler arası görüşmeler yerini, hükümetler ile yabancı hükümetlerin halkları arasındaki görüşmelere bırakmıştır denilmektedir.

Zira Royce J. Ammon²⁴, geleneksel diplomasiyi "eski diplomasi" olarak adlandırmakta ve bu eski anlayışında Rönesans'tan I. Dünya Savaşı'na kadarki dönem içerisinde kullanıldığını vurgulamaktadır; Ammon, I. Dünya Savaşı'ndan sonraki dönem içerisinde küresel televizyon kanalları ve haberler minvalinde "yeni diplomasi" anlayışının ortaya çıktığını savunmaktadır. I. Dünya Savaşı'ndan 11 Eylül 2001'e kadar ki diplomasi yöntemi yeni diplomasi olarak adlandırılmaktadır. Bu bağlamda Anna Tiedeman²⁵, yaşanan teknolojik gelişimin büyük oranda telekomünikasyon ağlarını etkilediğini ve bu etkinin nihai olarak da diplomaside paradigma değişimine yol açtığının altını çizmektedir. Nitekim Tiedeman, 11 Eylül'ün ardından gerçekleşen bu paradigma değişimi minvalinde diplomaside izlenen geleneksel yolların terk edildiği ve tercih edilen yeni iletişim kanalları zemininde de "Kamu Diplomasisi"nin doğduğunu vurgulamaktadır; bu bağlamda Tiedeman, Kamu Diplomasisinin klasik diplomasiden farklı olarak yabancı kamuoyunun dış ilişkilerde önemli bir rol oynadığını varsayarak

²³ Ammon, Royce J., *Global Television And The Shaping Of World Politics. CNN, Telediplomacy, And Foreign Policy*, Jefferson/London: McFarland, 2001, ss.6-10.

²⁴ Tiedeman, Anna, "US Public Diplomacy in the Middle East: Lessons Learned from the Charlotte Beers Experience", *Seminar on Geography, Foreign Policy, and World Order*, 4 Mayıs 2004, http://uscpublicdiplomacy.org/pdfs/Anna_Tiedeman_Beers.pdf, (Erişim Tarihi:19.03.2022).

²⁵ Aal, Wael Abdel; "ال فلسطينية الخارجية السدياسة في ومكانتها الرقمية الادب لوماسدية", <http://mdc.birzeit.edu/files/%A9.pdf>, (Erişim tarihi: 25.03.2022.)

kamuoyunun etkilenmesinin, dış politika hedefine ulaşmak için hayati bir önem taşıdığını belirtmektedir. Toparlanacak olursa Tiedeman'ın Kamu Diplomasisi tanımı; bir hükümetin kendi halkına dair kültürünü, ideallerini, düşüncelerini, kurumlarını, ulusal hedeflerini ve mevcut politikalarını yabancı kamuoylarına anlatmak için girdiği bir iletişim sürecidir.

Uluslararası ilişkiler alanında büyük bir devrime yol açan ve dünyayı kolaylıkla birbirine bağlayan iletişim için yeni bir ortam yaratan modern dijital teknolojinin ortaya çıkışından sonra diplomatik çalışma alanında büyük bir gelişme olmuştur.

Bu dijital çağda, düşük bir maliyetle bir cep telefonu üzerinden internete bağlanılabilir. Dijital teknoloji araçlarındaki bu eşi görülmemiş gelişme, özellikle diplomatik alanda, uluslararası ilişkilere de yansımıştır. Klasik veya geleneksel anlamda diplomasinin önemli ölçüde aza indirgenmesi ve bahsi geçen dijital diplomasini ön plana çıkması, geleneksel diplomasinin ortadan kalktığı ve yerini aldığı anlamına gelmemektedir. Dijital diplomasinin biraz zamana ihtiyacı vardır.

1- Dijital diplomasi kavramı.

2- Dijital diplomasinin hedefleri.

3- Dijital Diplomasie Araçları.

2.2.1. Dijital Diplomasie Kavramı

Aslında dijital diplomasinin birden fazla tanımı var olsa da, bu tür diplomatik çalışma için tek bir tanım üzerinde fikir birliği söz konusu değildir, ancak, bu tanımlar, diplomatik çalışmayı kolaylaştırmak için çeşitli dijital teknoloji araçlarına başvurmak için tek bir çerçeve üzerinde hemfikirlerdir.

Bazıları bunu, halkla ucuz bir şekilde iletişim kurmak için dijital teknoloji ve sosyal medya ve medya platformlarının kullanımını içeren bir kamu diplomasisi biçimi olarak tanımlamıştır.²⁶

İngiliz Dışişleri Bakanlığı bunu dış politika sorunlarını interneti kullanarak çözmek olarak tanımlamıştır.²⁷ Hem Corneliu Bjola hem de Marcus Holmes gibi bir

²⁶ Mohammed Adnan Mahmmoud, *الدبلوماسية في العصر الرقمي والتطور الرقمي*, الدب لوماسية، <https://www.bayancenter.org/wp-content/uploads/2020/06/68768798998.pdf>, (Erişim tarihi: 25.03.2022.), s. 8.

²⁷ Bjola, Corneliu ve Marcus Holmes, *Digital Diplomacy: Theory and Practice*, Routledge, 2015.

grup yazar ve editör tarafından hazırlanan kitaba göre²⁸, dijital diplomasinin gerçek ortaya çıkış tarihi 2015 yılına kadar uzansa da bazı araştırmacılar dijital diplomasinin tarihini yetkililer ve liderler arasındaki mesajlarda telgrafın kabul edildiği yıl olan bu tarihten çok daha eskilere kadar uzandığını iddia etmektedir. 1850'lerde İngiltere Başbakanı ve Dışişleri Bakanı Lord Palmerscon, ilk telgraf mesajını aldığı anda ünlü sözünü “Aman Tanrım, diplomasinin sonu budur” demiştir.²⁹

Fransız Dışişleri Bakanlığı'na göre dijital diploması, klasik konseptinde diplomasinin bir uzantısıdır ve muazzam teknolojik devrime ve beraberindeki bilgi ve iletişime dayanmaktadır. Bu tanım, dijital diplomasinin, diplomatik hedeflere ulaşmak için internet ve bilgi teknolojisinin kullanımlarından biri olduğuna inanan Fergus Hanson'ın tanımıyla örtüşmektedir.³⁰

Dijital diploması, Dışişleri Bakanlığı ve ülkelerin, tarih, kültür, gelenek ve göreneklerle ilgili yerel ses kayıtlarının benzersiz özelliklerine göre dış politika mesajları ve ulusal markalar tasarlamak yoluyla dünyanın çeşitli yerlerindeki büyükelçiliklerin diplomasisi olmak üzere iki düzeyde uygulanabilmektedir.³¹

İnternet, mobil cihazlar ve çoklu sosyal medya dahil olmak üzere dijital teknolojiler ve ağlar aracılığıyla gerçekleşen diplomatik uygulamalar anlamına gelen dijital diplomasinin basitleştirilmiş bir tanımı vardır. Böylece teknoloji ve iletişim devrimi siyasi, sosyal ve ekonomik alanlarda köklü bir değişimi beraberinde getirmiştir.³²

Dijital diplomasinin önceki tanımlarına bakıldığında, iki yönde ilerlediği görülmektedir. Bunlardan birincisi, dijital diplomasinin, yabancı izleyicilerle iletişim ve etkileşim kurmak için modern teknolojileri kullanan bir kamu veya geleneksel diploması biçimi olmasıdır.

²⁸ “Digital Diplomacy”, *Diplo Foundation*, www.diplomacy.edu, (Erişim Tarihi: 20.03.2022)

²⁹ Aal, a.g.e.

²⁹ Olubukola, a.g.e., s. 1

³⁰ Aktaş, Hayati; “Digital Diplomacy and its Implications in The 21st Century”, *Antalya Diplomacy Forum*, <https://antalyadf.org/wp-content/uploads/2021/01/Digital-Diplomacy-and-Its-Implications-In-The-21st-Century.pdf>, (Erişim Tarihi: 20.03.2022).

³² Hamasna, Alla El; *برها الرقمية الدبلوماسية لوماسية*; الإيد ران الأمريكية العلاقات الخارجية السياسة على وتأثيرها الرقمية الدبلوماسية لوماسية; <https://sia-sy.net/wp-content/uploads/2020/07/012.pdf>, (Erişim Tarihi: 20.03.2022), s. 9.

İkincisi, dijital diplomasinin yeni bir diplomasi türü olması ve diplomatik çalışmayı geliştirmek için öncelikle modern teknik ve dijital araçlara bağlı olmasıdır.³³

Pek çok diplomasi türü ve bunların uygulanması için farklı kriterler olduğu ve bu kriterlerden birinin diplomatik çalışmalarda kullanılan diplomasiye bağlı olduğu ve dijital diplomasiye tam olarak uygulanabilir olduğu belirtilmelidir, ayrıca, elektronik diplomasi, sanal diplomasi ve diplomasi ağı gibi bu tür diplomasileri tanımlayan birçok terim vardır.³⁴

Ancak diplomatik ilişkiler alanında en ünlü ve kullanılan ve tanımlama açısından en doğru terim dijital diplomasidir.

Yukarıda dijital diplomasinin birçok tanımının ortaya çıktığı aşikârdır, ancak bu tanımların tümü tek bir kapsama girmekle beraber modern dijital teknolojinin aracı olan diplomatik çalışmalarda kullanılan araçlara odaklanır. Dijital: Diplomatik işleri yönetmek, organize etmek ve yürütmek için modern dijital teknolojik araçlara dayanan bir tür kamu veya geleneksel diplomasi türüdür.

Kamu diplomasisi ile dijital diplomasi arasında basit bir karşılaştırma yapılırsa, dijital diplomasinin diplomatik çalışmanın yüksek hızı ve bu modern araçların düşük maliyetleri açısından kamu diplomasisinden daha üstün olduğu görülmektedir. Özellikle bu araçların sürekli ve eşi benzeri olmayan bir gelişim içinde olduğu ve zamanla yarıştıkları söylenebilir.

Aslında dijital diplomasi, birçok ülkede yaygın hale gelmesine ve uygulanmasına rağmen, kamu diplomasisinin veya klasik diplomasinin yerini tutmaz çünkü sorunun bu temel değişikliğin gerçekleşmesi için biraz zamana ihtiyacı olabilir.

2.2.2. Dijital Diplomasi Hedefleri

Dijital diplomasi, geleneksel diplomasiyi farklı bir şekilde temsil ettiği için, esas olarak dış politika sorunlarını İnternet kullanımı yoluyla çözmeyi amaçlamaktadır. İngiltere Dışişleri Bakanlığı'nın “Rekabetçi Bir Çağda Küresel Britanya” Dijital Strateji

³³ Verrekia, Bridget. “Digital Diplomacy and Its Effect on International Relations.” *Independent Study Project (ISP) Collection*, 53(2): 30. 2017. https://digitalcollections.sit.edu/isp_collection, (Erişim Tarihi: 20.03.2022), s. 14.

³⁴ Aal, a.g.e., ss. 10–11.

³⁴ Hanson, Fergus; “Baked in and wired: e Diplomacy@State”, *Foreign Policy Paper Series*, no 30, Washington, DC: Brookings Institution, <https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2016/06/baked-in-hansonf-5.pdf>, ss. 1–41.

raporu, internet aracılığıyla dinleme, yayınlama, paylaşma ve değerlendirmenin yeni ve ilginç şekillerde yapılabileceğini ifade etmektedir. Dahası, erişim genişletebilir ve doğrudan sivil toplumla olduğu kadar hükümetler ve etkili kişilerle de iletişim kuruşabilir.

Raporda, dijital diplomasi uygulamasının, Dışişleri Bakanlığı'nın interneti bir bilgi kaynağı olduğu kadar sosyal bir ortam olarak kullanma biçimini değiştirme biçimini yansıttığı da belirtilmektedir. Dijital diplomasinin amacı, raporun açıkladığı gibi, dış politika sorunlarını çözmek için doğrudan halkla engelsiz konuşmaktır.³⁵

Ancak Hanson, dijital diplomasi için bir dizi kamu politikası hedefini özetlemektedir³⁶:

1- İlgili kaynakları yönetmek ve insan zenginliklerinden yararlanmak için tüm devlet daireleri arasında uyumlu çabalar, böylece yurt dışında ulusal çıkarları sağlamak ve yumuşak gücü artırmak için en iyi şekilde kullanılması.

2- Sanal dünyada kitlelerle iletişim kurmak ve yeni iletişim araçlarını kullanarak seyirciyi dinlemek, onunla iletişim kurmak ve internet üzerinden devletin ana araçlarını kullanarak kitleyi etkilemek.

3- Büyük bilgi akışından yararlanılması ve bunu politika oluşturma sürecini iyileştirme ve ortaya çıkan sosyal ve politik hareketleri tahmin etmeye ve bunlara yanıt vermeye yardımcı olmak için kullanılması.

4- Halkla konsolosluk temaslarının zenginleştirilmesi ve yurt dışına seyahat eden vatandaşlarla krizler sırasında iletişim kurulabilmesi için doğrudan kişisel iletişim kanalları oluşturulması.

5- İfade özgürlüğünü ve demokrasiyi geliştirmek, otoriter rejimleri baltalamak, bu araçları herhangi bir partinin tekeline almadan herkesin bunları kullanmasına ve fikrini ifade etmesine izin vermek.

6- Elçilik ve konsoloslukların uzmanlık ve dış kaynaklarından yararlanmak için dijital mekanizmalar oluşturmak ve bunları ulusal hedeflerine ulaştırmak için kullanmak.

³⁶ Aal, a.g.e., s. 33.

³⁶ Hamasna, a.g.e. , s.12.

2.2.3. Dijital Diplomasi Araçları

Diplomatik çalışmaların uygulanabileceği ve dış politikanın çizildiği dijital diplomasi için birçok araç mevcut olup bu araçlardan en önemlilerine odaklanılacaktır

1- Sosyal medya: Sosyal medya, insanların birbirleriyle iletişim kurabilecekleri bir dizi uygulama ve teknoloji olarak tanımlanmaktadır.³⁷

Genel anlamda sosyal medya, belirli fikirleri, politikaları teşvik etmek veya belirli şeyleri almaya teşvik etmek için kullanılabilir. Bu araçların en önemlileri Facebook, Twitter, Instagram, Whatsapp, Skype, Youtube'dur. Bu araçlar arasında basit bir karşılaştırma yapmak gerekirse, Facebook ve Twitter'ın diplomatlar ve bakanlar, dışişleri yetkilileri, devlet başkanları tarafından en çok kullanılan ve yaygın olan araçlar olduğu görülmektedir.³⁸

Araştırmalar, liderlerin ve devlet başkanlarının yaklaşık %97'sinin Twitter'da ve yaklaşık %93'ünün Facebook'ta resmi hesapları olduğunu göstermektedir. İstatistiklere göre 2018 yılında dünya genelinde internet kullanısı sayısı 4 milyarı geçmiş olup aynı yıl sosyal medya kullanıcı sayısı yaklaşık 3,2 milyara ulaşmıştır. Twitter en popüler sosyal paylaşım siteleri arasında ilk sırada yer almakta ve sıralamada devlet başkanları, dışişleri bakanları ve yetkililer tarafından kullanılmaktadır. Facebook ise ikinci sırada ve Instagram üçüncü sırada yer almaktadır.³⁹ Bu bağlamda Twitter'ı etkin kullanan diplomatların başında bir milyondan fazla takipçisi olan İngiltere'nin eski Mısır Büyükelçisi John Casson gelmektedir. Casson'ın hesabında atmış olduğu tweetler siyasetten gündelik yaşama, ekonomiden spora farklılık göstermektedir.⁴⁰

2- Sanal elçilikler: Sahada gerçek veya fiziki bir mevcudiyeti olmayan ancak internet aracılığıyla geniş alanlarda ahlaki bir şekilde var olan elçilikler olup, diğer ülkelerle diplomatik ilişki kurmak isteyen ülkeler için bir diplomatik temsilcilik şeklidir ve İki ülke arasındaki resmi ilişkilerin kesilmesi veya ABD ve İran'da olduğu gibi sahadaki büyükelçiliklerin olmaması nedeniyle içinde gerçekçi bir elçilik yoktur.⁴¹ 22 Mayıs 2007 tarihinde Maldivler, Linden Lab isimli firma tarafından geliştirilen "Second

³⁷ Hamasna, a. g.e., s.12.

³⁸ Aal, a.g.e., s. 20.

³⁹ Rashica, a.g.e., s. 84

⁴⁰ Erman Akilli, "Diplomaside Dijital Dönüşüm ve Metaverse", <https://www.sabah.com.tr/yazarlar/perspektif/erman-akilli/2022/02/05/diplomaside-dijital-donusum-ve-metaverse>, (Erişim tarihi: 30.03.2022).

Life" isimli devasa çok oyunculu online oyun içerisinde ilk büyükelçilik açan devlet olmuştur. Maldivler'in Second Life büyükelçiliğinde yapay zekâ ile yönetilen bir "sanal büyükelçi" ziyaretçileri karşılamış, vize başvuruları, ülkeye dair ticaret usul-esasları ve diğer kültürel konular hakkında genel bilgiler sunmuştur. Maldivler'in ardından Second Life içinde ikinci büyükelçilik açan devlet İsveç olmuş, sonrasında sırasıyla Estonya, Kolombiya, Sırbistan, Kuzey Makedonya, Filipinler, Arnavutluk ve Malta da büyükelçiliklerini açmışlardır.⁴²

3- Web siteleri: Bazı dışişleri bakanlıkları ve diplomatik misyonlar, ülkenin dış politika hedeflerini açıklamak veya onunla ilgili haberleri yayınlamak veya mevcut diplomatik ve konsolosluk hizmetlerinin bir göstergesi ile ülkenin tüm dünyadaki büyükelçilik ve konsolosluklarının adres ve web bağlantılarını yayınlamak için web siteleri kurmaya tercih etmektedirler.⁴³

4- İnternet üzerinden diplomatların eğitilmesi: Diplomatlar Birliği'nin çevrimiçi veya bazı durumlarda doğrudan esnek kurslar yürüterek diplomatların becerilerini geliştirdiği internet üzerinden diplomatik çalışma yapmanın başka bir yoludur. Bu kurum, dışişleri bakanlıklarının diplomatlarını internet üzerinden bazı kurslarına kaydetmelerine olanak sağlamaktadır.

Yukarıda verilenler, dijital diplomasinin başarısına katkıda bulunan sosyal medya, sanal elçilikler ve diğer araçların önemini göstermekte olup ülkeler bugün bu araçları diplomatik uygulamalarda kullanmak için hızlı hareket temektedirler. Bir gün dijital diplomasinin yaygın olarak uygulandığını görülebilir ve zaman zaman sıkıcı rutinlere dayanan geleneksel klasik diplomasinin yerini alabilir.⁴⁴

5. Siber Savaş

Siber savaş, tıpkı dijital diplomasinin bilgi teknolojileri ve sosyal medya araçlarını başarıyla kullanarak dış politika hedeflerine ulaşmayı hedeflemesi gibi,

⁴² Rashica, a.g.e., s. 85.

⁴³ Sakhri, Mohamed; الدب لوماسية والممارسات اله ياكل في والات صالات ات المعلوم ت كنولوجيا أ ر, <https://www.politics-dz.com/%D8%A3%D8%AB%D8%B1-%D8%AA%D9%83%D9%86%D9%88%D9%84%D9%88%D8%AC%D9%8A%D8%A7-%D8%A7%D9%84%D9%85%D8%B9%D9%84%D9%88%D9%85%D8%A7%D8%AA-%D8%B5%D8%A7%D9%84%D8%A7%D8%AA-%D9%81/>, (Erişim tarihi: 30.03.2022).

⁴⁴ Erman Akıllı, "Diplomaside Dijital Dönüşüm: Rusya-Ukrayna Siber Savaşı", <https://www.sabah.com.tr/yazarlar/perspektif/erman-akilli/2022/03/12/diplomaside-dijital-donusum-rusya-ukrayna-siber-savasi>, (Erişim tarihi: 15 Mart 2022)

düşman devletin bilgi teknolojilerini kullanarak yıpratması yoluyla dış politika hedeflerine ulaşmaya çalışır. Siber savaş, en geniş anlamıyla bir devletin veya başka bir devletin bilgisayar sistemlerini veya bilgisayar ağlarını yok etmek veya bozmak amacıyla gerçekleştirilen internet tabanlı sızma faaliyetleri olarak tanımlanmaktadır. Günümüzde siber savaş, "Dağıtılmış Hizmet Reddi / Dağıtılmış Hizmet Reddi (DDoS)" saldırılarından devlet resmi web sitelerinin ele geçirilmesine, hedef devletin gizli verilerinin sızdırılmasından devlet ağlarına sızmaya ve kesintiye uğramaya kadar birçok biçim alabilir. Bu perspektifte, bir ordu ne kadar dijital büyürse, siber savaşın hedefi haline gelme olasılığı o kadar artar ve siber saldırıların belirli senaryolarda gerçek dünya sonuçları olabilir. Örneğin, bir devletin füze kontrol sistemlerini ele geçiren bir düşman devlet, füze rampalarını veya belirli bir alanı bombalamak için kullanılabilecek coğrafi verilere erişebilir. Düşman kontrollü füze rampalarından ateşlenen balistik füzeler ise dost hedeflere zarar verebilir. Başka bir deyişle, fiziksel çatışmada hayati alanlara yönelik siber saldırılar büyük yıkımlara neden olabilir.⁴⁵

İki tür siber saldırı vardır: dolaylı ve doğrudan. Dolaylı siber saldırılar, elektrik şebekesi, tedarik zincirleri, bankacılık sistemleri, su arıtma, iletişim ve ulaşım sistemleri gibi halka açık unsurları hedef alıyor. Doğrudan siber saldırılar ise, bir kişinin veya kuruluşun hassas bilgilerini ele geçirmeyi veya bunlara zarar vermeyi amaçlayan saldırılardır. Ukrayna'nın dijital altyapısının ele geçirilmeye çalışıldığını iddia eden Ukrayna makamlarına göre, 24 Şubat 2022'den önce Ukrayna parlamentosu, hükümeti ve Dışişleri Bakanlığı'nın resmi internet siteleri başta olmak üzere birçok devlet kurumunun internet sitelerine DDoS saldırıları gerçekleştirilmişti. Yok edilecek ve Rusya etkisiz hale getirilecek. Yukarıda bahsedilen zorlukların dışında Rusya Federasyonu ile Ukrayna arasındaki siber savaşın bu saldırılar için izlediği yol, her iki devletin de sosyal medya teknolojilerinin gücünü kullandığını gösteriyor. Bu durum elbette sosyal medyada bilgi kirliliğine, aldatmaya ve propagandaya kapı aralıyor. Sonuç olarak, her iki tarafın da sosyal medya araçlarını psikolojik savaş yürütmek için kullandığını söylemek yanlış olmayacaktır.⁴⁶

⁴⁵ Akıllı, a.g.e.

⁴⁶ Sharp, Paul. 2019. "Diplomacy in the 21st Century: A Brief Introduction." *Diplomacy in the 21st Century: A Brief Introduction*, 5(3): s. 33.

BÖLÜM III.

DİJİTAL DİPLOMASİNİN FAYDALARI VE RİSKLERİ

Bu çalışmanın ilk bölümünde, bu tür diplomatik eylemlerin ortaya çıkmasına yardımcı olan ve diplomasiyi geleneksel veya klasik konseptinde korurken ilişkileri ve uluslararası ilişkilerin kapsamını genişleten özellikle eşi benzeri görülmemiş modern dijital teknolojinin yaygınlaşmasından sonra, dijital diplomasi kavramı ve ulaşmak istediği hedefleri açıklanmıştır.

Birçok ülke dijital diplomasinin yolunu izlemiş ve diplomatik çalışma alanında uygulamış ve büyük ölçüde başarmıştır ve bu bir tesadüf olmamakla beraber, diplomasinin faydalarını ve sınırlı risklerini fark ettikleri için olmuştur.

Bu, ilk konuda dijital diplomasi kullanmanın çoklu faydalarının bir ifadesini ve daha sonra bu diplomasinin karşı karşıya kalabileceği risklerin ve zorlukların aşağıdaki gibi bir ifadesini gerektirmektedir:

- I. Dijital diplomasinin faydaları.
- II. Dijital diplomasinin tehlikeleri.
- III. Irak'ta dijital sorunlar ve bunları geliştirmenin yolları

3.1. DİJİTAL DİPLOMASİNİN FAYDALARI

Diplomasi halen uluslararası ilişkilerde önde gelen çerçeve olduğundan, modern dijital teknolojinin ortaya çıkışının uluslararası ilişkilere ve diplomasi anlaşma modellerine olumlu yansıdığına şüphe yoktur.⁴⁷ Modern iletişim araçları, bu iletişimlerin durmasıyla sona erebilecek olan bu ilişkilerin hayati arteri anlamına gelmektedir. Modern teknolojinin çokluğu ve yaygınlaşması nedeniyle bu dijital değişim, dijital çağ olarak adlandırılmıştır.

Örneğin Amerikan başkanının Twitter'da iki satırı geçmeyen kısa bir tweet'i, iletişim devriminin bir sonucu olarak diplomasi kalıplarının değişmesine sebep olabilir, birçok düzeyde büyük bir etkiye veya gerilime sahip olabilir, bir ülke veya diğer

⁴⁷ Sharp, a.g.e., s. 49.

⁴⁷ Hammudat, Abdullah; الدبلوماسية الرقمية: لماذا؟ في الحذر علينا لماذا؟ الدبلوماسية الرقمية، (Erişim Tarihi: 28.03.2022).
<https://www.noonpost.com/content/27059>

lkelerle gerginlik meydana gelebilir veya dünyanın belirli bir ülkesinde veya bölgesinde küresel borsalarda veya piyasada bir değişiklik meydana gelebilir.⁴⁸

Uluslararası ilişkileri güçlendirme çabaları, ister cumhurbaşkanları, ister bakanlar, büyükelçilikler, kuruluşlar arasında olsun, iki resmi taraf arasında olması şart değildir. Aksine, dijital diplomasi, geleneksel diplomasinin destekleyici bir yanı olabilir.

Belli bir dönemde gerilim yaşayan ülkeler arasında dahi diplomasi çalışmalarının güçlenmesine ve ilişkilerin güçlenmesine katkı sağlayan dijital diplomasinin faydalarını inkar etmek mümkün değildir. Dijital diplomasinin faydaları şu şekilde özetlenebilir:

1- Teknolojinin ve modern tekniklerin yaygınlaşmasıyla diplomasi insanı ile hedef kitle arasındaki uzun mesafeler önemini yitirmiş, hedef kitleleri ilgi alanlarına, coğrafi konumlara, yaş gruplarına ve diğer bölümlere göre sıralamak mümkün hale gelmiştir.⁴⁹

Geleneksel anlamda diplomasi, hükümet yetkilileri arasındaki etkileşimlere dayanmışsa ve bu tür diplomasiyi geniş anlamda benimsemesine rağmen, iletişim genellikle tek taraflıdır. Modern iletişim araçlarının ortaya çıkması ve Twitter ve Facebook gibi platformların yaygınlaşmasıyla birlikte devlet görevlilerinin hedef kitlelerle konuşma ve iki taraf arasında karşılıklı etki kurma becerisine sahiptir zira iki yönlü iletişim hatları, bireylere geleneksel diplomasi çerçevesinde mümkün olmayan yollarla hükümetlerini etkilemek için daha fazla fırsat verilmesine katkıda bulunmaktadır.⁵⁰

2- Düşük maliyet ve yüksek getiri: Dijital diplomasinin hedeflerine ulaşmak, birden fazla ücretsiz kullanılabilen aracın doğru kullanımı finansal maliyetlerde önemli bir azalmaya yol açtığından, asılı finansal bütçeler gerektirmez. Araçların doğru kullanımı.⁵¹

3- Facebook'ta canlı görüntülü sohbet ve Twitter'da anketler gibi yeni sosyal medya özellikleri bu etkileşimi çok daha zahmetsiz hale getirmiştir. Aynı şekilde sosyal medya da diplomatların ve dünya liderlerinin diplomatik ağlarını hızla genişletmelerine

⁴⁹ Verrekia, a.g.e., ss. 19-20.

⁴⁹ Rashica, a.g.e., s. 81.

⁵⁰ Rashica, a.g.e., s. 81.

⁵¹ Detaylar için bkz: <http://www.digitalkosovo.org/>

yol açabilir. İnternetteki bu tür yaygın dezenformasyon, liderlerin takip eden krizleri yönetme becerisini engelleyebilir. Sosyal medyanın suistimal edilmesi nedeniyle sayfalarını, bir gönderinin güvenilir bir kaynaktan gelip gelmediğini netleştirecek şekilde düzeltmeleri gerekmektedir. Bu yıl Facebook, 14 yıllık gizlilik uygulamaları geçmiş ve "Cambridge Analitik Veri Skandalı" olarak bilinen kullanıcı verilerini nasıl ele aldığı konusunda en sert eleştirilerle karşı karşıya kalmıştır. ABD Başkanı Donald Trump'ın seçim ekibi ve Brexit Winner kampanyasıyla birlikte çalışan analitik veri firması, milyonlarca Amerikalı seçmenlerin verilerini almış ve bunları 2016'daki ABD başkanlık seçimlerini tahmin etmek ve seçimi etkilemek için güçlü bir yazılım programı oluşturmak amacıyla kullanmıştır. Cambridge Analitik firması, 87 milyonu aşkın Facebook kullanıcısının bilgilerine, bilgileri dışında erişim sağlamıştır. ⁽³⁹⁾

7- Dijital diplomasi, çeşitli modern teknoloji araçlarında hızlı gelişmelere ve geleneksel diplomatik çalışma sırasında ortaya çıkan birçok ikilemlerin çözümüne katkısına tanık olan bu dijital çağda vazgeçilmezdir. Ayrıca, temsil ettikleri ülkedeki statüleri ne olursa olsun diplomatlar, diğer ülkelerle güçlü uluslararası ilişkiler kurmayı ve güçlendirmeyi başarmışlardır. ⁵⁵

Uluslararası ilişkiler alanındaki bu yeni diplomatik tarzın birçok avantajına ve faydasına hızlı bir şekilde bakıldığında, dijital diplomasi geleneksel diplomasisinden daha üstün olduğu görülmektedir. Her ne kadar ikincisi göz ardı edilemeyecek birçok başarıya imza atsa da yeni diplomasi geleneksel diplomasi yerini alamaz. Modern teknolojinin istilasından sonra, istenilsede istenilmesede, dijital dünya olarak adlandırabilecek bir dünyada beraber çalışmalarının hiçbir sakıncası yoktur.

8- Muazzam bilgi akışından yararlanılması ve bunun kamu politikası oluşturma sürecinde kullanılması ve ortaya çıkan sosyal ve politik hareketlerin tahmin edilmesine ve bunlara yanıt verilmesine yardımcı olunması. ⁵⁶

9- Diplomatik ve konsolosluk misyonlarının uzmanlık ve dış kaynaklarından yararlanarak bu misyonların çalışma alanlarında ülke vatandaşları ile ilişkileri güçlendirmek için dijital mekanizmaların oluşturulması. ⁵⁷

⁵⁵ Olubukola, a.g.e., s. 169.

⁵⁵ Olubukola, a.g.e., s. 170.

⁵⁶ Olubukola, a.g.e., s. 171.

⁵⁷ Dijital diplomasi ve Dış Politikadaki Rolü, Aljadede Araştırma Merkezi, 2021. www.researchgate.com, (Erişim Tarihi: 30/9/2021) .

10- İfade özgürlüğü ve demokrasi ile ilgili amaçlardan dolayı interneti açık veya özgür tutacak ve hükümetin zulmünü baltalayacak teknolojilerin oluşturulması.⁵⁸

Dijital diplomasinin başka avantajları da vardır ve işin hızı da dahil olmak üzere dünyada yaşanan gelişmeler ışığında buna ihtiyaç vardır. İletişimin geliştirilmesi, misyonlar ve Dışişleri Bakanlığının merkezi arasındaki bilgi akışının hızlanmasına yardımcı olur. Misyon başkanı, yukarıda belirtildiği gibi düşük maliyetlerin yanı sıra günlük olarak talimatlar alabilir.

Dijital diploması, özellikle az gelişmiş ülkelerde çok maliyetli olabilen seyahate ihtiyaç duymadan modern iletişim araçlarını kullanarak doğrudan müzakereye olanak sağlar. Ayrıca, çok kısa sürede diplomatik mesajlar gönderebilme yeteneği ile diplomatik etki alanının genişletilmesine yardımcı olmakla beraber küresel veya yerel her konuda genel dünya kamuoyuna ulaşabilmektedir.

11- Çevreyi olumlu bir şekilde etkilemiş, dijital teknoloji, birçok dergi ve gazetenin kağıt nüshalarının ortadan kalkmasına ve kitapların internette yayınlanmasına yardımcı olmuş, kağıt ve matbaa üretimini azaltmış ve çevre üzerinde olumlu bir etki bırakmıştır. Bazı araştırmalar, telekomünikasyonun karbondioksit emisyonlarını %7'ye kadar azalttığını bulmuştur.⁵⁹

3.2. DİJİTAL DİPLOMASİNİN RİSKLERİ

Dijital diplomasinin avantajlarına ve faydalarına rağmen, uluslararası ilişkiler alanında uygulanmasının karşılaşılabileceği riskler veya zorluklar vardır:

1- Dijital diplomasinin yadsınamaz faydaları var, ancak bu faydaların veya avantajların çoğu sahada uygulanmıyor ve bunlardan yararlanılmıyor. Sosyal ağ siteleri devlet hizmetleri sunsa da, etkileşim, kişilik ve şeffaflık yoluyla etkilerini genişletme yeteneğine sahip bazı yetkililer bu fırsattan yararlanmamaktadır.⁶⁰ Bu amaçla yapılan bir araştırma, Batılı ülkelerin sosyal medyada kullandıkları iletişim stratejilerinin hayal kırıklığı yarattığını ortaya koydu. Sonuçlar, çoğu diplomatın kendi ülkeleri dışındaki diplomatlarla iletişim kurmadığını ve ülkelerin ve temsilcilerinin hala sosyal medyayı tüm potansiyeliyle kullanmaya devam ettiğini ortaya koydu.⁶¹

⁵⁹ Hamud, a.g.e., s. 76.

⁵⁹ Verrikia, a.g.e., ss. 25-26.

⁶⁰ Rashica, a.g.e., s. 79.

⁶¹ Rashica, a.g.e., s. 79.

2- Diplomaside gizlilik unsurunun ortadan kaldırılması: Pratikte artık sırların dijital alanda yeri yoktur. İnternet üzerinden gönderilen veya yayınlananların geri alınması veya saklanması bazen zordur.

Sosyal medya, insanların dünyayı görme biçimini ve nasıl iletişim kurduklarını değiştirdi ve hükümetlerin ve büyükelçilerin doğrudan halka ulaşması ve ayrıca herkesin kararların olumlu ve olumsuz etkilerini daha iyi fark etmesini sağlamak zordur. Bir tweet, fotoğraf, video klip ve yorum hızlı bir etkiye sahip olabilir ve modern iletişim teknolojilerinin kullanımında bilgi eksikliği korkunç sonuçlara yol açabilir. ciddi çatışmalar, bir yetkiliyi görevden almak veya resmi bir özür sunmak için yeterli olmayabilir, bu nedenle harici kurumlar, mümkün olan en büyük miktarda risk ve zarardan kaçınmak için personelini yeni dijital araçlarla en iyi şekilde başa çıkarmak için eğitmelidir. ayrıca bu davalarla uğraşma konusunda uzmanlaşmış daimi çalışanlara ihtiyaçları vardır.⁶²

Anonimlik Kültürü

Dijital diplomasinin bir başka zorluğu da anonimlik kültürüdür, çünkü herkes başka biriymiş gibi davranabilir ve belirli kişilere zarar verebilir. Anonimlik kültürü, doğru olmayan bile olsa çelişkili bilgilerin yayınlanması sonucunda karmaşık krizlere yol açabilir. İnternetteki bu tür yaygın dezenformasyon, liderlerin takip eden krizleri yönetme becerisini engelleyebilir. Sosyal medya suistimal ediliyor, bu nedenle sayfalarını, bir gönderinin güvenilir bir kaynaktan gelip gelmediğini netleştirecek şekilde düzeltmeleri gerekiyor. Bu yıl Facebook, 14 yıllık gizlilik uygulamaları geçmişine ve "Cambridge Analitik Veri Skandalı" olarak bilinen kullanıcı verilerini nasıl ele aldığına ilişkin en sert eleştirilerle karşı karşıya. ABD Başkanı Donald Trump'ın seçim ekibi ve Brexit Winner kampanyasıyla birlikte çalışan ve milyonlarca Amerikan seçmenin verilerini alan ve bunları 2016'daki ABD başkanlık seçimlerini tahmin etmek ve etkilemek için güçlü bir yazılım programı oluşturmak için kullanan analitik veri firması.

Cambridge Analytical, 87 milyondan fazla Facebook kullanıcısının bilgilerine, bilgisi dışında erişim sağladı⁶³

⁶² Permyakova, Larisa; "Digital diplomacy: areas of work, risks and tools", *The Russian International Affairs Council (RIAC)*, <https://russiancouncil.ru/en/analytics-and-comments/analytics/digital-diplomacy-areas-of-work-risks-and-tools/>, (Erişim Tarihi: 30.03.2022).

3- Bilgisayar korsanlığı: Bilgisayar korsanlığı, internetin ortaya çıkışından bu yana var olan başka bir risktir. Yakın tarihli bir örnek, Yuli Edelstein'in (İsrail kamu diplomasisi ve diaspora ilişkileri bakanı) kişisel web sitesine yapılan bilgisayar korsanlığı saldırısıdır. Bunu yorumlayan Bakan, hiçbir şeyin kendisini İsrail devleti adına kamu diplomasisi yapmaktan alıkoyamayacağını ve internet de dahil olmak üzere tüm cephelerde devletin çıkarlarını savunmaya devam etmek niyetinde olduğunu söylemiştir.⁶⁴

4- Zaman zaman karar vermekte zorlanmak: Diplomasi çalışmalarında ve uluslararası ilişkilerde örtüşen birçok tarafın varlığına neden olabilir. Karar verilirken, belirli bir konuda hızlı bir karar verilmesi için zaman zaman üzerinde bir baskı faktörü oluşturabilecek medya ve iletişim araçlarını ve hızını hesaba katmak zorunludur. Bu kararın olumsuz, ağır ve kaçınılmaz sonuçları da olabilir.⁶⁵

5- Terör örgütlerinin modern teknolojiyi kullanması: Terör grupları, suç planlarını uygulamak ve üye bulmak için sosyal medyayı, özellikle Facebook'u kullandıkları için, dünyanın tanık olduğu muazzam teknolojik ilerlemeden yararlanmışlardır.⁶⁶ Terör tehditleriyle mücadeleye ilişkin Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin 2395⁶⁷ ve 2396⁶⁸ 2017 sayılı Kararlar da dahil olmak üzere bu konuda çeşitli Güvenlik Konseyi kararları yayınlanmıştır. Teröristler tarafından modern teknolojinin kullanımına atıfta bulunulan iki kararda terörle mücadele için özel bir stratejinin benimsenmesi çağrısında bulunulmuştur.

Yukarıdakilerden açıkça görülmektedir ki diplomasi, diplomatik çalışmayı kolaylaştırma ve uluslararası ilişkileri güçlendirmedeki birçok faydasına rağmen, sahada uygulanması modern dijital teknolojilerde kesinlikle bilgi eksikliği dahil veya diplomasi işlerinden sorumlu olanlardan bazıları tarafından kullanımlarının göz ardı edilmesi de dahil olmak üzere büyük zorluklar ve risklerle karşı karşıya kalabilir.

⁶⁴ Hamud, a.g.e., s. 15.

⁶⁵ 2017 yılında 2341 sayılı BM Güvenlik Konseyi Kararı, <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N17/038/57/PDF/N1703857.pdf?OpenElement>, (Erişim Tarihi: 30.03.2022).

⁶⁶ 2017 yılında 2395 sayılı BM Güvenlik Konseyi Kararı, <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N17/459/55/PDF/N1745955.pdf?OpenElement>, (Erişim Tarihi: 30.03.2022).

⁶⁷ 2017 yılında 2396 sayılı BM Güvenlik Konseyi Kararı, <https://www.un.org/securitycouncil/content/sres23962017>, (Erişim Tarihi: 30.03.2022).

⁶⁸ Permyakova, a.g.e., s. 41.

⁶⁸ Verriakia, a.g.e., s. 24.

Dışişleri Bakanlığı'nın bazı web siteleri, kasıtlı olarak bilgilere saldıran ve diplomatik çalışmaları engelleyen bilgisayar korsanlarına maruz kalabilir, ve terörist gruplar, nitelikli çalışanları bu amaç için hazırlamayı ve dijital diplomasi çabalarını engelleyen zorluklarla yüzleşmeyi gerektiren terörist hedeflerine ulaşmak için sosyal medyayı yoğun bir şekilde kullanmaktadırlar.

6- Sosyal medya hakkında daha fazla araştırma, Twitter ve nasıl kullanılacağı konusunda birçok aktörün genel olarak yanlış yönlendirildiğini göstermektedir. Örneğin, Endonezya Büyükelçisi Djlal, Twitter hesabında geniş bir takipçi kitlesine ihtiyaç duyarak harika bir iş çıkarmış olsa da, sıralaması, onun daha az takipçisi olan büyükelçilerden daha az etkili olduğunu göstermektedir.⁶⁹

Bu, büyük bir izleyici kitlesine sahip olmasına rağmen, büyükelçinin yalnız olmadığı anlamına gelmektedir. Birçok hükümet yetkilisi ne yaptığını tam olarak bilmeden Twitter'ı kullanmaya başlamıştır.⁷⁰ Bazen dijital diplomasi ve uygulayıcılar bile diplomasi araçlarının kullanımındaki hatalardan kaçınamazlar, örneğin İsveç dışişleri bakanı Carl Bildt, Davos'ta düzenlenen 2012 dünya ekonomik forumu atmış olduğu bir tweet nedeniyle eleştiriye maruz kalmıştır. Attığı tweet'te: *"Stockholm'den ayrılıp Davos'a doğru yola çıkıyoruz. Bu akşamki Dünya Gıda Programı yemeğini dört gözle bekliyorum. Küresel açlık acil bir sorundur!"*⁷¹ Aslında atmış olduğu tweette, Davos'ta küresel açlığın acil ele alınması gereken bir konu olduğunu ve gıda programları ile ilgili konuşmayı sabırsızlıkla beklediğini ifade etmek istediğini belirtse de atmış olduğu tweet, Twitter kullanıcıları tarafından dünya genelindeki açlığı dair "alaycı" bir tweet olması nedeniyle kınanmıştır.⁷²

2018'de Kanada Küresel İlişkiler Bakanı, Suudi Arabistan'ı hapisteki insan hakları faaliyetleri nedeniyle tutuklu bulunanları serbest bırakmaya çağıran açıklamaları tweetledi. Buna karşılık, Suudi Arabistan, ülkenin büyükelçisini

⁶⁹ @carlbildt, Twitter, s://twitter.com/carlbildt/status/162441801087713280" <https://twitter.com/carlbildt/status/162441801087713280>, (Erişim Tarihi: 09.04.2022). <https://twitter.com/carlbildt/status/162441801087713280>

⁷¹ Koebrugge, Annechris; "Ctrl-Alt-Delete: is Digital Diplomacy Worth the Risk?", *Leiden Security and Global Affairs Blog*, <https://www.leidensecurityandglobalaffairs.nl/articles/ctrl-alt-delete-is-digital-diplomacy-worth-the-risk>, (Erişim Tarihi: 10.04.2022).

⁷² "Suudi Arabistan Kanada ile ticari ilişkilerini dondurdu", *Anadolu Ajansı*, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/suudi-arabistan-kanada-ile-ticari-iliskilerini-dondurdu/1223483>, (Erişim Tarihi: 30.04.2022).

istenmeyen kişi ilan ederek ve Suudi Arabistan'ın Kanada büyükelçisini geri çağırarak Kanada ile diplomasi ve ticari bağlarını kesmiştir.⁷³

8- Hükümetler ve devlet dışı aktörler tarafından stratejik çıkar peşinde koşan bu bilgi ve propagandaya karşı koymak için dijital teknolojilerin araç olarak kullanma stratejileri olarak adlandırılan dijital diplomasinin karanlık yüzü, son yıllarda o kadar genişlemiştir ki, küresel düzen üzerinde ciddi etkileri olmaya başlamıştır.⁷⁴

Son olarak, bir dünya ağı olduğu sürece var olan riskleri en aza indirmek için nasıl hareket edebiliriz?

Açıkça görülüyor ki, aşırılıkçılığın yayılması ve terör-siber saldırganların basit insan hatasından kaçınılmaz olarak çıkması ve şu anda gerçekleşen sabitten mobil için internet erişiminin değiştirilmesi buna sadece katkıda bulunacaktır.⁷⁵

3.3.DİJİTAL DİPLOMASİNİN ULUSLARARASI İLİŞKİLERE ETKİLERİ

Önceki bölümlerde dijital diplomasi ve siber güvenlik kavramlarını açıklamıştık, elbette geleneksel olanlardan farklı olan bu diplomasinin faydalarını ve risklerini açıklarken, Birleşik Krallık, Amerika Birleşik Devletleri, Türkiye, Kanada ve diğer ülkeler gibi ülkelerde dijital diplomasinin bazı uygulamalarını da sunduk. Ancak buradaki soru şu: Bu yeni diplomasinin uluslararası ilişkilere herhangi bir etkisi var mı? Bu etkinin avantajları ve dezavantajları nelerdir? Bu konuda çıkarımlar var mı, yoksa bu konuda bir karışıklık var mı?

Bu bağlamda dijital diplomasinin uluslararası ilişkilere olumlu etkisi, daha sonra dijital diplomasinin uluslararası ilişkilere olumsuz etkisi ve son olarak da dijital diplomasinin Irak'ın diğer ülkelerle ilişkilerine etkisini şu şekilde ele alınacaktır.

I- Dijital diplomasinin uluslararası ilişkilere olumlu etkisi

II- Dijital diplomasinin dijitalin uluslararası ilişkilere olumsuz etkisi

3.3.1. Dijital Diplomasinin Uluslararası İlişkilere Olumlu Etkisi

⁷³ Bjola, Corneliu; "The "Dark Side" of Digital Diplomacy", *USC Center on Public Diplomacy*, South California University, <https://uscpublicdiplomacy.org/blog/dark-side-digital-diplomacy>, (Erişim Tarihi: 30.04.2022).

⁷⁴ Permyakova, a.g.e., s. 44.

⁷⁴ Westcott, a.g.e., s. 16.

⁷⁵ Westcott, a.g.e., ss. 17-19.

Bazıları diplomasinin dış politikayı formüle ettiği temelinde birbirlerini tamamladıklarını gördüklerinden, araştırmacılar diplomasi ve dış politika arasındaki ilişkinin doğası üzerinde henüz anlaşılamamışlardır. Diğer kısım ise diplomasi ve dış politikanın farklı şeyler olduğunu ve dış politikada böyle bir farkın tasarım ve karar verme açısından dış politika bilgisini gerektirdiğini görmektedir. Dış politika, devletin diğer ülkelerle ilişkilerindeki etkinliği ile ilgili olmakla beraber devletin anayasal kurumları tarafından belirlenen, devlet başkanı tarafından temsil edilen, halkın istek ve çıkarlarının bir ifadesi olarak bir stratejidir. Diğer taraftan da bazı akademisyenler, İnternet'in yalnızca mevcut kalıpları destekleyen yeni bir iletişim modu olduğunu ve diplomasinin hala egemen devletler arasında yüz yüze yürütüldüğünü savunmaktadırlar.⁷⁶ Bu bağlamda dış politika bir takım araçlara dayanmakta olup devletler dış politikalarında diplomasi, askeri veya ekonomik güç gibi araçları kullanmaktadır.

Dış politika ile diplomasi arasında diyalektik bir ilişki olduğunu düşünülse de aralarında ayırım yapmak mümkündür, birincisi üst düzey organların kararlarıdır. Diplomasinin görevi, karar alma organlarına gerekli bilgi ve raporları sağlamaktır ve bu, diplomatlar tarafından kullanılan kelimeler ve diplomatlar ve dışişleri bakanları ile aralarında gerçekleşen müzakereleri veya görüşmeleri öneren bir platform aracılığıyla'dır.⁷⁷

Dijital diplomasi, geleneksel anlamda diplomasinin bir uzantısı olmakla beraber bilgi ve iletişim teknolojilerinden kaynaklanan yeniliklere ve kullanım türlerine dayanmaktadır. Ancak bu dijital araçlar diplomatik faaliyetlerin yönünü değiştirmeye önemli ölçüde katkıda bulunur ve Dışişleri Bakanı'nın önceliğini temsil eder. İnternet, diplomatik faaliyetlerin yönlendirilmesinde ve bilgi ve kültürün kullanılmasında önemli bir rol oynamaktadır. Dijital diplomasi uygulayan ülkelerde, Dışişleri Bakanı, temel haklara ve arama geliştirmeye saygı duyan ve internet alanında bir grup aktör tarafından demokrasi ve şeffaflık ilkeleri temelinde yönetilen güvenli bir dijital alanı teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Tabandan tavana, tavandan tabana' modeli, hükümetleri, özel sektörü

⁷⁶ Rashica, a.g.e., ss. 29-30.

⁷⁷ Aal, a.g.e.

ve Sivil Toplumu içermektedir. İnternet, aşağıdakiler de dahil olmak üzere birçok alanda dış politika oluşturmaya katkıda bulunur⁷⁸:

3.3.1.1. Hizmetlerin sağlanması

İnternet, Dışişleri Bakanı ve büyükelçiliklerin seyahat broşürü, belge, vize, pasaport başvurusu gibi kamu hizmetlerini sunmasına olanak sağlamış ve fiziki belge ihtiyacı devam etmesine rağmen mümkün olduğunca azaltılmıştır. İnternet ayrıca hiyerarşiyi canlandırmaya ve diplomatik işlerin geleneksel dağılımının altının oyulmasına da katkıda bulunmuştur.

3.3.1.2. Fikirler

Dış politikada fikirler çok önemlidir. Pek çok öngörüye göre, Irak'ta devam eden kaos, esas olarak yeni muhafazakarların İslam dünyası hakkında oluşturdukları yanlış fikirlerle bağlantılıdır. Aynı şekilde, köktencilerin görüşü de farklı bir öteki hakkında çarpıtılmış fikirleri yansıtmaktadır. Bu ideolojik argümanlar internet aracılığıyla çözülemez, ancak ikincisi, göz ardı edilemeyecek aktif bir fikir alışverişi aracı olacaktır. Dahası, internet üzerinden siyasi tartışmaların ve katılımın nasıl yönetileceğinin düşünülmesi gereklidir. Örneğin Fransa'da Dışişleri Bakanı, Twitter platformunda halkın yetkililerle iletişim kurmasına ve fikir ve vizyonlarını sunmasına olanak tanıyan aylık bir etkileşimli oturum tahsis etmiştir.

3.3.1.3. Ağlar

Dış politika uygulayıcılarının, en büyük ağlardan biri olan ve bir dizi çağdaş uluslararası konuyu kapsayan Wikipedia gibi uluslararası konuların tartışıldığı sitelerden tamamen haberdar olmaları ve bunlara katılmanın yollarını bulmaya çalışmaları gerekir. İnternet, farklı aktörlerin siyasi ve diplomatik süreçlere katılmasını sağlamaktadır. Yeni Zelandalı bir diplomat olan Richard Grand, diplomasi demokrasisinin teknolojinin daha fazla insanın oynamasına izin verdiği yer olduğunu, oyun alanının boyutunu neredeyse dikey olarak arttığını ve her gün kuralların değiştiğini eklemektedir. Bu dört şekilde aşıkardır: aktörleri çoğaltılıp ve çeşitlendirilmesi ve bunlar arasındaki işbirliği ve kutuplaşmanın eş zamanlı büyümesi. Böylece internet, devlet dışı aktörlerin bir arada yaşama kapasitesini güçlendirmiştir. 2005 Make Poverty Past kampanyası, interneti, gönüllü grupları ve az sayıda rock

⁷⁸ Hamud, a.g.e. cit, s. 19

müzik aktivistini Tony Blair'in Afrika'yı gündeminin zirvesine almasına yardımcı olan bir ittifakta bir araya getirmek için kullanmıştır. 2005 yılı için Gleneagles'da Sekizler Grubu en yoksul ülkelere yardımı artırma taahhütlerini güvence altına almış ve sonuç sadece hükümet kanalları aracılığıyla değil, birçok STK web sitesi aracılığıyla İnternet yoluyla da yayınlanmıştır.)

Dijital diplomasinin en önemli olumlu etkilerinden biri, iki yönlü iletişimi geliştirme yeteneğidir. Hollanda'nın Amerika Birleşik Devletleri büyükelçisi Rudolf Becking, dijital arenanın, hükümet yetkilileri arasındaki etkileşimlere dayanan geleneksel diplomasinin aksine, bireysel görüşmelerden toplumlarla diyaloga kadar yeni olanaklar açtığını belirtmiştir.

Twitter ve Facebook gibi sosyal ağ sitelerinin gelişimi, hükümet yetkililerinin doğrudan halkla ve belirli kişilerle iletişim kurabilecekleri açık konuşma alanlarının yaratılmasına yol açmıştır.(*)

Böylece dijital diplomasi kendisine geleneksel diplomatik kanallardan farklı yeni kanallar yaratmış ve bu diplomatik dünyadaki aktörler, ülkelerin ve büyük uluslararası kuruluşların yerini büyük dijital şirketlerin aldığı geleneksel siyaset alanındaki muhataplarından farklılaşmakta olup, paralel diplomasi olmamakla beraber, daha ziyade diplomasi bağımsızdır ve geleneksel diplomasiden farklı olarak kendine özgü çalışma tarzı ve yöntemleri vardır. (*)

Dijital diplomasi, şeffaf ve hızlı olmakla karakterize edilir, etkisinin gücü açıkça görülebilir ve devletlerle sınırlı değildir, ancak insanlar, gruplar ve kuruluşlar tarafından uygulanabilir ve bunların içindeki ilişkiler her zaman çıkarlara göre belirlenmez, ancak onları savunan ve saldırgan bir diplomatik plan olarak benimseyen birini bulursanız, değerlerin de önemli bir rolü olabilir.(*)

Dijital diplomasi, bilgi akışını çok hızlı bir şekilde sağlamıştır. Dijital bilginin yaygınlaşması nedeniyle ülkelerin mekansal sınırları artık dikkate alınmamış ve olay ile politikaya beklenen tepki arasındaki süre de kısalmıştır.

Dijital diplomasinin dış politika ve gelişimi üzerindeki büyük etkilerinin açıkça görülebildiğine ve dünyayı benzeri görülmemiş bir şekilde saran büyük dijital devrimin ışığında görmezden gelinemeyeceğine şüphe yoktur.

Modern diplomasi alanındaki hızlı değişimler, diplomatik faaliyete alışmış veya

ondan etkilenen diplomatlar için bir gerçeklik haline gelmiştir.

Dijital diplomasinin hızlı ve uzun vadeli etkileri olacaktır. Diplomasinin büyük önem taşıyan dört yönü vardır: ()

1. Kişisel diplomat

2. Özellikle dijitalleşme nedeniyle teknik gelişmelerle birlikte gelen temel değişiklikler

3. Diplomatik olarak aktif aktörlerin arttırılması

4. Çeşitli kitlelerin dış politikalara karşı yeni hassasiyetleri

Bu sektörler, devletlerarası değişimin ilerlemesi, devlet eyleminin aşamalı karşılıklı bağımlılığı ve hatta belki de belirli bireylerin değişen ruh halinin bir sonucu olarak giderek daha etkili hale gelmektedir.

3.3.2. Dijital Diplomasının Uluslararası İlişkilere Olumsuz Etkileri

Dijital diplomasinin uluslararası ilişkiler üzerinde olumlu etkileri varsa, aynı zamanda diplomatik çalışma çerçevesinde dijital diplomasinin uygulanmasına ve ifa edilmesine karşı olumsuz etkiler veya daha doğrusu zorluklar vardır.

Toplumlarda dijital diplomasi uygulamasını şekillendirecek dört ana konu olduğunu düşünülmektedir.

Birincisi, uluslar ve büyük teknoloji arasındaki ilişkiyi yönetmek mi?

Daha öncede bahsedildiği üzere, birçok teknoloji şirketlerini düzenleme ihtiyacı söz konusudur.

Ekonomistlere göre, veri yeni petroldür ve tıpkı ABD'nin Standart Petrol Tekelini düzenlemesi gibi, Facebook Tekelini kırabilir, ancak küresel düzeyde, büyük teknoloji şirketlerini düzenleyen ve hükümetin çirkin faaliyetlerde bulunmak için büyük teknoloji kullanımını düzenleyen uluslararası bir normatif çerçeve oluşturan siber anlaşmalara ihtiyaç vardır.

Bu sorun, insan haklarına ilişkin uluslararası hukuktan dijital ayırım yapan kuruluşlara kadar uzanan bir dizi politika alanını içermektedir.

Özellikle normatif çerçeve gibi ilerlemek, ancak Çin gibi otorite devletlerin en başından itibaren sürecin bir parçası olması durumunda mümkün olacaktır.

İkincisi, kalkınmanın bir sonraki dijitalleşme dalgasını öngörmesi ve hazırlaması gerektiğine inanıyorum.

Diplomatlar, dijital teknolojileri benimseme ve kullanma konusunda genellikle özel kuruluşların gerisinde kalmaktadır.

Diplomatlar artık sanal gerçekliği ve hatta hologramları içerecek bir sonraki dijitalleşme dalgasına hazırlanmaya başlamalıdır.

Diplomatlar, teknolojinin diplomatik hedefleri ilerletmek için nasıl kullanılabileceğini incelemek için yerel teknoloji şirketleriyle birlikte çalışmalıdır, ancak bu teknolojilerin diplomasiyi nasıl değiştireceğini de anlamam gerekmektedir.()

Üçüncüsü, diplomatların halkı bir sorun olarak görme riski vardır. Diplomatlar, zaten dijital manipülasyonu görmekte olup, çevresini sorun haline getiren kamuoyunun diplomatlar tarafından güvence altına alınması gereklidir.

Halkı bir sorun olarak görmek, diplomatlar ile halk arasındaki, kökleri zorluklarla birlikte yüzleşmeye dayanması gereken ilişkilerin temellerini genelleştirebilir. Başka bir deyişle, kamuoyunu bir sorun olarak görmek, kamu diplomasisi faaliyetlerinin çocukları olabilir.

Dördüncüsü, demokrasi ve diplomatik uygulamalar. Son yıllarda Uluslararası Sistem giderek felç olmaktadır.

Birleşmiş Milletler, Suriye ve Yemen'deki savaşları sona erdirememiştir. AB dış politika konularında bir bilince ulaşmaya çalışırken, AGİT suçtaki gerginliği azaltamamıştır. Covid-19, çok taraflılığın genetiği üzerine ulusal sınırlar politikalarının yeniden canlanmasına yol açmıştır.⁷⁹

3.4. IRAK'TA SİBER SORUNLAR VE BUNLARI AŞMANIN YOLLARI

Irak, diplomatik çalışma uygulamalarında ve uluslararası ilişkilerin geliştirilmesinde dijital diplomasiyi uygulamaya çalışan ülkelerden biridir.⁸⁰ Bölge ülkeleri halkı düzeyinde iletişim teknolojisi kullanımına ilişkin 2017 yılında yayınlanan istatistiklere göre, Orta Doğu ülkelerinin vatandaş sayısı yaklaşık 280 milyon, 154 milyonu uluslararası bilgi ağını (İnternet) kullanmakta, 100 milyonu Facebook uygulamasının yanı sıra Twitter ve Instagram gibi diğer sosyal medyaları kullanmakta

⁷⁹ Hamud, a.g.e., s. 20.

⁸⁰ Muhammed Muhammed, Mustafa Musleh; الـخارجية وزارة قبل من الرقمية التطبيقات رتوف, العراق, <https://meu.edu.jo/libraryTheses%D8%A9.pdf>, (Erişim Tarihi: 30.04.2022), s. 21.

olup bunların büyük çoğunluğu genç nesilden oluşmaktadır. Sosyal medyayı en çok kullananlar ve çevrelerinde meydana gelen olaylardan en çok elektronik ağa olan bağlantıları sayesinde etkilenen gençler olduğu için Irak kesinlikle bu durumun bir parçası olup, bu nedenle, güvenilir dijital platformların yeniden inşa edilmesi ve en yüksek ulusal çıkarları gerçekleştirecek şekilde tasarlanması temel bir gerekliliktir. Devletin genel hedeflerine ilişkin vizyonları birleştirmek, her yaştan vatandaşları kendi etrafında birleştirebilmek için gereklidir.⁸¹

Bu bağlamda ortaya çıkan soru, Irak Dışişleri Bakanlığı'nın dijital diplomasiyi uygulama ve yurtdışındaki Irak toplumu üyeleriyle iletişim kurma konusunda etkili olup olmadığıdır. Durumun gerçeği, Irak Dışişleri Bakanlığı'nın yurtdışındaki Irak toplulukları ile etkileşiminde iletişim stratejilerinin bakanlık için stratejik bir medya vizyonuna dayanması gerektiği olup, bu strateji, güçlü ikna ve yurtdışındaki Irak toplulukları ile gerçekçi diyalog ve tartışma ile karakterize edilmelidir.⁸²

Irak Dışişleri Bakanlığı, uluslararası ilişkileri güçlendirmek amacıyla yurtdışındaki Irak toplumu üyeleri veya diğer ülkelerin temsilcileriyle iletişim kurmak için modern teknolojiden yararlanmış ve bunları araç olarak kullanmıştır. Ancak Irak Dışişleri Bakanlığı'nın diplomatik ve konsolosluk kanallarında kullandığı dijital uygulamalar halen istenilen seviyenin altındadır. Irak'ta dijital diplomasi kullanımı geliştirmek için aşağıda sıralanan şu adımlar atılabilir:

1- Irak Dışişleri Bakanlığı'nda, dünyadaki çoğu dışişleri bakanlığında bulunana benzer, dijital diplomasi için özel bir bölüm gereklidir.

2- Iraklı diplomatların dijital diplomasi eğitim kurslarına dahil edilmesi ve diplomatik çalışma becerilerinin geliştirilmesi gereklidir, çünkü çoğunun Facebook, Twitter ve Instagram gibi sosyal medyada diplomatik ve konsolosluk düzeyinde resmi bir hesabı yoktur.

3- Diplomatlar ve yurtdışındaki Iraklı toplumlar arasında iletişim amacıyla dijital platformların tasarlanması, Irak büyükelçiliklerindeki ve hatta Dışişleri Bakanlığı ile diğer büyükelçilikler arasındaki sıkıcı rutini azaltabilir.

⁸² Erman Akıllı, “Diplomaside Dijital Dönüşüm ve Türkiye”, <https://www.sabah.com.tr/yazarlar/perspektif/erman-akilli/2022/01/01/diplomaside-dijital-donusum-ve-turkiye>, (Erişim Tarihi: 25.03.2022)

4- Dijital diplomasinin doğru kullanımı, geleneksel veya klasik diplomasi çerçevesinde daha düşük diplomatik iletişim maliyeti ve daha az bürokrasi ile diplomatik güvenliğin hızlanmasını sağlar.

5- Devlet kurumlarının internet sitelerinin güncellenmesine, insani gelişme, turizm, yatırım gibi Irak hakkında önemli bilgiler içeren bir sinema filmine ve Planlama Bakanlığı ve diğer ilgili bakanlıklar tarafından güncellenmesine ve yeni bilgilere ihtiyacı vardır.

6- Bilgi devrimi çağında dış politika yapıcının işi karmaşık hale gelmiş, dünyanın baskısı ve sosyal medya araçları altında zor kararlar almak zorunda olup, bu nedenle bakanlık departmanları ve misyonları ona doğru ve hızlı bilgi sağlamalıdır.

7- Müzakereler, özellikle internet üzerinden gerçekleşiyorsa önemli bir diplomatik eylem aracı olup başarılı olursa, özellikle duygular kontrol edildiğinden ve doğrudan kişisel müzakerelerde olduğu gibi bir engel teşkil etmediğinden, doğrudan kişisel müzakerelerin önünü açar.

8- Dijital diplomasinin başarısının karşı karşıya olduğu en büyük zorluklardan biri ve önündeki zorlu bir mücadeleyi temsil eden büyük miktarda bilgi nedeniyle karar vermenin zorluğudur. Bu durumda acele edilmemeli ve doğru kararı vermelidir.

9- Dışişleri Bakanlığı'nın özellikle Corona Covid - 19 salgınının patlak vermesi ışığında elektronik haberleşme ağlarındaki daire ve misyonları ile bağlantısı, bu iletişim, diplomasi çalışmalarının başarısı ve işyerindeki günlük rutinden uzaklaşmak için büyük önem taşıdığından, vatandaşların işlemlerini tamamlamalarına büyük ölçüde yardımcı olmakta ve zaman faktörünü azaltmaktadır.

10- Irak'ın siyasi, ekonomik ve sosyal gerçekliği hakkında kapsamlı ve güncel bir veri tabanı oluşturmanın önemi, diplomasi misyonlarına etkileşim ve iletişim hızında, görüş bildirirmede ve Irak için önemli karar taslakları formüle etmede fayda sağlayacaktır.

BÖLÜM IV.

BAZI ÜLKELERDE DİJİTAL DİPLOMASİ UYGULAMALARI

Dijital medya devriminin yaygınlaşması ve sosyal medya ve akıllı telefon uygulamalarının büyük rolü diplomatik ilişkilerin gelişmesine katkıda bulunmuş ve diplomatlar bu sınırsız alan üzerinden milyonlarca insana hitap edebilmiş ve bu da dijital diplomasi teriminin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Birçok ülkeyi Dışişleri Bakanlığı ve cumhurbaşkanlarının ofislerinde Dijital diplomasi konusunda uzmanlaşmış bölümler kurmaya teşvik eden bu durum, bu ülkelerin modern teknolojinin önemi ve diplomatik çalışmalarda sıkıcı günlük rutinden en iyi şekilde yararlanılması ve kaçınılması konusundaki farkındalığını göstermektedir.

İngiltere, Fransa ve Amerika Birleşik Devletleri dahil bu konuda büyük işler yapan ve ileri konumlar işgal eden ülkeler ile dijital alanda hala geri kalan diğer ülkeler mevcut olup, bu ülkeler, Irak da dahil olmak üzere dijital diplomasi çerçevesinde rollerini üstlenmeye çalışmaktadırlar.

Bu bağlamda diplomatik çalışma alanında dijital diplomasiyi uygulayan ülke örnekleri şu şekilde ele alınmaktadır:

- I. Türkiye’de dijital diplomasi
- II. İngiltere’de dijital diplomasi.
- III. Fransa’da dijital diplomasi
- IV. Amerika Birleşik Devletleri’nde dijital diplomasi.
- V. Irak’ta dijital diplomasi.

4.1. TÜRKİYE'DE DİJİTAL DİPLOMASİ

Diplomatik faaliyetlerin sosyal medyada ifade edilmesi ve/veya diplomatik faaliyetlerin dijitalleştirilmesi dijital diplomasiye örnektir. Görüldüğü gibi kavramın öncelikli odakları “iletişim” ve “halkın düşüncelerini yönlendirmek ve yönlendirmek”tir. Bu ortamda, başarılı Dijital Diplomasiyi devletler adına yürütmek kritik öneme sahiptir. Devletlerin kendi diplomasi yorumları, bir tür diplomasi olarak Dijital Diplomasi tanımlarında farklılık gösterir. Öyle ki, Amerika Birleşik Devletleri Dijital Diplomasi'den "devlet yönetimi" olarak bahsederken, Birleşik Krallık bunu "dış politika zorluklarını çözmek için internetin kullanılması" olarak tanımlamaktadır. Yumuşak güç ve kamu diplomasisi kavramlarından ayrı ele alınmaması gereken dijital diplomasi, Türkiye için kendi hikayesini dünyaya anlatması ve uluslararası platformda yayınlanan mesajların hedeflenen kitleye ulaşması açısından büyük önem taşımaktadır. Çünkü dijital diplomasi, devletlerin geleneksel medyadan ziyade sosyal medya aracılığıyla yayılan dezenformasyonla başarılı bir şekilde mücadele etmek için kullanabilecekleri bir dış politika aracıdır. "Diplomatik hedeflere ulaşmak için genel olarak internet ve dijital teknolojinin kullanımı" dijital diplomasinin bir başka tanımıdır.⁸³

Diplomasi Türkiye'de de uygulanmakta olup bu eylemler daha çok Dışişleri Bakanlığı tarafından yapılmaktadır. 18 farklı dilde geliştirilen çeşitli araçlarıyla yeni dijital diplomasi, ülkenin dünya görüşünü değiştirmesini ve komşu ülkelerle kültürel ilişkileri güçlendirmesini sağlamıştır.⁸⁴

Türkiye'de Dijital Diplomasi hamlesinde hem kurumsal altyapının güçlendirilmesi, hem de uygulama alanlarının çeşitlendirilmesi bağlamında büyük önem atfetmektedir. Zira 2018 yılında "Gelişen teknolojiler, toplumsal talepler ve kamu sektöründeki reform eğilimleri doğrultusunda, farklı kurumlar altında ayrı ayrı sürdürülen dijital dönüşüm (e-devlet), siber güvenlik, milli teknolojiler, büyük veri ve

⁸³ Aslan, Pınar ve Oğuz Göksu, “Digital Diplomacy, Global Perception and Turkey”, (Eds.) Sezer, N., Gezgin, S. & Yolcu, E. ‘*14th International Symposium Communication in the Millennium*’ İstanbul, https://tasam.org/Files/Icerik/File/Dijital_Diplomasi_pdf_19d890b9-b0ce-4b90-8855-d08ab5fd9d8b.pdf, (Erişim Tarihi: 30.04.2022), ss. 573-590.

⁸⁴ Akıllı, a.g.e.

⁸⁴ Akıllı, a.g.e.

⁸⁴ “Top 10 countries with the most digital diplomatic influence”, *Institute for Cultural Relations Policy*, <http://culturalrelations.org/top-10-countries-with-the-most-digital-diplomatic-influence/>, (Erişim Tarihi: 30.04.2022).

yapay zekâ ile ilgili çalışmaların tek çatı altında toplanması amacıyla", Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi kapsamında T.C. Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi'nin kurulması Türkiye'nin Dijital Diplomasisi adına önemli bir adımdır. Bununla birlikte Sayın Dışişleri Bakanımız Mevlüt Çavuşoğlu 2020 yılındaki Büyükelçiler Konferansında, "Dijital çağa yetişmek değil, çağı sürükleyenler arasında yer almak şiarıyla hareket ediyoruz" ifadesiyle Türkiye'nin Dijital Diplomasie verdiği önemi vurgulamıştır.⁸⁵ Benzer şekilde, Covid-19 pandemisi sürecinde sayın Sağlık Bakanımız Fahrettin Koca nezdinde T.C. Sağlık Bakanlığı önemli çalışmalarda bulunmuştur. Türkiye'de ilk vakanın görülmesinden itibaren halka pandeminin gidişatı konusunda bilgi verilmesi, Covid-19 hastalığının yayılımının önlenmesine dair tedbirlerin alınması hususunda halkın teşvik edilmesi için hem "covid19.saglik.gov.tr" resmi internet sitesi açılmış hem de Bakan Koca'nın resmi Twitter sayfası (@drfahrettinkoca) günlük bilgilendirmeler yapılmıştır.

Dijital Diplomasi uygulamasının bir parçası olarak artık uluslararası toplantılar video konferans yoluyla çevrimiçi olarak gerçekleştirilebilmektedir. 2020 yılında Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan, Türkiye'nin ilk üst düzey video konferans sistemini kullandı. 17 Mart 2020'de Cumhurbaşkanı Erdoğan, dönemin Almanya Başbakanı Angela Merkel, İngiltere Başbakanı Boris Johnson ve Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron ile bir video konferans gerçekleştirdi. Toplantıdan görüntüler Cumhurbaşkanımızın resmi Twitter hesabı (@RTErdogan) üzerinden paylaşılarak kamuoyuna duyuruldu. Benzer şekilde, dijital diplomasinin yakın tarihli bir örneği olarak Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan, resmi Twitter hesabından G20 Zirvesi'ne katılan devlet adamlarına dokuz dilde tebrik mesajı gönderdi. Çünkü Türkiye'nin dijital diplomasiyi etkin kullanması için başta Dışişleri Bakanlığı ve İletişim Başkanlığı olmak üzere çok sayıda kurum ve kuruluş sosyal medya kanallarını aktif olarak kullanmaktadır. Türkiye ile ilgili dış politika ve güzel mesajlar devletin sosyal medya hesapları aracılığıyla anında tüm dünyaya iletilmektedir. Sonuç olarak Dijital Diplomasi, ülkelerin dış politika hedeflerine ulaşmak için sosyal medyayı kullandıkları bir diplomasi biçimi olarak ortaya çıkmaktadır.⁸⁶

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Türk dijital diplomasisinde etkinlik kazanmış ve Haziran 2022 itibarıyla yaklaşık 20 milyon takipçisiyle Twitter'da en çok takip edilen üçüncü cumhurbaşkanıdır. Açıklamaları, ülkesinin küresel sahnedeki

konumunu güçlendirmesinde büyük fayda sağlamıştır. Türkiye'nin dijital diplomasi sayesinde sesini duyurabilen bağımsız bir güç olarak kendini kanıtlayabilmesi sayesinde her ay 100.000'e yakın yeni takipçi Türk Diplomatik Ağı'na katılmaktadır.⁸⁷

4.2. BİRLEŞİK KRALLIK'TA DİJİTAL DİPLOMASİ

İngiltere, kamu diplomasisini etkinleştirmek için dünyanın birçok dilinde, mümkün olduğunca çok sayıda web sitesi ve sosyal ağ kullandığından, diplomasiyi en fazla uygulayan ülkelerden biridir. 2016 Dijital Diplomasi Raporuna göre İngiltere, dijital diplomasi bağlamında küresel olarak birinci sırada yer almış ve Fransa ve Amerika Birleşik Devletleri dahil olmak üzere dijital diplomasi alanında geniş ilgileri olan ülkelerin önüne geçmiştir.⁸⁸

Bunun açık bir örneği, Twitter'da hesabı bulunan İngiltere'nin Mısır Büyükelçisi (John Casson)'ın, çoğu İngiltere'da bulunan Mısırlı Araplardan oluşan 750 milyon kişi tarafından takip edilmesidir.⁸⁹

İngiltere'nin dijital diplomasi alanındaki liderliği, diplomatik söylemdeki ana nedenlere dayanan güçlü, hedefli bir stratejiye bağlı olmasından kaynaklanmaktadır, çünkü Birleşik Krallık kendisini yaklaşımları tanımlamaya ve ekonomik, kültürel ve politik sorunları çözmeye yardımcı olan uluslararası bir siyasi lider olarak konumlandırmaktadır. Kültürel mükemmelliğin uluslararası gelişimi ve dünyanın her yerinden insanları destekleyen fikirleri, kavramları ve değerleri teşvik etmeye yardımcı olan dil tecrübesi vardır. British Council⁹⁰, dünya barışının korunması, geliştirilmesi ve kültürün korunması çabalarına yönelik uluslararası tanıtım çalışmalarının yaygınlaştırılmasında, kitlelerin teknolojik ve endüstriyel gelişmelerinin yanı sıra Birleşik Krallık kültürünü yüksek kaliteli ve çeşitli olduğunu duyurmaya çalışmaktadır.⁹¹

⁸⁷ Grinceva, Natalia; "Digital Diplomacy Rhetoric: International Policy Frame Transformations in Diplomatic Discourse (The case study of the UK digital diplomacy)", *Encatc Journal Of Cultural Management And Policy*, https://www.encatc.org/media/2697-journal_vol_2_issue_2_20121330.pdf, (Erişim Tarihi: 30.04.2022), (Erişim Tarihi: 30.04.2022), s. 17.

⁸⁸ Aal, a.g.e., s. 14.

⁸⁸ Grinceva, a.g. e., s. 18.

⁸⁹ Grinceva, a.g.e., ss. 18-19.

⁹⁰ «الشرق» مع حديث في اعتد بر سموأل عصرية وماسدية دبل العربيه منذتنا: ال بریطانية الحكوم <https://aawsat.com/home/article/1067501>, ف ريقه واجه تحدأك بر الحق يقى المحدثى إى جاد أن «الأوسط» (Erişim Tarihi: 06.05.2022).

İngiltere hükümetinin Ortadoğu'daki sözcüsü Edwin Samuel, İngiltere hükümetinin dijital iletişimi daha iyi kullanmaya çalıştığını belirterek, İngiltere'nin halkla iletişim kurmak için dijital medyayı ve sosyal medyayı kullanan ilk hükümetlerden biri olduğunu belirtmiş olup şimdi bu araçları farklı bir şekilde kullanan birçok kişinin varolduğunu anlaşılmaktadır. Yoğun ve çağdaş diplomasiğin toplumun farklı kesimleri ile iletişim kurduğunu ve günlük diyalogunun sadece hükümetler arasında değil, aynı zamanda insanlar arasında olduğuna inandığını ve herhangi bir insanın modern araçlarla ifade edebileceği bu alanın başarısına inandığını da sözlerine eklemiştir.⁹²

Dijital diplomasi hakları, deyim yerindeyse, sivil toplumla iletişim, kamuoyunun görüşlerini dinleme ve onlarla fikir alışverişinde bulunma ve farklı ülkeler arasındaki ilişkiler olması nedeniyle her şeyin üzerinde yükselen diplomasıdır.⁹³ Modern dijital teknolojiler, İngiltere politika yapıcılarını önemli ölçüde daha verimli hale getirmiştir. İngiliz Dışişleri Bakanlığı'nın çalışmalarının uluslararası düzeyde karşı karşıya olan hükümet departmanlarında açık bir rolü varsa, veri yakalama ve analiz diplomasiğinin değerini göstermede önemli bir rol oynar ve diplomatik çalışmaların geliştirilmesinde modern dijital teknolojilerin kullanımının etkinliği konusunda yapılacak işler vardır.⁹⁴

İngiliz dış politikasının, Birleşik Krallık'ın dış ilişkileri nasıl yönettiğine dair dijital dönüşüm için kapsamlı bir stratejiye ihtiyacı vardır.⁹⁵ Bu nedenle, İngiltere'nin diplomatik çalışma uygulamasında sosyal medya ve akıllı telefon uygulamalarını kullanarak, uluslararası ilişkileri geliştirerek ve tüm alanlarda dünya ülkelerine liderliğini teyit ederek dijital diplomasiyi uygulamak için büyük çaba gösterdiği açıktır.

İngiltere'de sosyal medya, yalnızca kuruluşların ve işletmelerin değil, aynı zamanda hükümet yetkililerinin çalışmalarının da günlük işlerinin ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Dünyanın dört bir yanındaki hükümetler, yaratıcı hale gelmekte ve günümüzün teknolojiden anlayan izleyicileriyle etkileşim kurmanın yollarını bulmaktadır.

⁹² Westcott, a.g.e., ss. 10-12.

⁹³ "A British Foreign Policy with a Digital Strategy", British Foreign Policy Group, <https://bfp.g.co.uk/2019/08/british-foreign-policy-digital-strategy/>, (Erişim Tarihi: 06.05.2022).

⁹⁵ "Digital Diplomacy – the British way", <https://smbp.uwaterloo.ca/2018/07/digital-diplomacy-the-british-way/>, (Erişim Tarihi: 06.05.2022).

Dışışleri ve Milletler Topluluğu Ofisi eski İletişim Direktörü'nün dediği gibi (Hugh Elliott), diplomasinin gücün anlaşılması ve uygulanması olduğunu ve gücün bugün var olanda yattığını ve bilinmek için dijital olması gerekmektedir.⁹⁶ Bu nedenle, Birleşik Krallık hükümeti, dijital teknolojinin ve sosyal medya alanlarının iş ilişkisi ve hizmet sunumu için muazzam bir potansiyele sahip olduğunu kabul etmektedir. Eski İngiliz Dışışleri Bakanı (William Hague), 2010 yılında İngiliz dış politikası hakkında, ülkeler arasındaki ilişkilerin bir parçasını oluşturan hayır kurumlarındaki bireyler, sivil toplum ve şirketler arasındaki çok sayıda bağlantının internet üzerinden kurulduğunu belirtmiştir.⁹⁷

Bu durum, Dışışleri ve Milletler Topluluğu Ofisi'nin, gelişmeleri tahmin etmekten politika oluşturmaya, insanları etkilemeye ve onları motive etmeye kadar dış politika çalışmasının her unsuruna dijital kullanımını dahil etme vizyonuyla dile getirilmiştir.⁹⁸ 2011 yılında Dışışleri ve İngiliz Milletler Topluluğu Ofisi tarafından dijital diplomasi grubunun kurulmasından bu yana, İngiliz diplomasinin dijitalleşme süreci, ülkenin ulusal kültürel mirasını tanıtmayı sağlamıştır. Ülkenin dijital diplomasisi, bu yeni iletişim yollarından yararlanan kültürel ve yaratıcı endüstri sektörlerinden sosyal alanlardaki politik sektörlerle kadar uzanmaktadır. İkincisi ve özellikle Brexit bağlamında, hem yabancı kamuoyunu ve hükümetleri bilgilendirmek hem de 2016 referandumu öncesi ve sonrasında gerçekleşen siyasi tartışmalarda oylamayı etkilemek için kullanılmasında öncü rol oynamıştır. Burada yine, ülkenin diplomatik erişimi, İngiliz diplomasi sosyal medyasında Haziran 2021 itibariyle her ay yaklaşık 34 bin yeni takipçiyle yüksek bir hızda büyümeye devam etmektedir.⁹⁹

4.3. FRANSA'NIN DİJİTAL DİPLOMASİSİ

Fransa, dijital diplomasi alanında en geniş alanları kaplayan ülkeler arasında yer almakta olup, bu durum, ilk sırada yer alan İngiltere'den sonra ikinci sırada yer almasının kanıtıdır. Bu diplomasi türü (etki diplomasisi) olarak adlandırılır ve Fransa Dışışleri Bakanlığı 1995 yılında internet üzerinden web sitesi kuran ilk Fransız kurumudur ve bu sitenin takipçi ve ziyaretçi sayısı 9,6 milyon ziyaretçiye ulaşmıştır.

⁹⁶ "Digital Diplomacy – the British way", a.g.e.

⁹⁷ "Digital Diplomacy – the British way", a.g.e.

⁹⁸ "Top 10 countries with the most digital diplomatic influence", a.g.e.

⁹⁹ Bouachiba, Aicha ve Khaira Ouifi, الدبلوماسية الرقمية لوماسية الادب، دراسة لبعض التجارب العالمية، التواصل وسائل عبر الذهنية الصور و بناء الرقمية الادب، الا اجتماعي، <https://www.asjp.cerist.dz/en/downArticle/579/3/2/148098>, (Erişim Tarihi: 10.05.2022), s. 35.

⁽¹⁰⁰⁾ Aynı zamanda 2009 yılında Twitter'da hesap, YouTube uygulamasında ve Daily motion'da "francediplotv" adı altında bir kanal, Facebook ve Google plus'ta hem Fransızca hem de İngilizce olarak bir hesap, ayrıca Twitter'da seyahat edenler için Fransızca, İngilizce ve İspanyolca olmak üzere üç dilde "conseilsvoyages" adıyla tavsiyeler sunan özel bir sayfa açan ilk Fransız bakanlığıdır.¹⁰¹

Dijital diplomasi bağlamında Fransız stratejisi beş temel unsura dayanmaktadır:

1- Başta yapay zeka olmak üzere inovasyonun gelişimini ve çığır açan teknolojilerin kontrolünü denetlemeyi teşvik etmek.

2- Dijital alanın güvenliğini ve uluslararası istikrarını garanti etmek.

3- Dijital dünyada Fransızca dilinde insan haklarını ve demokratik değerleri teşvik etmek.

4- Fransız dijital aktörlerinin etkisini ve çekiciliğini güçlendirmek, internet yönetim gücüne katkıda bulunmak, çeşitli özelliklere açık olması, kullanımda kralliyetin güvenliğini desteklemek.¹⁰²

Yeni Zelanda'daki saldırıların ardından, Eastland'de internet üzerinden canlı yayın yapan Fransızlar, Chris kilisesinin teröristleri ve çevrimiçi aşırılıkçı içerikleri ortadan kaldırma çağrılarını başlattı. 15 Mayıs 2019'da Cumhurbaşkanı Macron ve Başbakan Arden tarafından Paris'te çevrimiçi olarak başlatıldı. Kilise, terörist ve şiddet içeren aşırılık yanlısı çevrimiçi içeriği ortadan kaldırmak ve temel insan haklarını korurken interneti daha güvenli hale getirmek için hükümetler, uluslararası teknoloji şirketleri ve sivil toplum arasında işbirliği kurulması çağrısında bulunmuştur. Bu nedenle dijital diplomasi ülke tarafından yalnızca nüfus alanıyla diyalogu kolaylaştırmak için değil, aynı zamanda diplomatik ağı desteklemek ve Fransız kültürünü ve dilini yurt dışına yaymak için de kullanılmaktadır.¹⁰³

¹⁰⁰ Bouachiba ve Ouifi, a.g.e., s. 36.

¹⁰¹ "2019 Annual Report of the Ambassador for digital affairs", France Diplomacy, <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/french-foreign-policy/digital-diplomacy/news/article/2019-annual-report-of-the-ambassador-for-digital-affairs>, (Erişim Tarihi: 10.05.2022).

¹⁰² "Top 10 countries with the most digital diplomatic influence", a.g.e.

¹⁰³ "Cybersecurity: Paris Call of 12 November 2018 for Trust and Security in Cyberspace", France Diplomacy, <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/french-foreign-policy/digital-diplomacy/france-and-cyber-security/article/cybersecurity-paris-call-of-12-november-2018-for-trust-and-security-in>, (Erişim Tarihi: 10.05.2022).

Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron, UNESCO'da düzenlenen İnternet Yönetişim Forumu toplantısında Paris'in siber uzayda güven ve güvenlik çağrısını başlatmıştır.¹⁰⁴ Bildiri, siber uzayın bugün önemli bir konuma sahip olması nedeniyle yeni tehditler karşısında birlikte çalışmayı içermekte olup, yeni tehditler arasında siber suçların yaygınlığı ve kişisel verilerimizi ve bazı hayati altyapıları riske atacak kötü niyetli faaliyetler yer almaktadır.

Ülkeler, insanların internet üzerindeki haklarına saygı duymak ve korumak, ayrıca gerçek dünyada saygı ve korumalarını empoze etmek için özel sektördeki, araştırma camiasındaki ve hatta sivil toplumdaki tüm ortakların çabalarını desteklemeli ve mutabakata dayalı bir şekilde çalışmalıdır.⁽¹⁰⁵⁾

Paris Dekarasyonunu destekleyen tüm taraflar, aşağıda verilen maddeler üzerinde birlikte çalışmayı taahhüt etmiştir:

- 1- İnternetteki zararlı faaliyetlerin önlenmesinin teşvik edilmesi ve direncinin artırılması.
- 2- İnternete erişimin ve internetin güvenliğinin korunması.
- 3- Seçimlere müdahale girişimlerini önlemek için işbirliği yapılması.
- 4- Elektronik kanallar aracılığıyla fikri mülkiyet ihlalleriyle mücadele etmek için birlikte çalışılması.
- 5- Elektronik kanallar aracılığıyla zararlı program ve teknolojilerin yayılmasının önlenmesi.
- 6- Dijital ürün ve hizmetlerin güvenliğini ve ayrıca çevrimiçi herkesin güvenliğini artırılması.
- 7- Sivil toplum aktörlerinin elektronik paralı askerlik ve saldırgan eylemleriyle mücadele etmek için gerekli önlemlerin alınması. Elektronik alemde uluslararası standartları güçlendirmek için birlikte çalışılması.⁽¹⁰⁶⁾

¹⁰⁴ Bissio, Roberto; *The Paris Declaration on Aid Effectiveness*, the UN-Library, <https://www.un-ilibrary.org/content/books/9789210559720s007-c004>, (Erişim Tarihi: 10.05.2022), ss. 1-2.

¹⁰⁵ Bissio, a.g.e., s. 3.

¹⁰⁶ ABD Devlet Başkanlığı Resmi Twitter Hesabı: <https://twitter.com/potus>

4.4. ABD'NİN DİJİTAL DİPLOMASİSİ

ABD Başkanlık makamına ait resmi Twitter hesabının 23 milyona yakın takipçisi bulunmaktadır. Bu bağlamda ABD'nin 2022 yılı itibariyle Twitter'da en çok takipçiye sahip resmi devlet hesabına sahip ülke olduğu söylenebilir.¹⁰⁷ Yukarıdaki satırlarda zikredildiği üzere ABD, resmi sosyal media hesaplarında 23 milyondan fazla takipçi ile küresel dijital diplomaside öne çıkan bir oyuncu haline gelmiştir. ABD, 2002'de Bush Yönetimi ile dijital diplomasi programlarını başlatmasından bu yana sosyal medyayı günlük bir dış politika aracı olarak kullanırken, her geçen gün iletişim ağını ve erişimini büyümüştür. Nitekim ABD'nin devlet kurumlarına ait resmi Twitter hesaplarından her ay ortalama 63,1 tweet atılmıştır. ABD eski başkanı Trump döneminde ise ABD başkanlığına ait resmi Twitter hesabı en çok takipçi kazanılan dönem olmuştur. Eski ABD Başkanı Trump'ın tweet'lerinin sıklıkla resmi açıklamalar içerdiği ve birçok durumda diplomatik gerilimlere yol açtığı bir dönem olan ABD'nin dijital diplomasi kullanımının zirvesini temsil etmiştir.¹⁰⁸ Trump yönetimi sırasında 25.000'den fazla tweet atılmıştır. ABD, dijital diplomatik uygulamalarının büyümesine katkıda bulunan diplomatik alanda lider konumuna ek olarak, topraklarında bilişim teknolojileri firmalarının ve GAFAM (Google, Amazon, Facebook, Apple, Microsoft)'ın varlığından yararlanmaktadır.¹⁰⁹

Facebook ve Twitter gibi çeşitli sosyal medya aracılığıyla ABD'nin dış politikasının hedeflerinin yayılmasında dijital diplomatisi önemli bir role sahiptir. Nitekim, Covid-19 pandemisi süresinde ABD ve diğer ülkelerin devlet başkanları arasındaki görüşmeler video konferans yoluyla gerçekleşmiştir.¹¹⁰

4.5. KANADA'NİN DİJİTAL DİPLOMASİSİ

Kanadalı yetkililer, uzun bir süre dijital diplomasi açısından Amerika Birleşik Devletleri ve Birleşik Krallık'ın oldukça gerisinde olmalarına rağmen, 2010'ların başına kadar e-diplomasiye çok az ilgi gösterdiler. Diplomatik hesaplarında 6.37 milyon takipçisi bulunan Kanada, 2013'te İran'ın Geleceğine İlişkin Küresel Diyalog'un

¹⁰⁷ Değirmenci, F. and Terzioğlu, E. (2022). A digital diplomacy irony: Donald Trump. OPUS–Journal of Society Research, 19(47), 497.

¹⁰⁸ “Top 10 countries with the most digital diplomatic influence”, a.g.e.

¹⁰⁹ “Digital diplomacy: States go online”, *Euractiv*, <https://www.euractiv.com/section/digital/news/digital-diplomacy-states-go-online/>, (Erişim Tarihi: 10.05.2022).

¹¹⁰ “Top 10 countries with the most digital diplomatic influence”, a.g.e.

başlatılmasından ve bu ilk dijital deneyimden sonraki dijital girişimlerden bu yana dijital diplomatik alanda önde gelen bir oyuncu haline geldi. Stephen Harper'ın bu yeni diplomasi ve iletişim biçimine karşı isteksizliği gibi Kanada'daki yönetim değişiklikleri geçmişte dijital girişimleri engellemiş olsa da, Justin Trudeau'nun göreve gelmesi denklemi değiştirmiştir.¹¹¹ Çok ırklı ve çok dilli nüfus gibi Kanada özellikleri, ülkenin dijital diplomasi açısından yeni bir boyuta girmesine, yeni diplomatik hedeflere ulaşmasına ve bu alanda dünyaya liderlik etmesine olanak tanır. Latin Amerikalı rakiplerinden biraz daha yavaş gelişmesine rağmen, Kanada dijital diplomasisi, her ay ortalama 41 bin daha fazla takipçisi ile diplomatik ağını çevrimiçi olarak başarıyla geliştirmeye devam etmek için elinde çok sayıda varlığa sahiptir.¹¹² Son olarak, Kanada dijital diplomasisi, diplomasi ağını çevrimiçi olarak başarıyla geliştirmeye devam etmek için birçok testler yapmaktadır. British Columbia Üniversitesi'ndeki bir grup, küresel meselelere ilişkin çevrimiçi hesapların ne yaptığına dair bir genel bakış elde etmek için, yurtdışındaki Kanada misyonları tarafından işletilen Twitter ve Facebook hesaplarını analiz ederek sosyal medya hesaplarını kullanarak Kanada misyonları hakkında bir anket yaptılar. Global Affairs Canada hesaplarında 2,5 milyon katılımcı olduğu, Facebook'un 2,5 milyon beğeni aldığı ve tüm Twitter hesaplarında 520.000 takipçi olduğu tespit edilmiştir. En çok etkileşim alan hesaplar, özellikle toplam retweet sayısının yarısı ile Kanada devlet daireleri için Twitter hesapları olmuştur.¹¹³ Kanada'da dijital diplomasiin bağlı olduğu beş kural vardır:¹¹⁴

- 1- Halkla ilişkileri dijital diplomasi ile karıştırmamak.
- 2- Paylaşımı çekirdeğe koymak.
- 3- Genel olarak ifade özgürlüğünü teşvik ederken uzmanları desteklemek.
- 4- Çalışanlar ve organizasyon yapıları üzerindeki etkileri tanımlamak.
- 5- Önümüzdeki zorlukları tahmin etmek.

¹¹¹ “Top 10 countries with the most digital diplomatic influence”, a.g.e.

¹¹² Fox, Brady; Chad Rickaby , Emily Mann , Julian Dierkes , Zameena Dadani; “Digital Diplomacy: How is the Canadian government faring on social media?”, *Open Canada*, <https://opencanada.org/digital-diplomacy-how-canadian-government-faring-social-media/>, (Erişim Tarihi: 10.05.2022).

¹¹³ Dierkes, Julian; “Five rules to guide the future of Canadian digital diplomacy”, *Open Canada*, <https://opencanada.org/five-rules-guide-future-canadian-digital-diplomacy/>, (Erişim Tarihi: 10.05.2022).

¹¹⁴ “Top 10 countries with the most digital diplomatic influence”, a.g.e.

4.6.HİNDİSTAN'IN DİJİTAL DİPLOMASİSİ

Hindistan, ayda ortalama 43,1 tweet ile en aktif çevrimiçi ülkelerden biridir ve diplomatik hesaplarında en fazla takipçiye sahiptir (Haziran 2021 itibariyle yaklaşık 72,5 milyon). Dijital diplomasi alanında Hindistan, dijital uygulamalar açısından gelişen dünyadan ve BRICS'ten ilk ülke olarak öne çıkıyor. Hindistan, 2006 yılında bir Kamu Diplomasisi Bölümü kurulmasından ve bakanlıkları ve büyükelçilikleri için sosyal medya profillerinin oluşturulmasından bu yana dış diplomaside öne çıkmıştır.

Ülkenin uluslararası alanda dijital diplomaside yükselişi, diplomatik ağını genişletmesine izin veren sosyal medyanın kullanımı üzerine kurulmuştur. Örneğin, Hindistan Dışişleri Bakanlığı, resmi Facebook sayfasında 2,3 milyon takipçisi olan ABD Dışişleri Bakanlığı'nın ardından 2,1 milyon Facebook ve Twitter takipçisini geride bıraktı. Hindistan dış politikasını ilerletmek için kullanılan bu aktif dijital diplomasi, nüfusa, özellikle gençlere ve toplumun çeşitli katmanlarına ulaşmada ve 18 milyonluk Hint diasporasıyla bağlantı kurmada özellikle yararlı olmuştur. Hindistan gelişmeye ve dünya çapında nüfuz kazanmaya devam ederken, dijital diplomasisi hızla büyüyor ve Haziran 2021 itibariyle 801 binin üzerinde takipçisi ile ayda en fazla yeni takipçiye sahip ülke haline gelmiştir.¹¹⁵

¹¹⁵ Ali, Midya A. ve Selvakumar, Manikam, "A Brief Review of Cybersecurity Issues in Iraq", *National Advanced IPv6 Center of Excellence*, Universiti Sains Malaysia, Pulau Pinang, Malaysia 2018, ss.1-2

BÖLÜM V.

IRAK'TA SİBER GÜVENLİK VE DİJİTAL DİPLOMASİ

Siber güvenlik, çeşitli araçlarla yerel ve küresel güvenlik boyutunun yeniden çizilmesine katkı sağlayan, güvenlik alanı da dahil olmak üzere hayatın çeşitli alanlarında etkisini göstermekte, ülkelerdeki birey ve toplumların siyasi ve güvenlik bilincini ve algısını gerçek dünyada olduğundan daha farklı şekillerde yeniden şekillendirmeye çalışmaktadır. Önceki bölümlerde de değinildiği üzere siber savaş, siber terörizm ve siber suçlar, siber güvenlik şemsiyesi altında öne çıkan diğer kavramlardır.

Siber alemin güvenlik alanında sahip olduğu etki, devletin iç işleri ile sınırlı kalmayıp, uluslararası ortama da uzanmakta ve uluslararası sistemin doğası gereği uluslararası güvenliğin çehresinin yeniden çizilmesini etkilemektedir.

Irak ise ülkenin güvenlik, ekonomik ve siyasi nedenlerle karşı karşıya olduğu zorluklar ve Irak'ın uygulama araçlarının eksikliği nedeniyle biraz geç olsa da diplomatik çalışmalarda dijital diplomasinin kullanımına önem veren ülkelerden biri olmuştur. Ancak diğer taraftan Irak'ın iç işleri açısından etkin bir sosyal medya kontrolünün henüz aktif olmaması sebebiyle dijital diplomasinin amentüsü olan sosyal medya alanında Irak'taki devlet dışı art niyetli gruplar (Terör grupları gibi) tarafından kendi faaliyetleri için kullanıldığı görülmektedir. Elbette bu durum Irak'ın uluslararası alana dair dijital diplomasisinin ivmelenmesine de engel teşkil etmektedir. Bu bağlamda değerlendirildiğinde modern teknoloji zaman zaman derin bir olumsuz etki de oluşturabilmektedir. Nitekim sosyal medya ve gelişen bilişim teknolojileri yukarıdaki satırlarda zikredilen devlet dışı art niyetli grupların savunduğu olumsuz gündemlerin yayılmasına ve ülke gündemine dayatılmasına sebebiyet verebilmektedir. Modern teknoloji ve internet sistemlerindeki büyük ve benzeri görülmemiş gelişmeler, birçok ülkenin dijital diplomasi araçlarını kullandığı ve Irak da dahil olmak üzere biraz geleneksel diplomasiye girdiği, yukarıda bahsettiğimiz kavramların yanı sıra, dijital diplomasi de dahil olmak üzere uluslararası ilişkiler yüzeyinde yeni kavramların ortaya çıkmasına katkıda bulunmuştur.

Irak'ta siber güvenlik ve dijital diplomasi konusunu daha fazla irdellemek için Irak'ta siber güvenlik, daha sonra Irak'ta dijital diplomasi aşağıdaki sırayla ele alınacaktır.

5.1. IRAK'TA SİBER GÜVENLİK

Siber güvenlik, günümüzün en kritik ekonomik ve ulusal güvenlik sorunlarından biridir. İnternet tabanlı ürün ve hizmetler yaygınlaştıkça, altyapı üzerinde güvenli bir siber uzay sağlamak için bir siber güvenlik merkezine duyulan ihtiyaç artmaktadır.¹¹⁶ Irak'ın siber güvenlik altyapısını geliştirmek, ülkedeki suçluları ve art niyetli grupların (örneğin; terör menşeli yapılar gibi) takibi ve bunlarla mücadele için önem arz etmektedir. Zira kamu ve özel sektöre ait dijital veri ve bilgi sistemlerinin korunmasının iyileştirilmesi Irak'ın ulusal güvenliğinin temini açısından da önem arz etmektedir.¹¹⁷

Bu bağlamda Irak'ın siber güvenliği hassaten önemli bir stratejiye dayanmaktadır. Kısa, orta ve uzun vadeli hedefleri içeren bu planın amacı, Irak'ın siber uzaydaki varlığını savunmak, önemli bilgi altyapısını korumak ve güvenilir bir İnternet topluluğu kurmak ve sürdürmektir. Ancak bu stratejinin özü sadece Irak ve Irak'a ait dijital alt yapının güvence altına alınmasını değil, dünyadaki herhangi bir ülkeyi etkileyebilecek çeşitli siber tehditlerle başa çıkma yollarının tesisini de amaçlamaktadır. Elbette Irak şu an ivedi şekilde stratejinin ilk kısmına, yani kendi ülkesinin dijital altyapısının güvence altına alınmasına odaklanmalıdır.¹¹⁸

Siber güvenlik, yazılımlara, bilgisayarlara ve ağlara yönelik saldırı riskini azaltacak bir dizi araçtır ve elektronik korsanlığa karşı koymak, virüsleri tespit etmek ve şifreli iletişim sağlamak için kullanılan yöntemleri içermektedir.¹¹⁹ Uluslararası Telekomünikasyon Birliği'nin (the International Telecommunication Union) göre siber

¹¹⁶ Ali ve Manikam, a.g.e., s. 2.

¹¹⁷ العراق، السيد براني الأمن، https://www.itu.int/en/ITU-D/Cybersecurity/Documents/National_Strategies_Repository/00056_06_iraqi-cybersecurity-strategy.pdf (Erişim Tarihi: 10.05.2022). https://www.itu.int/en/ITU-D/Cybersecurity/Documents/National_Strategies_Repository/00056_06_iraqi-cybersecurity-strategy.pdf

¹¹⁸ العراق؟ في السيد براني الأمن واقع ما، <https://alsabaah.iq/48007/%D9%85%D8%A7%D9%88%D8%A7%D9%82%D8%B9-%D8%A7%D9%84%D8%A3%D9%85%D9%86-%D8%A7%D9%84%D8%B3%D9%8A%D8%A8%D8%B1%D8%A7%D9%86%D9%8A-%D9%81%D9%8A-%D8%A7%D9%84%D8%B9%D8%B1%D8%A7%D9%82> (Erişim Tarihi: 10.05.2022).

¹¹⁹ "ITU National Cybersecurity Strategy Guide", <https://www.itu.int/ITU-D/cyb/cybersecurity/docs/itu-national-cybersecurity-guide.pdf>, (Erişim tarihi: 26.03.2022).

güvenlik; risk yönetimi, eğitim ve uygulamalara ilişkin tüm araçları, politikaları, güvenlik prosedürlerini, yönergeleri ve yaklaşımları, siber ortamı ve kurumların ve kullanıcıların varlıklarını korumak için kullanılabilecek teknikleri temsil eden bir misyonlar dizisidir.¹²⁰

Avrupa Siber Güvenlik Bildirgesi (European Declaration on Cyber Security)¹²¹, bilgi sisteminin verileri hedef alan bilgisayar korsanlığı girişimlerine karşı koyma yeteneğini değerlendirirken, Uluslararası Telekomünikasyon Birliği Genel Sekreteri, süreci yönetmek için bilgi ve iletişim teknolojilerine benzeri görülmemiş bir güvenin olduğunu vurgulamıştır. Toplumun, ekonominin ve endüstrinin ileriye taşınması, siber alanın güvenliğini ve kullanıcılar arasında güven oluşturmayı her zamankinden daha önemli hale getirmektedir. Bilgi ve iletişim teknolojilerini her zaman herkes için güvenli ve güvenilir kılmak için birlikte çalışılması elzemdir.¹²² Hassaten Covid-19 pandemisinin tüm dünyayı etkisi altına aldığı bu son yıllarda internet üzerinde bilgi kirliliğinin önüne geçilmesi ve veri güvenliğinin sağlanması büyük önem arz etmektedir.

Uluslararası Telekomünikasyon Birliği, dünya çapında bir siber güvenlik endeksi oluşturmak için çalışmalar gerçekleştirmiştir. Bu bağlamda birlik, üye 193 ülkenin siber güvenlik karnesini çıkarmak ve üye ülkelerde siber güvenliğin durumuna ilişkin farkındalığı artırmak için Küresel Sibergüvenlik Endeksi (Global Cybersecurity Index-GCI)'ni¹²³ oluşturmuştur.. Endeks aynı zamanda ülkelerin siber güvenliğe karşı yükümlülüklerini daha iyi anlamayı ve engelleri tespit etmeyi amaçlamaktadır.¹²⁴

¹²⁰ Detaylar için bkz: <https://www.enisa.europa.eu/>

¹²¹ "Countries ramp up cybersecurity strategies", <https://www.itu.int/en/mediacentre/Pages/pr06-2021-global-cybersecurity-index-fourth-edition.aspx>, (Erişim Tarihi: 22.03.2022)

¹²² Detaylar için bkz: <https://www.itu.int/en/ITU-D/Cybersecurity/Pages/global-cybersecurity-index.aspx> <https://www.itu.int/en/ITU-D/Cybersecurity/Pages/global-cybersecurity-index.aspx>. (Erişim Tarihi: 22.03.2022.) <https://www.itu.int/en/ITU-D/Cybersecurity/Pages/global-cybersecurity-index.aspx>

¹²³ Global Cybersecurity Index, <https://www.itu.int/en/ITU-D/Cybersecurity/Pages/global-cybersecurity-index.aspx> K
"https://www.itu.int/en/ITU-D/Cybersecurity/Pages/global-cybersecurity-index.aspx"
<https://www.itu.int/en/ITU-D/Cybersecurity/Pages/global-cybersecurity-index.aspx>, (Erişim Tarihi: 22.03.2022.)

¹²⁴ Detaylar için bkz: Global Cybersecurity Index, <https://www.itu.int/en/ITU-D/Cybersecurity/Pages/global-cybersecurity-index.aspx>, (Erişim Tarihi: 22.03.2022.)

Ülkelerin küresel siber güvenlik endeksindeki sıralamasının, etkili siber güvenlik oluşturma temellerini sağlama yüzdelere göre değişmesi doğaldır. 2020 yılında yayınlanan Küresel Siber Güvenlik Endeksi'nin son versiyonuna göre Suudi Arabistan gibi ülkelerin endekste büyük ilerleme kaydettiğini ve 99,54 puanla Amerika Birleşik Devletleri'nden sonra ikinci sırada, Birleşik Arap Emirlikleri'nin ise 98.06 puanla beşinci sırada, ardından 96.04 puanla Umman Sultanlığı'nın 21. sırada, ve Mısır'ın 95,48 puanla 23. sırada yer aldıkları görülmektedir.¹²⁵ Irak'a gelince, güvenlik alanı da dahil olmak üzere çeşitli alanlarda siber alemin karşı karşıya kaldığı büyük zorluklar yaşanmaktadır. Elbette yaşadığı acizlik durumu, sorunu büyük ölçüde karmaşıktır. Irak halen genel bir istikrarsızlık durumundan mustarip ve siber uzayın altyapı ve insanlarda yarattığı bu zorluklara uyum sağlamak için gerekli yeteneğe sahip değildir. Irak, siber alemin yarattığı pek çok zorlukla hala olumlu etkileşimde bulunamamakla beraber, bu durum Irak'ı siber alemin zorluklarıyla yüzleşmek ve kendisini siber tehditlerden korumak için tüm bilişsel, idari, yasal ve teknik düzeylerde acilen daha fazla çabaya ihtiyaç duymasına neden olmaktadır.¹²⁶

Küresel Siber Güvenlik Endeksi, her ülke için siber güvenlik seviyesini ölçmek için 80 alt göstergiyi analiz ederek beş sütuna dayanmaktadır. Bu sütunlar:¹²⁷

1- Yasal: Siber güvenlik ve elektronik suçlarla ilgilenen kurumların ve yasal çerçevelerin varlığına dayalı olarak ölçüm yapar.

2- Teknik: Teknik kurumların varlığına dayanan ve siber güvenlikle ilgili önlemler.

3- Düzenleyici: Ulusal düzeyde siber güvenliği geliştirmeye yönelik politikaları koordine edecek kurumların ve stratejilerin varlığına dayanan önlemlerdir.

4- Kapasite geliştirme: Kapasite geliştirmeyi destekleyen araştırma ve geliştirme, eğitim ve öğretim programları, akredite profesyoneller ve kamu sektörü kurumlarının varlığına dayalı önlemler.

¹²⁵ Khreisan, Bassem Ali; "Cybersecurity in Iraq Reading in the Global Cybersecurity Index 2020", Al-Bayan Center for Planning and Studies, , <https://www.bayancenter.org/en/2021/07/2421/>, (Erişim Tarihi: 14.04.2022.)

¹²⁶ Detaylar için bkz: Global Cybersecurity Index, <https://www.itu.int/en/ITU-D/Cybersecurity/Pages/global-cybersecurity-index.aspx>, (Erişim Tarihi: 14.04.2022).

¹²⁷ Al Ali, Ali Zead; "The Hidden Threats to Iraq's National Security", Al-Bayan Center for Planning and Studies, <https://www.bayancenter.org/en/2018/07/1549/>, (Erişim Tarihi: 14.04.2022).

5- İşbirliği: Ortaklıkların, işbirliği çerçevelerinin ve bilgi alışverişi ağlarının varlığına dayalı önlemler.

Irak siber güvenliği, hem bireyler hem de devlet olmak üzere ülkenin stratejik güvenliğini etkileyen bir dizi zorlukla karşı karşıyadır. Bu zorluklar, devletin altyapısı bağlamında hem hükümet hem de sivil toplum kuruluşlarının çoğunu etkilemektedir. Bu zorluklar, ulusal dijital sistemden siber güvenlik tehditlerinden nüfus artışına kadar uzanmaktadır, çünkü ikincisi, resmi ve gayri resmi devlet kurumlarının karşılaştığı gelişmelere ve zorluklara ayak uydurmak için stratejik planlama yapılmadan bırakılmıştır.¹²⁸

Güçlü bir ulusal siber güvenlik stratejisi oluşturmak, beş yol gösterici ilkeye dayanmaktadır:¹²⁹

1- Risk temelli yaklaşım siber güvenlik stratejisi, özel sektör, hükümet akademik duyarlı toplum tarafından risk temelli bir yaklaşımın benimsenmesini ve siber ile ilgili tehditlere veya sorunlara erişmesini ve bunlara yanıt vermesini sağlayacaktır..

2- Siber güvenlik stratejisine yönelik çok paydaşlı yaklaşım, farklı hissedarların çeşitli rol ve sorumluluklarını kabul ederek ve siber güvenlikle ilgili faaliyetler için ulusal işbirliğini ve paydaşlar arasında koordinasyonu teşvik ederek Malavi'nin siber güvenlik duruşunu iyileştirmede tüm kilit paydaşların etkinliğini artırmaya çalışacaktır.

3- Dış işbirliği, Bu strateji, siber alemin sınırsız doğasını tanıyan özgün ve uluslararası işbirliğini de teşvik edecektir.

4- Siber güvenlik stratejisinin kapasite geliştirmesi, Malavi'nin hızla değişen siber güvenlik konularını ve gelişmelerini ele alma kapasitesinin sürekli gelişimini sağlamaya çalışacaktır..

5- Sosyo-Ekonomik Kalkınma, Ulusal Siber Güvenlik, Siber Alanın Sürdürülebilir sosyo-ekonomik gelişmeleri kolaylaştıran sosyal-ekonomik kalkınmanın tamamen kaynaklar sınırında olmasını sağlar.¹³⁰

¹²⁸ ITU National Cybersecurity Strategy Guide, a.g.e.

¹²⁹ ITU National Cybersecurity Strategy Guide, a.g.e.

¹³⁰ Khreisan, a.g.e.

¹³⁰ Khreisan, a.g.e.

¹³⁰ Rashica, a.g.e., s. 81.

Irak'ın siber güvenlik alanında gözden geçirilmesi tesadüf olmamıştır, çünkü Irak'ın siber güvenlik alanında aldığı çabalar devam etmemiş ve aşağıdakiler de dahil olmak üzere birçok yönden düşüşe tanık olunmuştur:

1- Irak Bilgi Suçları Yasası, ilk okumasına rağmen henüz oylanmamış ve yasada kamu özgürlüklerine ilişkin endişeleri artıran birçok değişiklik yapılmıştır.¹³¹

2- Siber güvenliğe ayrılan fonlar, Suudi Arabistan da dahil olmak üzere diğer ülkelerde bu alana ayrılan fonlarla karşılaştırıldığında halen çok azdır.

3- Siber güvenlik alanındaki konferans, seminer ve çalıştayların sayısı halen çok az ve sınırlıdır.

4- Siber güvenlik için fiziki ve insani altyapının olmaması ve siber güvenlik için ulusal bir otoritenin varlığına ihtiyaç vardır.

5- Siber güvenlik için düzenlenen uluslararası forumlarda Irak'ın rolü hale sınırlıdır.

Bu nedenle Irak, siber güvenlik alanındaki zayıflıkları ve dengesizlikleri gidermeye yönelik ciddi ve emin bir ihtiyaç içinde olup bu alanda ciddi adımlar atmak zorundadır:

1- Siber alemle olumlu bir şekilde başa çıkmak için fiziksel ve insan altyapısının oluşturulması.

2- Irak'ta siber güvenlik için özel bir ulusal otoritenin kurulması.

3- Siber suçlarla ilgili yasal ve adli yönlerin etkinleştirilmesi.

4- Irak'ın siber güvenlikle ilgili uluslararası sözleşme ve konferanslara katılması.

5- İç ve dış siber tehditlere karşı siber polis, istihbarat, siber istihbarat ve siber ordu gibi siber kurumların kurulması konusunda ciddi çalışmalar yapılması.¹³²

5.2. IRAK'TA DİJİTAL DİPLOMASİ

Dijital diplomasinin uluslararası diplomatik ilişkiler düzeyinde oynadığı rol inkar edilemez, çünkü modern diplomasi modelini uygulamada internete, özellikle de sosyal medyaya dayanmaktadır, ancak dijital diplomasi büyük önemine rağmen,

¹³² Hamud, a.g.e

geleneksel diplomasinin ve bilinen araçlarının yerini alamsa da onu kesinlikle tamamlar hale gelmiştir.¹³³

Uygulama, dijital diplomasi araçlarının optimal kullanımının, onlara yatırım yapanlara büyük kazançlar getirmeye katkıda bulunabileceğini ve bu diplomasi biçiminin finansal yatırımlar gerektirmediğini, ancak geleneksel diplomasiye kıyasla maliyetleri çok düşük olduğunu göstermektedir.

Irak, karşı karşıya olduğu güvenlik, ekonomik ya da siyasi zorlukların yanı sıra Irak'ın etkili dijital diplomasi uygulayacak araçlara sahip olmaması nedeniyle bu alanda biraz geç de olsa dijital diplomasinin diplomatik çalışma alanında kullanılmasına doğru ilerleyen ülkeler arasında yer almaktadır. Modern teknoloji, yukarıdaki satırlarda da değinildiği üzere Irak'taki devlet dışı art niyetli gruplar (terörist gruplar) tarafından üye tedarik etme, seferberlik ve bu grupların destekçileri arasında aşırılığın yayılmasına katkıda bulunan iletişim dahil olmak üzere çeşitli eylemlerde kullanıldığında fark edilmiş olup, zaman zaman derin bir olumsuz etkiye ve düşmanca gündemlerin dayatılmasına sebep olmuştur.¹³⁴

Dijital diplomasi, diplomatik çalışmanın bir uzantısı ve gelişmesidir ve geleneksel diplomasinin ile rekabet etmek yerine onunla birlikte var olur ve onunla bütünleşir. Dijital diplomasi ve internet sistemleri, dış politika pozisyonlarını yerel ve küresel kamuoyuna sunmada büyük ölçüde yardımcı olabilir.¹³⁵

Irak Dışişleri Bakanlığı ve Iraklı diplomatlar tarafından dijital diplomasi uygulamaları hakkında daha fazla bilgi edinmek için Irak Dışişleri Bakanlığı'nın sosyal medya kullanımının etkinliğini, ardından dijital diplomasinin Irak'ın diğer ülkelerle ilişkilerine etkisi, aşağıdaki gibi ele alınmıştır:

5.2.1. Irak Dışişleri Bakanlığı'nın Sosyal Medya Kullanımının Etkinliği

Sosyal medya, dijital diplomasi uygulamasında önemli bir rol oynamakta olup dijital platformlar, ülkeler arasında önemli bir araç haline gelmiş, böylece teknolojik

¹³³ Olubukola, a.g.e., s. 172.

¹³⁴ Liaw, Jessica Ong Hai ve Muhammad Fird aus bin Sa'ad; "Digital Diplomacy, The Role Of Social Media", *Solid State Technology*, <http://solidstatetechnology.us/index.php/JSST/article/view/4612>, (Erişim Tarihi: 30.04.2022).

gelişmeler ışığında diplomatik katılım, geniş bir konuşma, tartışma, müzakere ve diğer çabalar alanına dönüşmüştür.¹³⁶

Devlet başkanları ve diplomatlar tarafından kullanılan yöntemlerin güçlendirilmesine ve vatandaşlara ve diğer ülkelere bilgi iletme için kullanılan bir kanal olarak sosyal medyanın avantajı diplomaside uluslararası ilişkilerin sürdürülmesine katkıda bulunmaya devam etmektedir.¹³⁷ Ancak, sosyal medyanın doğası ve internetin (art niyetli) kullanımına bağlı olarak diğer ülkelerle diplomatik ilişkiler kurmadaki takım zorlukları da beraberinde getirebilmektedir. Irak Dışişleri Bakanlığı'nın küreselleşen dünyanın ve uluslararası sistemin geldiği noktaya bağlı olarak bilişim teknolojilerinden daha fazla faydalanmayı gündemine almalı; bu sayede de dijital diplomasi potansiyelini güçlendirecek adımlar atmalıdır. Elbette Irak özelinde sadece uluslararası sisteme yönelik bir dijitalleşmeden bahsetmekten ziyade iç politikayı da konsolide edecek, bir takım belli başlı sorunları ortadan kaldıracak şekilde ülke içerisindeki siber güvenliğin de ivedi şekilde sağlanması gerekmektedir. İşte bu noktadan sonra dijital diplomasisine ağırlık verecek Irak, uluslararası sistem içerisinde daha güçlü ilişkiler ve ağlar inşa edebilecektir.

Elbette şunu da gözden kaçırmamak gerekir ki, internetin doğası gereği bir takım zorlukları da bünyesinde barındırmaktadır. Kullanıcıların art niyetli olması ve bu bağlamda internet kullanımı gerçekleştirmeleri, siber güvenlik ve siber suçlara dair atılacak adımların ne kadar kıymetli olduğunu gözler önüne sermektedir. Diğer taraftan sosyal medya kullanımının ortaya çıkarabileceği bir takım zorluklar da bulunmaktadır. Sosyal medya kullanımı, ulaşımının kolay olması ve nispeten ucuz, hızlı etkileşimi imkanı hale getirmesi nedeniyle birçok insan tarafından kullanılmaktadır. Örneğin, bazı art niyetli kişiler sosyal medya hesabı üzerinden kendisini gazeteci gibi göstererek tanımadıkları insanlara itibar suikastleri gerçekleştirmeye çalışmaktadırlar. Benzer şekilde art niyetli kişi yada kişiler küresel çapta bir faaliyet için sosyal medyayı kolaylıkla kullanabilirler; bu nedenle caydırıcı bir sosyal medya yönetişimi diğer ülkeler için elzem olduğu gibi Irak için de elzemdir.¹³⁸

¹³⁵ Liaw ve Sa'ad, a.g.e.

¹³⁶ Wallin, Mathew; "The Challenges Of Internet And Social Media In Public Diplomacy", *Perspective*, <https://www.americansecurityproject.org/ASP%20Reports/Ref%200112%20-%20Challenges%20of%20the%20Internet%20and%20Social%20Media%20in%20PD.pdf>, (Erişim Tarihi: 30.04.2022), s.4.

¹³⁸ Rashica, a.g.e., ss. 81-84.

Elbette Irak dahil, diğer ülkeleri dijital diplomasiyi ve kamu politikalarında benimsemeye iten pek çok avantajın olduğuna da şüphe yoktur.¹³⁹ Bu avantajlar:

1- Tüm devlet daireleri, sınırların ötesinde ulusal uzlaşmayı sağlamak için gerekli kaynakları yönetmek ve insan kaynaklarını kullanmak için birlikte çalışmalıdır.

2- Sanal dünyada halkla iletişim kurmak ve elektronik iletişim araçlarını kullanarak taleplerini dinlemek ve elektronik ağ üzerinden resmi mesaj göndermeye ikna edilmesi. Yani halk ile daha yakın bir iletişim tesis edilmesi mümkün olacaktır.

3- Seyahat eden vatandaşlar ve farklı ülkelerde ikamet eden toplumlar ile doğrudan kişisel iletişim kanalları oluşturmak.

Irak Dışişleri Bakanlığı ve Iraklı diplomatların farklı ülkelerdeki Irak büyükelçiliklerinde en çok kullandıkları sosyal medya uygulamaları Twitter, Facebook, Instagram, whatsapp'tır.^{140 141}

Dijital diplomasiyi ve sosyal medyanın diplomatik müzakerelerde kullanımını etkinleştirmek için aşağıdakiler de dahil olmak üzere çeşitli tavsiyelerin gerekli olduğuna inanıyoruz:

1- Sosyal medyayı kullanarak vatandaşlarla etkileşim kurulmalı ve tüm uluslararası konularda onlara kulak verilmelidir. Bu etkileşim olmadan Irak dijital diplomasisi eksik kalacaktır.

2- Hali hazırdaki Iraklı diplomatlar ve dışişleri bakanlığında yeni göreve başlayacaklara bilişim teknolojileri hakkında genel bilgi sağlayacak ve dijital diplomasi becerilerini güçlendirecek kurslar verilmelidir.

3- Iraklı diplomatların resmi sosyal medya hesapları günlük olarak aktif hale getirilmeli ve devre dışı bırakmamalıdır.

4- Dijital diplomasi alanında gelişmiş ülkelerin deneyimlerinden faydalanmak ve başarılı bir dijital diplomasi yönetimi için gerekli araçların kullanılması elzemdir.

¹³⁹ Detaylar için bkz: <https://www.mofa.gov.iq/2022/03/?p=30576> <https://www.mofa.gov.iq/2022/03/?p=30576>, (Erişim tarihi: 25.05.2022)

¹⁴⁰ Muhammed Muhammed, a.g.e., s. 44.

¹⁴¹ "صغيرة قرية إلى العالم الرقمية الثورة حولت كيف", <https://alkhaleeonline.net>, (Erişim tarihi: 22.05.2022)

5.2.2. Dijital Diplomasinin Irak'ın Diğer Ülkelerle İlişkilerine Etkileri

Irak, bu konuda karşılaştığı zorluklara rağmen diğer ülkelerle olan ilişkilerinde dijital diplomasiyi uygulayan ülkelerden biridir. Modern teknoloji imkânlarında meydana gelen gelişmeler, sahip oldukları avantajlar ve avantajlar nedeniyle uluslararası diplomatik ilişkilerin gelişmesine büyük katkı sağlamıştır.

Çağdaş dijital iletişimin en önemli araçları olarak Facebook, Twitter, YouTube gibi sosyal medya platformları sayılabilir. Bu platformların kullanımı, ticari, ekonomik, siyasi ve diplomatik faaliyetler gibi çeşitli faaliyetleri kapsayacak şekilde genişletilebilir.¹⁴²

Dijital iletişim, özellikle dijital iletişim araçlarının gelişmesi, ses ve görüntünün, havada iletilen dalgalar aracılığıyla sinyallere dönüştürülerek gelişen teknoloji marifetiyle en etkili kitle iletişim araçlarından biri olmuştur. Bu nedenle insanlar gündelik yaşamlarında da sosyal medya ve dijital iletişim yöntemlerini sıklıkla kullanmaktadırlar. Modern dijital teknoloji, dijital iletişim ve biçimleriyle bağlantılı olarak söylenen çeşitli terimler sağlamaktadır. Bazıları tarafından dijital medya veya interaktif iletişim olarak adlandırılmıştır.¹⁴³

Irak'taki birçok yabancı büyükelçilik, Irak halkı ile ilişkiler kurmak amacıyla Twitter dahil olmak üzere birçok sosyal medya platformu kullanmıştır. Örneğin, İngiltere'nin eski Irak Büyükelçisi Stephen Hickey'nin sosyal medya kullanımı diğer büyükelçilikler arasında öne çıkmaktadır. Nitekim Büyükelçi Hickey'nin Twitter'da 69.475 takipçiye ulaşmıştır. Irak'ta görev yapan diğer büyükelçiliklerin takipçi sayıları ile kıyaslandığında Büyükelçi Hic'ey'in öne geçtiği görülmektedir.¹⁴⁴ Büyükelçi Hickey, bir büyükelçinin dijital diplomasiyi nasıl kullanması gerektiğine dair Irak'ta bir rol model olmuştur. Öyle ki, Büyükelçi Hickey, paylaşımlarında popüler diplomasi kavramını teşvik etmiş, sosyal ağ sitelerini darbe emici olarak kullanmış ve Twitter mikro blog sitesini Irak halkıyla bir iletişim aracı haline getirmiştir. Bu platform üzerinden Iraklıların sorularını yanıtlamış, zaman zaman resmiyetin dışına çıkarak

¹⁴² “The impact of digital technologies”, The United Nations Library, <https://digitallibrary.un.org/record/3898928>, (Erişim tarihi: 22.05.2022)

¹⁴³ علي محمد مجاشع – العراق بين مع العلاقات لبناء توير عبر الادب لوماسية وفاعلية هيكي، <https://www.azzaman.com>, (Erişim tarihi: 22.05.2022)

¹⁴⁴ علي محمد مجاشع – العراق بين مع العلاقات لبناء توير عبر الادب لوماسية وفاعلية هيكي, a.g.e.

bahsekonu platform üzerindeki iletişim marifetiyle onlarla şakalacak kadar sosyal medyayı etkin kullanmıştır.¹⁴⁵

Elbette Irak dahil Arap ülkelerinin dış politikaları modern teknoloji ve iletişim alanındaki gelişmelere ayak uydurmaktadır. Uluslararası bilgi ağındaki Arapça dijital içeriğin oranı %3'ü geçmezken, Statista verilerine göre Arap İnternet kullanıcılarının oranı %19'dur¹⁴⁶ ki bu ülkelerin dijital gelişimine kıyasla küçük bir yüzdedir. Arap ülkelerinin bu oranı aşarak 3,6 milyarlık küresel ortalamanın yaklaşık %7'sine ulaşacağına dair geleceğe yönelik beklentiler vardır.¹⁴⁷

Ancak bu sonuç, Arap ülkelerinin modern dijital teknolojileri kullandığını inkar etmemekle beraber, Körfez İşbirliği Konseyi ülkeleri bilgi teknolojisi uygulamasında ilk sırada yer almaktadır. Bahreyn 74.15 İnternet kullanım oranı ile ilk sırada yer almakta olup, ardından Kuveyt gelmiştir. BAE elektronik performans endeksi açısından ilk sırada yer almıştır. 67,35 puanla BAE Dışişleri Bakanlığı, Kültür ve Bilgi Geliştirme Bakanlığı ile işbirliği içinde dijital kültürel diplomasi adı verilen bir girişim başlatmıştır.¹⁴⁸

Her ne olursa olsun, Arap ülkelerinin dışişleri bakanlıklarında dijital diplomasi uygulaması, bu alanda büyük atılımlar gerçekleştirmiş ülkelerde hala dijital alanda gerçek gelişmeye ulaşamamıştır, çünkü tüm Arap ülkelerinde dijital diplomatik çalışmaların içeriği Dışişleri Bakanının veya bakanlıktaki bir yetkilinin ve günlük rutinin faaliyetini aşamamıştır.¹⁴⁹

Irak Dışişleri Bakanlığı'nın uyguladığı dijital diplomasi bu çerçevenin dışına çıkmamakla beraber, Irak; İngiltere ve Fransa'nın yanı sıra Türkiye ve Kanada'nın yanı

¹⁴⁵ “Number of internet users in the Middle East as of April 2019, by country”, <https://www.statista.com/statistics/603061/number-of-internet-users-in-middle-east-countries/>, (Erişim tarihi: 22.05.2022)

¹⁴⁶ “Internet Usage in the Middle East”, *Internet World Stats*, <https://www.internetworldstats.com/stats5.htm>, (Erişim Tarihi: 22.05.2022.)

¹⁴⁷ “Information Minister praises Bahrain- UAE media strides, successful digital transformation “, <https://www.bna.bh/en/InformationMinisterpraisesBahrainUAEmediastridessuccessfuldigitaltransformation.aspx?cms=q8FmFJgiscL2fwIzON1%2BDkVxjYraAY4U3d%2FMQGYN2JA%3D>, (Erişim Tarihi: 22.05.2022.)

¹⁴⁸ “«!» ويد تر» دب لوما سدية», <http://bahrainmirror.com/media/files/2020/08/1597250773.pdf>, Erişim tarihi: 22.05.2022. [http://bahrainmirror.com/media/files/2020/08/1597250773.p](http://bahrainmirror.com/media/files/2020/08/1597250773.pdf)

[df](http://bahrainmirror.com/media/files/2020/08/1597250773.pdf)

¹⁴⁹ “Top 10 countries with the most digital diplomatic influence”, a.g.e.

sıra diğer ülkeler de dahil olmak üzere dijital diplomasi alanında büyük mesafeler kat eden ülkelerin ulaştığı aşamaya henüz gelememiştir.¹⁵⁰

Statista şirketinin 2017 yılı istatistiklerine göre, Arap ülkeleri düzeyinde iletişim teknolojisinin kullanımına ilişkin yayınlanan veriler, Orta Doğu ülkelerinin vatandaşlarının sayısının yaklaşık 280 milyon olduğunu ve çoğu genç nesilden olmak üzere, bunların 154 milyonunun interneti kullandığını ve 100 milyon kişi Facebook'un yanı sıra Twitter ve Instagram gibi sosyal medyayı kullandığını göstermektedir.¹⁵¹

Irak da bu izah edilen durumun bir parçası olmakla beraber, gençler, sosyal medyayı en çok kullananlar olup ve elektronik ağa bağlandıkları için dünyada olup bitenlerden en çok etkilenenler arasındadır.¹⁵²

Dışişleri Bakanlığı'nın yurtdışındaki Iraklılarla iletişimde dijital uygulamaları kullanmanın etkinliği konusunda çok sayıda çalışma yapılmıştır. Snapchat, e-posta ve daha az ölçüde Twitter kullanılmıştır. Ürdün'deki Irak toplumu üyelerinin Irak Dışişleri Bakanlığı'nın dijital uygulamalarıyla etkileşimde güvendiği en belirgin dijital iletişim şekli, sosyal ağlarda bir metin gönderisine katılarak veya büyükelçiliğin yayınlarına yorum yaparak etkileşimde bulunmaktır.¹⁵³

Bu durum da bize Irak Dışişleri Bakanlığı'nın diğer ülkelerdeki vatandaşlarla iletişimde ve işlemlerinin tamamlanmasında dijital uygulamaların önemini göstermektedir. Irak Dışişleri Bakanlığı tarafından dijital diplomasi kullanımının etkinleştirilmesi, bu bakanlığın görevlerini eksiksiz ve en iyi şekilde yerine getirebilmesi için, yurtdışındaki Iraklı toplumlarla iletişim kurmak ve çalışmalarının hükümet yetkilileri veya Dışişleri Bakanı ile diğer ülkelerin dışişleri bakanları arasındaki görüşmeler ve müzakerelerle sınırlı olmaması için, bakanlığın günlük rutinden uzaklaşması ve dijital diplomasi ile gelişmesiyle bu konuda gelişmiş ülkelerin saflarına ulaşması için daha fazla önlem alınmasını gerektirmektedir. Bu öneriler arasında aşağıdakiler bulunmaktadır:

¹⁵⁰ Aal, a.g.e.

¹⁵⁰ محمود عدنان حمود، د.ال تقاليدية الادب لوماسية يف النوعي والتطور الرقمي العصر يف الادب لوماسية، <https://www.bayancenter.org/wp-content/uploads/2020/06/68768798998.pdf>, Erişim tarihi: 22.05.2022. Mustafa Musleh Muhammed Muhammed, "The Effectiveness of Using Digital Applications by the Iraqi Ministry of Foreign Affairs to Communicate with Iraqis Abroad Afield study from the perspective of the Iraqi community in Jordan", "https://meu.edu.jo/libraryTheses%D8%A9.pdf, Erişim Tarihi: 22.03.2022, ss. 43-44.

1- Dışışleri Bakanlığı'nın çalışmalarında faydalanmak için Irak gerçeğini tüm siyasi, ekonomik ve kalkınma alanlarında içeren elektronik bir veri tabanının oluşturulması.

2- Sosyal medyada alıcıyı ikna etmek ve bunu resim ve videoyu kullanarak desteklemek için söz ve tweet'lerin yanı sıra belirli konularda dürüstlük olması önemlidir

3- Diplomatik temsilciliğimizin bulunmadığı ülkelerle hedef kitlelerine ve kurumlarına hitap etmek ve onları Irak siyasetiyle tanıştırmak için sanal veya diğital diplomasinin aktif hale getirilmesi ve bu durum da gelecekte bu lkeleri Irak'ı ilgilendiren konularda destekleme ihtiyaına olumlu bir şekilde yansımaktadır.

4- İngiliz büyükelçisinin Irak tecrübesinde yaptığı ve Irak vatandaşlarının sevgisini kazanmaya çalıştığı gibi, diğer ülke vatandaşlarını etkilemek ve onları Irak dış politikasıyla tanıştırmak ve kazanmaya çalışmak için diğital diplomasinin kullanılması ve normal veya geleneksel diploması ve normal diplomatik görevleri yerine getirme günlerinde olduklarından memnun kalmamalarını ve birçok konuda tweet'leri ve yorumlarıyla etkileşime girmelerinin sağlanması elzemdir.

SONUÇ

Çalışmanın Sonucu

1- Siber güvenlik, kullanıcılardan para çalmak amacıyla hassas bilgilere erişmeyi, bunları değiştirmeyi veya yok etmeyi amaçlayan dijital saldırılara karşı sistem, ağ ve programların korunması olarak tanımlanırken, dijital diplomasi ise bir kamu diplomasisi biçimi olup dijital diplomasi ile medya ve sosyal medya platformlarının kullanımını içermektedir.

2- Dijital diplomasinin, modern teknolojinin yayılmasıyla diplomasi ile hedef kitle arasındaki uzun mesafelerin öneminin azalması da dahil olmak üzere faydaları mevcut olup, olası tehlikelerinden biri de diplomaside gizliliğin ortadan kaldırılması ve bazı durumlarda karar vermenin zor olmasıdır.

3- Birleşik Krallık, Fransa ve Amerika Birleşik Devletleri gibi pek çok ülke dijital diplomasiyi hayata geçirmiş olup uzun mesafeler kat etmiştir ve halen bu konuda hasret çeken ülkeler vardır.

4- Irak'ta dijital diplomasinin uygulanmasında büyük zorluklar var olmakla beraber Irak'ta dijital diplomasinin başarısı için güçlü bir strateji geliştirmek gerekmektedir.

5- Dijital diplomasi, yeni bir diplomasi biçimi veya tarzı değil, geleneksel diplomasinin bir uzantısıdır.

Öneriler

1- Dünyadaki çoğu dışişleri bakanlığında bulunana benzer şekilde, Irak dışişleri bakanlığında dijital diplomasi için özel bir bölüm oluşturulması.

2- Iraklı diplomatların dijital diplomasi eğitimi almalarının sağlanması ve çoğunun Facebook, Twitter ve diğerleri gibi modern teknolojide resmi hesapları olmadığını bilerek diplomatik çalışma becerilerinin geliştirilmesi.

3- Diplomatlar ve yurtdışındaki Irak toplumları arasında veya Dışişleri Bakanlığı ile diğer büyükelçilikler arasında iletişim için dijital platformların tasarlanması

4- Iraklı müzakerecilere diğer ülkelerdeki muhataplarına hizmet eden ekonomik, endüstriyel ve kalkınma gerçekliği hakkında hassas bilgiler içerdiği için devlet kurumlarının web sitelerinin güncellenmesi.

5- Müzakereler, özellikle internet üzerinden yürütülüyorsa, doğrudan kişisel müzakereler için ortamın yaratılmasına katkıda bulundukları için, özellikle bu müzakerelerin yürütülmesi sırasında geleneksel diplomaside olduğu gibi büyük engeller olmadığı için diplomatik çalışmaların başarısının araçlarından biridir.

KAYNAKLAR

A-BASILI KAYNAKLAR;

- Adesina, Olubukola. 2017. "Foreign Policy in an Era of Digital Diplomacy." *Cogent Social Sciences* 19(6): s. 169.
- Ali, Midya A. ve Selvakumar, Manikam, "A Brief Review of Cybersecurity Issues in Iraq", *National Advanced IPv6 Center of Excellence*, Universiti Sains Malaysia, Pulau Pinang, Malaysia 2018, ss.1-2
- Ammon, Royce J., *Global Television And The Shaping Of World Politics. CNN, Telediplomacy, And Foreign Policy*, Jefferson/London: McFarland, 2001, ss.6-10.
- Aslan, Pinar ve Oğuz Göksu, "Digital Diplomacy, Global Perception and Turkey", (Eds.) Sezer, N., Gezgin, S. & Yolcu, E. '14th International Symposium Communication in the Millennium' İstanbul,
- Değirmenci, F. and Terzioğlu, E. (2022). A digital diplomacy irony: Donald Trump. OPUS–Journal of Society Research, 19(47), 497.
- Huntington, Samuel P.; *Medeniyetler Çatışması ve Dünya Düzeninin Yeniden Kurulması*, (çev.) Mehmet Turan ve Cem Soydemir, Okuyan Us Yay. İstanbul, 2002.
- Locke, Gary. "Cybersecurity, Innovation and the Internet Economy." *Internet Policies and Issues*, 5(12), 2015.
- Mateusz, Mads, ve Jaszczolt Fritzboeger. *The Development of Public Diplomacy as an International Academic Field in Relation to Practice*, 2017.
- Nicholas J. Cull, (ed.) *Public Diploma cy: Lessons from the Past*, Figueroa Press, 2009, University of Southern California.; Gilboa, Eytan "Searching for a Theory of Public Diplomacy", *Science Academy of Political and Social The ANNALS of the American*, ss. 58-59.
- Rashica, Viona. 2018. "The Benefits and Risks of Digital Diplomacy." *SEEU Review* 13(1): ss. 75–89.
- Reardon, Robert, and Nazli Choucri. 2012. "The Role of Cyberspace in International Relations: A View of the Literature." ISA Annual Convention 2012 6(23): s. 10.

- Reardon, Robert, ve Nazli Choucri. 2012. "The Role of Cyberspace in International Relations: A View of the Literature." *ISA Annual Convention 2012*, 6(23): s. 2.
- Sakkov, Sven ve Kenneth Geers, *Cyber War in Perspective*, 2015, s. 5.
- Sharp, Paul. 2019. "Diplomacy in the 21st Century: A Brief Introduction." *Diplomacy in the 21st Century: A Brief Introduction*, 5(3): s. 33.
- Tsakanyan, V.T. 2017. "The Role of Cyber security in World Politics." *Vestnik Rudn International Relations* 17(2): 339.

B-ELEKTRONİK KAYNAKLAR;

- @carlbildt, Twitter, s://twitter.com/carlbildt/status/162441801087713280" <https://twitter.com/carlbildt/status/162441801087713280>, (Erişim Tarihi: 09.04.2022).<https://twitter.com/carlbildt/status/162441801087713280>
- 2017 yılında 2341 sayılı BM Güvenlik Konseyi Kararı, <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N17/038/57/PDF/N1703857.pdf?OpenElement>, (Erişim Tarihi: 30.03.2022).
- 2017 yılında 2395 sayılı BM Güvenlik Konseyi Kararı, <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N17/459/55/PDF/N1745955.pdf?OpenElement>, (Erişim Tarihi: 30.03.2022).
- 2017 yılında 2396 sayılı BM Güvenlik Konseyi Kararı, <https://www.un.org/security-council/content/sres23962017>, (Erişim Tarihi: 30.03.2022).
- 2019 Annual Report of the Ambassador for digital affairs, France Diplomacy, <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/french-foreign-policy/digital-diplomacy/news/article/2019-annual-report-of-the-ambassador-for-digital-affairs>, (Erişim Tarihi: 10.05.2022).
- A British Foreign Policy with a Digital Strategy, British Foreign Policy Group, <https://bfpg.co.uk/2019/08/british-foreign-policy-digital-strategy/>, (Erişim Tarihi: 06.05.2022).
- Aal, Wael Abdel; "نظرة على السياسة الخارجية الفلسطينية ومكانتها الرقمية الأدبية لوماسية", <http://mdc.birzeit.edu/files/%A9.pdf>, (Erişim tarihi: 25.03.2022.)

ABD Devlet Başkanlığı Resmi Twitter Hesabı: <https://twitter.com/potus>

Aktaş, Hayati; “Digital Diplomacy and its Implications in The 21st Century”, ***Antalya Diplomacy Forum***, <https://antalyadf.org/wp-content/uploads/2021/01/Digital-Diplomacy-and-Its-Implications-In-The-21st-Century.pdf>, (Erişim Tarihi: 20.03.2022).

Al Ali, Ali Zead; “The Hidden Threats to Iraq’s National Security”, Al-Bayan Center for Planning and Studies, <https://www.bayancenter.org/en/2018/07/1549/>, (Erişim Tarihi: 14.04.2022).

https://tasam.org/Files/Icerik/File/Dijital_Diplomasi_pdf_19d890b9-b0ce-4b90-8855-d08ab5fd9d8b.pdf, (Erişim Tarihi: 30.04.2022), ss. 573-590.

Bendovschi, Andreea, “Cyber-Attacks-Trends, Patterns and Security Countermeasures”, 7 International Conference on Financial Criminology 2015 13-14 April 2015, Wadham College, Oxford, United Kingdom, <https://core.ac.uk/download/pdf/82035298.pdf>, (Erişim Tarihi: 05.10.2021), s. 26.

Bissio, Roberto; ***The Paris Declaration on Aid Effectiveness***, the UN-Library, <https://www.un-ilibrary.org/content/books/9789210559720s007-c004>, (Erişim Tarihi: 10.05.2022), ss. 1-2.

Bjola, Corneliu ve Marcus Holmes, ***Digital Diplomacy: Theory and Practice***, Routledge, 2015.

Bjola, Corneliu; “The "Dark Side" of Digital Diplomacy”, ***USC Center on Public Diplomacy***, South California University, <https://uscpublicdiplomacy.org/blog/dark-side-digital-diplomacy>, (Erişim Tarihi: 30.04.2022).

Bouachiba, Aicha ve Khaira Ouifi, عبر الذهنية الى صور وب ناء الرقمية لوماسدية الادب, **الاجتماعي التواصل وسائل**, <https://www.asjp.cerist.dz/en/downArticle/579/3/2/148098>, (Erişim Tarihi: 10.05.2022), s. 35.

Countries ramp up cybersecurity strategies, <https://www.itu.int/en/mediacentre/Pages/pr06-2021-global-cybersecurity-index-fourth-edition.aspx>, (Erişim Tarihi: 22.03.2022)

- Cybersecurity: Paris Call of 12 November 2018 for Trust and Security in Cyberspace, France Diplomacy, <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/french-foreign-policy/digital-diplomacy/france-and-cyber-security/article/cybersecurity-paris-call-of-12-november-2018-for-trust-and-security-in>, (Erişim Tarihi: 10.05.2022).
- Dierkes, Julian; “Five rules to guide the future of Canadian digital diplomacy”, *Open Canada*, <https://opencanada.org/five-rules-guide-future-canadian-digital-diplomacy/>, (Erişim Tarihi: 10.05.2022).
- Digital Diplomacy – the British way, <https://smbp.uwaterloo.ca/2018/07/digital-diplomacy-the-british-way/>, (Erişim Tarihi: 06.05.2022).
- Digital Diplomacy, *Diplo Foundation*, www.diplomacy.edu, (Erişim Tarihi: 20.03.2022)
- Digital diplomacy: States go online, *Euractiv*, <https://www.euractiv.com/section/digital/news/digital-diplomacy-states-go-online/>, (Erişim Tarihi: 10.05.2022).
- Dijital diplomasi ve Dış Politikadaki Rolü, Aljadeda Araştırma Merkezi, 2021. www.researchgate.com, (Erişim Tarihi: 30/9/2021) .
- Erman Akıllı, “Diplomaside Dijital Dönüşüm: Rusya-Ukrayna Siber Savaşı“, **Error! Hyperlink reference not valid.**, (Erişim tarihi: 15 Mart 2022)
- Fox, Brady; Chad Rickaby , Emily Mann , Julian Dierkes , Zameena Dadani; “Digital Diplomacy: How is the Canadian government faring on social media?”, *Open Canada*, <https://opencanada.org/digital-diplomacy-how-canadian-government-faring-social-media/>, (Erişim Tarihi: 10.05.2022).
- Global Cybersecurity Index, <https://www.itu.int/en/ITU-D/Cybersecurity/Pages/global-cybersecurity-index.aspx> "https://www.itu.int/en/ITU-D/Cybersecurity/Pages/global-cybersecurity-index.aspx" (Erişim Tarihi: 22.03.2022.)
- Grincheva, Natalia; “Digital Diplomacy Rhetoric: International Policy Frame Transformations in Diplomatic Discourse (The case study of the UK digital diplomacy)”, *Encatc Journal Of Cultural Management And Policy*, https://www.encatc.org/media/2697-journal_vol_2_issue_2_20121330.pdf, (Erişim Tarihi: 30.04.2022), (Erişim Tarihi: 30.04.2022), s. 17.

- الأمريكية
الإيرانية
ك نموذج", <https://sia-sy.net/wp-content/uploads/2020/07/012.pdf>, (Erişim Tarihi: 20.03.2022), s. 9.
- استخدامها؟ في الحذر علينا لماذا: الرقمية الأدب لوماسية
<https://www.noonpost.com/content/27059>, (Erişim Tarihi: 28.03.2022).
- يف النوعي والتطور الرقمي العصر يف الأدب لوماسية
الدب لوماسية
التقليدية
<https://www.bayancenter.org/wp-content/uploads/2020/06/68768798998.pdf>, (Erişim Tarihi: 23.03.2022), s. 3.
- Hanson, Fergus; "Baked in and wired: e Diplomacy@State", *Foreign Policy Paper Series*, no 30, Washington, DC: Brookings Institution, **Error! Hyperlink reference not valid.**, ss. 1–41.
- <http://www.digitalkosovo.org/>
- Information Minister praises Bahrain- UAE media strides, successful digital transformation", <https://www.bna.bh/en/InformationMinisterpraisesBahrainUAEmediastridessuccessfuldigitaltransformation.aspx?cms=q8FmFJgiscL2fwIzON1%2BDkVxjYraAY4U3d%2FMQGYN2JA%3D>, (Erişim Tarihi: 22.05.2022.)
- Internet Usage in the Middle East, *Internet World Stats*, <https://www.internetworldstats.com/stats5.htm>, (Erişim Tarihi: 22.05.2022.)
- ITU National Cybersecurity Strategy Guide, <https://www.itu.int/ITU-D/cyb/cybersecurity/docs/itu-national-cybersecurity-guide.pdf>, (Erişim tarihi: 26.03.2022).
- Jeetendra Pande, *Introduction to Cyber Security*, Uttarakhand Open University, Haldwan, 2017, <https://www.uou.ac.in/sites/default/files/slm/Introduction-cyber-security.pdf> (Erişim Tarihi: 25.09.2021), s. 15.
- Khreisan, Bassem Ali; "Cybersecurity in Iraq Reading in the Global Cybersecurity Index 2020", Al-Bayan Center for Planning and Studies, , <https://www.bayancenter.org/en/2021/07/2421> (Erişim Tarihi: 14.04.2022.)
- Koebrugge, Annechris; "Ctrl-Alt-Delete: is Digital Diplomacy Worth the Risk?", *Leiden Security and Global Affairs Blog*,

<https://www.leidensecurityandglobalaffairs.nl/articles/ctrl-alt-delete-is-digital-diplomacy-worth-the-risk>, (Erişim Tarihi: 10.04.2022).

Liaw, Jessica Ong Hai ve Muhammad Fird aus bin Sa'ad; "Digital Diplomacy, The Role Of Social Media", *Solid State Technology*, <http://solidstatetechnology.us/index.php/JSST/article/view/4612>, (Erişim Tarihi: 30.04.2022).

Mohammed Adnan Mahmmod, يف النوعي والتطور الرقمي العصر يف الأدب لوماسية،
التقليدي، <https://www.bayancenter.org/wp-content/uploads/2020/06/68768798998.pdf>, (Erişim tarihi: 25.03.2022.), s. 8.

Muhammed Muhammed, Mustafa Musleh; وزارة قبل من الرقمية التطبيقات توفّر،
العراقية الخارجية، <https://meu.edu.jo/libraryTheses%D8%A9.pdf>, (Erişim Tarihi: 30.04.2022).

Mustafa Musleh Muhammed Muhammed, "The Effectiveness of Using Digital Applications by the Iraqi Ministry of Foreign Affairs to Communicate with Iraqis Abroad Afield study from the perspective of the Iraqi community in Jordan", "https://meu.edu.jo/libraryTheses%D8%A9.pdf, Erişim Tarihi: 22.03.2022, ss. 43-44.

Number of internet users in the Middle East as of April 2019, by country, <https://www.statista.com/statistics/603061/number-of-internet-users-in-middle-east-countries/>, (Erişim tarihi: 22.05.2022)

Permyakova, Larisa; "Digital diplomacy: areas of work, risks and tools", *The Russian International Affairs Council (RIAC)*, <https://russiancouncil.ru/en/analytics-and-comments/analytics/digital-diplomacy-areas-of-work-risks-and-tools/>, (Erişim Tarihi: 30.03.2022).

Sakhri, Mohamed; والممارسات الهياكل في والاتصالات المعلومات تكنولوجيا أثر،
الأدب لوماسية، <https://www.politics-dz.com>, (Erişim tarihi: 30.03.2022).

Suudi Arabistan Kanada ile ticari ilişkilerini dondurdu, *Anadolu Ajansı*, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/suudi-arabistan-kanada-ile-ticari-iliskilerini-dondurdu/1223483>, (Erişim Tarihi: 30.04.2022).

The impact of digital technologies, The United Nations Library, <https://www.un.org/en/un75/impact-digital-technologies>, (Erişim tarihi: 22.05.2022)

Tiedeman, Anna, "US Public Diplomacy in the Middle East: Lessons Learned from the Charlotte Beers Experience", *Seminar on Geography, Foreign Policy, and World Order*, 4 Mayıs 2004, http://uscpublicdiplomacy.org/pdfs/Anna_Tiedeman_Beers.pdf, (Erişim Tarihi:19.03.2022).

Top 10 countries with the most digital diplomatic influence, *Institute for Cultural Relations Policy*, <http://culturalrelations.org/top-10-countries-with-the-most-digital-diplomatic-influence/>, (Erişim Tarihi: 30.04.2022).

Verrekia, Bridget. "Digital Diplomacy and Its Effect on International Relations." *Independent Study Project (ISP) Collection*, 53(2): 30. 2017. https://digitalcollections.sit.edu/isp_collection, (Erişim Tarihi: 20.03.2022), s. 14.

Wallin, Mathew; "The Challenges Of Internet And Social Media In Public Diplomacy", *Perspective*, <https://www.americansecurityproject.org/ASP%20Reports.pdf>, (Erişim Tarihi: 30.04.2022), s.4.

Westcott, Nicholas.. "The Impact of the Internet on International Relations." *Oxford Internet Institute* 76(July): 1–30, 2008, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1326476, (Erişim Tarihi: 12.08.2021)

www.mofa.gov.iq/2022/03/?p=30576 <https://www.mofa.gov.iq/2022/03/?p=30576>, (Erişim tarihi: 25.05.2022)

الأمن السيبراني, tech-ye.com/A-cyber-security, (Erişim Tarihi:10.03.2022).
<https://tech-ye.com/%D8%A7%D9%84%D8%A3%D9%85%D9%86-%D8%A7%D9%84%D8%B3%D9%8A%D8%A8%D8%B1%D8%A7%D9%86%D9%8A-cyber-security/>

حديث في اعتراف برسمال عصرية وماسدية بدل العربيه مئذتنا: ال بریطانية الحكومة
فريقه واجه تحدأك بر الحقيقى المئذوى إيجاد أن «الأوسط الشرق» مع
<https://aawsat.com/home/article/1067501>, (Erişim Tarihi: 06.05.2022).

محمد د. الدّاء تقييدية الدّاء لوماسية يفي النوعي والدّاء تطور الرقمي العصر يفي الدّاء لوماسية
 عدنان حمود, <https://www.bayancenter.org/wp-content/uploads/2020/06/68768798998.pdf>, Erişim tarihi: 22.05.2022.

الردع, <https://democraticac.de/?p=43837>, الم تطل بات و الإ شكال يات الم فهم: السدي براني الردع
 (Erişim Tarihi: 25.09.2021).

”شديا ياسين خالد س المهند, ”ف يه والدّاء تحكم المعلومات نظم أمن
<https://www.noor-book.com/en/ebook-pdf>, (Erişim tarihi: 22 Eylül 2021).

«توي تر» دب لوماسية, <http://bahrainmirror.com/media/files/2020/08/1597250773.pdf>,
 Erişim tarihi:
 22.05.2022. <http://bahrainmirror.com/media/files/2020/08/1597250773.pdf>

صغيرة؟ قرية إلى العالم الرقمية الدّاء ثورة حولت كيف
<https://alkhaleejonline.net>, (Erişim tarihi: 22.05.2022)

العراق؟ في السدي براني الأمن واقع ما
<https://alsabaah.iq/48007>, (Erişim Tarihi:
 10.05.2022).

السدي براني الأمن في متواضعة مكانة العراق يحدثل: الرقمي الإعلام مركز
<http://non14.net/110629>, (Erişim Tarihi: 25.09.2021)

الرقمية الوسائط مركز
<https://dmc-iq.com/2019/08/31/> (Erişim Tarihi: 25.09.2021)

محمد مجاشع – العراق يين مع العلاقات ل بناء توي تر عبر الدّاء لوماسية و فاعلية هيكي
<https://www.azzaman.com>, (Erişim tarihi: 22.05.2022)

دمحم مجاشع – العراق يين مع العلاقات ل بن توي تر عبر الدّاء لوماسية و فاعلية هيكي
 علي, a.g.e.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgileri

Adı soyad :MUSTAFA yassin mohammed ghabawi

Eğitim Durumu :

Lisans: Alturath university

Yüksek lisans: Kırşehir Ahi Evran üniversitesi, uluslararası ilişkiler anabilim dalı, 2022

Yayınlar:

<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2337831>